

SAMORZĄD
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2035

Projekt do konsultacji

Dokument przyjęty uchwałą numer 1200/221/26 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 8 września 2026 r.

Spis treści

I. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej, społecznej, klimatyczno-środowiskowej i przestrzennej województwa pomorskiego	5
Uwarunkowania globalne i krajowe	5
Sytuacja gospodarcza Pomorza	7
Gospodarka w procesie transformacji	7
Transformacja i bezpieczeństwo energetyczne	10
Gospodarka odpadami i efektywne wykorzystanie zasobów	13
Cyfryzacja gospodarki i społeczeństwa, zagrożenia cyfrowe	14
Kompetencje i rozwój talentów	15
Infrastruktura oraz oferta turystyczna i czasu wolnego	16
Węzeł transportowo-logistyczny	18
Sytuacja społeczna Pomorza	20
Wyzwania demograficzne i starzenie się społeczeństwa	20
Migracje	21
Mieszkalnictwo	22
Usługi zdrowotne i społeczne	23
Kapitał społeczny	26
Mobilność	28
Odporność społeczna	29
Sytuacja klimatyczno-środowiskowa Pomorza	32
Zmiany klimatu, zagrożenia i adaptacja	32
Jakość powietrza i niska emisja	34
Stan zasobów przyrodniczych	35
Antropopresja na obszary wrażliwe	36
Sytuacja przestrzenna Pomorza	36
Dysproporcje rozwoju gospodarczego	36
Polaryzacja demograficzna	38
Zróżnicowanie warunków życia	40
Nierównomierny dostęp do usług publicznych	42
Polaryzacja dostępności transportowej	44
Ryzyka skutków zmian klimatu	45
II. Strategiczne wyzwania rozwojowe województwa pomorskiego	51

III. Zasady horyzontalne Strategii	53
1. Zasada wielopoziomowego zarządzania, partnerstwa i współodpowiedzialności	53
2. Zasada zintegrowanego podejścia terytorialnego	53
3. Zasada komplementarności polityk publicznych	54
4. Zasada transformacji i budowania odporności	54
5. Zasada racjonalnego gospodarowania przestrzenią	55
6. Zasada transformacji cyfrowej	55
7. Zasada innowacyjności i wykorzystania potencjałów regionalnych	55
8. Zasada zrównoważonego rozwoju i neutralności klimatycznej	56
9. Zasada dostępności i dopasowania usług	56
10. Zasada aktywności obywatelskiej i kapitału społecznego	57
11. Zasada równości i niedyskryminacji	57
12. Zasada koncentracji na rezultatach	57
13. Zasada aktywnej współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej	58
IV. Cele strategiczne i operacyjne	60
Cel strategiczny 1. Pomorska gospodarka wartości	62
Przesłanki realizacji Celu strategicznego 1.	62
Pożądany kierunek zmian CS 1.	63
Cel operacyjny 1.1. Nowe ścieżki wzrostu	64
Cel operacyjny 1.2. Unikalne potencjały wzrostu	67
Cel operacyjny 1.3. Energia dla wzrostu	70
Cel operacyjny 1.4. Kadry dla gospodarki	73
Cel strategiczny 2. Pomorze odporne i bezpieczne	76
Przesłanki realizacji Celu strategicznego 2.	76
Pożądany kierunek zmian CS 2.	77
Cel operacyjny 2.1. Gotowość cywilna	78
Cel operacyjny 2.2. Cyberbezpieczeństwo	80
Cel operacyjny 2.3. Adaptacja do zmian klimatu	82
Cel operacyjny 2.4. Kapitał społeczny	85
Cel strategiczny 3. Wieloośrodkowe Pomorze	87
Przesłanki realizacji Celu strategicznego 3.	87
Pożądany kierunek zmian CS 3.	88
Cel operacyjny 3.1. Mocna marka obszaru metropolitalnego	89

Cel operacyjny 3.2. Nowoczesna lokalność	91
Cel operacyjny 3.3. Połączone Pomorze	94
Cel operacyjny 3.4. Przestrzeń dla społeczności	96
Cel strategiczny 4. Pomorze stabilne demograficznie	98
Cel operacyjny 4.1. Zdrowie i wsparcie blisko mieszkańca.....	99
Cel operacyjny 4.2. Region atrakcyjny osiedleńczo	102
V. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej.....	104
VI. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	115
Sieć osadnicza	116
Funkcje i usługi	117
Środowisko i klimat	117
Energia	118
Mobilność.....	119
VII. Strategiczne inwestycje krajowe kluczowe dla województwa pomorskiego w perspektywie roku 2035.....	120
VIII. Wymiar terytorialny Strategii.....	125
Obszary funkcjonalne	126
Obszary szczególnego wsparcia w polityce regionalnej państwa	130
1. Obszar rozwoju energetyki jądrowej i morskiej energetyki wiatrowej	130
2. Obszar odporności i rozwoju obszarów przy zewnętrznej granicy UE	131
3. Obszar wsparcia dla policentrycznej sieci miast i ich obszarów funkcjonalnych	132
4. Obszary wymagające większego włączenia w procesy rozwojowe	133
Realizacja wymiaru terytorialnego Strategii	133
IX. Rola Samorządu Województwa	135
X. System realizacji Strategii	136
Narzędzia realizacji	136
Zaangażowane podmioty	137
Finansowanie	138
Monitorowanie i ocena efektów realizacji	140
XI. Spis rycin	141

I. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej, społecznej, klimatyczno-środowiskowej i przestrzennej województwa pomorskiego

Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej, społecznej, klimatyczno-środowiskowej i przestrzennej opracowano na podstawie najnowszych dostępnych danych statystyki publicznej, pochodzących z zasobów GUS. W przypadku wykorzystania danych lub informacji z innych źródeł, zostały one każdorazowo wskazane w dokumencie.

Uwarunkowania globalne i krajowe

- **Światowa gospodarka staje się coraz bardziej wielobiegunowa i mniej przewidywalna.** Zmienia się układ geopolityczny na świecie, rośnie konkurencja o technologie i surowce, a bezpieczeństwo gospodarcze kształtowane przez szereg czynników podlega w coraz większym stopniu licznym kryzysom. Jednocześnie firmy coraz częściej przenoszą część produkcji bliżej własnych rynków, skracając i regionalizując łańcuchy wartości.
- Europa znajduje się w okresie **głębokiej transformacji gospodarczej**, związanej z polityką klimatyczną, bezpieczeństwem energetycznym, cyfryzacją oraz koniecznością zwiększania produktywności. Rosnące koszty energii, wymagające regulacje środowiskowe oraz konieczność ograniczania emisji, wymuszają zmianę modeli gospodarczych i konsumpcji. Rośnie znaczenie gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ), efektywne wykorzystanie zasobów oraz rozwój nowoczesnych, w tym ekoefektywnych technologii, w szczególności w zakresie energetyki, biotechnologii, cyfryzacji, ale również wykorzystania sztucznej inteligencji czy technologii kosmicznych. Coraz większa część **wartości dodanej przesuwają się do działalności opartych na wiedzy, technologiach i innowacjach.**
- Wysokie koszty finansowania oraz rosnąca **konkurencja o inwestycje** powodują, że regiony coraz silniej konkurują stabilnością otoczenia gospodarczego, zdolnością instytucjonalną oraz skutecznością pozyskiwania kapitału. Ograniczenia zasobów powodują natomiast większą konkurencję o tereny inwestycyjne, wykwalifikowanych pracowników oraz dostęp do wysokiej jakości infrastruktury i usług.
- **Rewolucja sztucznej inteligencji (AI)** przestała być wyłącznie domeną zaawansowanych technologii, stając się megatrendem, który fundamentalnie przekształca społeczeństwa i gospodarki regionów. W wymiarze ekonomicznym AI redefiniuje rynki pracy, poprzez automatyzację procesów, dostęp do wiedzy

i zapotrzebowanie na zupełnie nowe kompetencje cyfrowe. Następuje też ingerencja w sferę publiczną – od ochrony zdrowia, przez edukację, po inteligentne zarządzanie transportem i infrastrukturą miejską. AI staje się też codziennością dla zwykłych ludzi, w skrajnych przypadkach zastępując nawet relacje społeczne. Dynamiczny rozwój modeli sztucznej inteligencji pogłębia jednak polaryzację, generuje konflikty przestrzenne oraz wysokie koszty ekologiczne (olbrzymie zapotrzebowania centrów danych na energię elektryczną i słodką wodę niezbędną do chłodzenia serwerów).

- Jednym z procesów, które w najwyższym stopniu przekształcają współczesną gospodarkę jest **transformacja energetyczna**. Jej głównymi kierunkami są rozwój OZE, energetyki jądrowej, dekarbonizacja przemysłu i transportu, elektryfikacja gospodarki, poprawa efektywności energetycznej, magazynowanie energii i rozwój inteligentnych sieci. W UE wyznacznikiem postępu jest realizacja celu neutralności klimatycznej i ograniczenie emisji gazów cieplarnianych. W Polsce transformacja energetyczna skupia się na kluczowych kwestiach: rozwoju OZE, energetyce jądrowej, rozwoju technologii niskoemisyjnych, budowie magazynów energii oraz budowie i modernizacji infrastruktury sieciowej¹.
- Nasilenie **konfliktów zbrojnych** (m.in. pełnoskalowa wojna Rosji przeciwko Ukrainie czy wojna na Bliskim Wschodzie) drastycznie zaostrza napięcia geopolityczne. Wpływa to bezpośrednio na codzienne życie obywateli i zachowania przedsiębiorstw. Międzynarodowej niestabilności towarzyszy **rosnąca skala zagrożeń hybrydowych, zwłaszcza cyfrowych**. Osłabiają one bezpieczeństwo gospodarcze, energetyczne i społeczne, a także wywierają ogromną presję na systemy zarządzania kryzysowego i ochrony ludności. Kluczowe staje się zatem wzmacnianie odporności państw, regionów i społeczności lokalnych. Jest to szczególnie istotne dla Polski, która znajduje się obecnie wśród pięciu najbardziej atakowanych cyfrowo państw Unii Europejskiej².
- **Rosną zagrożenia wynikające z postępujących zmian klimatu**. Systematycznie ocieplenie klimatu i zwiększająca się częstotliwość ekstremalnych zjawisk pogodowych, nasila ryzyko kataklizmów m.in. powodzi, suszy i strat środowiskowych. Zjawiska te wywierają coraz większą presję na infrastrukturę, bezpieczeństwo żywnościowe i zasoby przyrodnicze.
- Współczesne **procesy rozwojowe podlegają silnej polaryzacji**, zarówno w wymiarze gospodarczym, jak i społecznym, w tym demograficznym. Pogłębia się

¹ Krajowy Plan w dziedzinie Energii i Klimatu do 2030 r. z perspektywą do 2040 r. zakłada wzrost z 17,7% w 2024 r. do 30-32% udziału produkcji energii z OZE w końcowym zużyciu energii brutto w 2030 r., co wnosi istotny wkład do unijnego celu OZE określonego na poziomie 42,5%.

² <https://crn.pl/aktualnosci/liczba-atakow-na-polskie-firmy-wzrosla-o-50-proc-cyberataki-w-polsce/>

dystans między centrami wzrostu a obszarami peryferyjnymi. Następuje asymetryczne przyciąganie kapitału, innowacji oraz kadr o najwyższych kompetencjach przez kluczowe metropolie, co odbywa się kosztem demograficznego i gospodarczego drenażu pozostałych terytoriów. W konsekwencji nierówności te potęgują zróżnicowany dostęp do wiedzy, technologii, a także podstawowych zasobów, w tym usług publicznych.

- **Starzenie się społeczeństw** oraz spadek liczby osób w wieku produkcyjnym stają się jednym z głównych ograniczeń rozwojowych Europy. Postępujący spadek dzietności oraz trwała zmiana struktury wieku mieszkańców prowadzą do głębokich przeobrażeń społecznych i gospodarczych. Na skutek zachodzących zmian demograficznych **rośnie konkurencja o zasoby pracy**, a także **presja na system ochrony zdrowia i usługi społeczne**, zwłaszcza w obszarze geriatry, opieki długoterminowej i wsparcia środowiskowego dla osób starszych.
- Położenie Pomorza powoduje **konieczność wzmacniania odporności** regionu. Nadmorski charakter województwa, zagrożenie bezpieczeństwa wynikające z bezpośredniego położenia przy granicy z Rosją, obecność portów w Gdańsku i Gdyni, infrastruktura energetyczna, transportowa i logistyczna oraz powiązania z obszarem Morza Bałtyckiego powodują, że zagrożenia geopolityczne, gospodarcze i klimatyczne mogą oddziaływać nie tylko lokalnie, ale także wpływają na bezpieczeństwo całej Polski.

Sytuacja gospodarcza Pomorza

Gospodarka w procesie transformacji

- Pomorskie ma solidne **podstawy do wykorzystania transformacji** jako impulsu rozwojowego, ponieważ łączy relatywnie silną gospodarkę, wysoki udział przedsiębiorstw w nakładach B+R, powszechną cyfryzację, rosnącą rolę OZE oraz stopniowe przechodzenie gospodarki w kierunku GOZ.
- Region utrzymuje **stabilną pozycję gospodarczą** na tle kraju, zajmując 6. miejsce wśród województw pod względem wielkości PKB oraz 5. miejsce pod względem PKB na 1 mieszkańca. Poziom rozwoju gospodarczego mierzony PKB per capita (PPS) osiągnął 75% średniej UE, co potwierdza stopniowe zmniejszanie dystansu rozwojowego względem średniej unijnej i kwalifikuje województwo do grupy regionów przejściowych. W polityce spójności UE oznacza to etap średniego rozwoju (PKB między 75% a 100% średniej), co wpływa na zmianę zasad finansowania z funduszy europejskich.
- Gospodarka województwa charakteryzuje się **dominującą rolą sektora usług** w tworzeniu regionalnej wartości dodanej brutto (prawie 62% regionalnego WDB).

Istotną rolę odgrywa także przemysł i budownictwo (35,7%), w tym przede wszystkim przetwórstwo przemysłowe. Rolnictwo ma relatywnie niewielki udział w tworzeniu WDB (2,4%), jednak pozostaje ważnym elementem gospodarki regionu, pełniąc funkcje uzupełniające i wspierające inne sektory oraz pozytywnie wpływające na bezpieczeństwo żywnościowe. Pod względem wydajności pracy³ region od lat plasuje się na 4. miejscu w kraju, osiągając wyniki przewyższające średnią krajową, co potwierdza jego **silną pozycję gospodarczą na tle pozostałych województw**.

- W perspektywie kilkunastu lat, w rejonie Zatoki Puckiej, **planowana jest budowa pierwszej w Polsce kopalni polihalitu** – soli potasowo-magnezowej. Unikalne w skali Europy zasoby geologiczne tej soli szacowane są na ponad 300 mln ton i znajdują zastosowanie przede wszystkim przy produkcji nawozów dla rolnictwa. Polihalit może mieć w przyszłości istotne znaczenie dla bezpieczeństwa żywnościowego i niezależności surowcowej Polski.
- Wraz z wyzwaniem wynikającym z geopolityki, w tym napięć i konfliktów zbrojnych, rozwijają się **technologie podwójnego zastosowania (dual-use)**, łącząc sektor cywilny i obronny. Jest to element procesu nie tylko budowania odporności regionu, ale także wzmacniania rozwoju i odporności firm w oparciu o ich już istniejący potencjał i kompetencje wdrażania nowoczesnych technologii. W szczególności dotyczy to firm z sektora morskiego, w tym stoczniewego, elektronicznego, telekomunikacyjnego, automatyki, technologii kosmicznych i systemów bezzałogowych.
- Rolnictwo jest ważnym elementem struktury przestrzennej i gospodarczej województwa pomorskiego. Choć w sektorze pracuje niespełna 5% zatrudnionych, cechuje je relatywnie duża przeciętna powierzchnia gospodarstw (udział gospodarstw wielkopowierzchniowych jest jednak mniejszy niż średnio w kraju). Pozytywną tendencją jest **wzrost liczby gospodarstw ekologicznych**. Między 2023 a 2024 r. w Pomorskiem odnotowano największy w kraju przyrost ich liczby – o 16,6%, a w 2026 r. funkcjonowało już 985 takich gospodarstw⁴. Pomorskie rolnictwo osiąga bardzo dobre wyniki pod względem wydajności pracy – w 2023 r. była ona o 40% wyższa od średniej krajowej.
- **Produkcja roślinna** odgrywa istotną rolę w rolnictwie województwa. W strukturze zasiewów dominują zboża, ale ważną grupę upraw stanowią ziemniaki (odpowiadają za prawie 10% krajowej produkcji), buraki cukrowe (8. pozycja wśród regionów), rośliny oleiste (8,5% krajowej produkcji), warzywa oraz owoce jagodowe. Hodowla

³ Wydajność pracy mierzona wartością dodaną brutto na 1 pracującego.

⁴ Wg stanu na 20.02.2026 r. Stanowiły 3,8% zasobów krajowych. Źródło:

<https://www.gov.pl/web/ijhars/udostepnianie-informacji-o-producentach-w-rolnictwie-ekologicznym-1>

zwierząt w województwie pomorskim ma wyraźnie wyspecjalizowany charakter. Region wyróżnia się **wysoką intensywnością chowu trzody chlewnej** – Pomorskie skupia prawie 9% krajowego pogłowia świń, a obsada trzody na 100 ha użytków rolnych była o ponad 70% wyższa od średniej w kraju. Pomorskie znajduje się tym samym w grupie województw o dużym znaczeniu dla krajowej produkcji wieprzowiny, obok m.in. województwa wielkopolskiego, mazowieckiego, łódzkiego i kujawsko-pomorskiego.

- Utrzymujący się **wzrost liczby podmiotów gospodarczych** w województwie (w ostatniej dekadzie o 35%) świadczy o wysokim poziomie przedsiębiorczości mieszkańców regionu. Pod względem liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności pomorskie zajmuje 3. miejsce w kraju.
- Województwo zajmuje 6. miejsce w Polsce pod względem wartości eksportu na mieszkańca oraz udziału eksportu w PKB⁵. W strukturze towarowej eksportu dominują maszyny i urządzenia elektryczne, statki, łodzie i konstrukcje pływające oraz ryby, skorupiaki i mięczaki. Najważniejszymi partnerami handlowymi regionu pozostają Niemcy, Francja i Szwecja⁶.
- Województwo pomorskie odnotowuje również systematyczny wzrost liczby podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego. Pod względem ich liczby zajmuje 6. miejsce w kraju, co potwierdza jego istotną pozycję wśród regionów przyciągających inwestycje zagraniczne. Obecność tego typu podmiotów wskazuje na korzystne warunki dla rozwoju działalności gospodarczej oraz dobre powiązania z rynkami zewnętrznymi. Najwięcej inwestycji zagranicznych pochodzi z Niderlandów, Niemiec i Luksemburga.
- Pomorska gospodarka posiada istotny potencjał innowacyjny, chociaż wymaga on dalszego wzmocnienia, zwłaszcza w sektorze usług, gdzie odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych jest wyraźnie niższy niż w przemyśle (o 8-9 p.p.). Wysokie nakłady na działalność innowacyjną (4. miejsce w kraju) oraz dominujący udział przedsiębiorstw w nakładach B+R (ponad 74%) wskazują na istotną rolę biznesu w modernizacji gospodarki.
- Jednocześnie **poziom innowacyjności regionu** pozostaje niewystarczający w relacji do średniej UE. W rankingu Regional Innovation Index 2025 prezentowanym przez Komisję Europejską, oceniającym poziom innowacji regionów Europy na podstawie m.in. ich nakładów na badania, rozwoju technologii

⁵ Obliczenia własne za 2024 r. na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej w Warszawie

⁶ <https://ppg.ibnigr.pl/wp-content/uploads/2026/04/puls-gospodarczy-pomorza-za-2025-rok.pdf>

oraz współpracy nauki z biznesem, Pomorskie zajęło dopiero 176. miejsce na 241 badanych regionów Europy⁷.

- Regionalny system innowacji jest ukierunkowany przez cztery Inteligentne Specjalizacje Pomorza (ISP): Technologie offshore i portowo-logistyczne (ISP 1), Technologie interaktywne w środowisku nasyconym informacyjnie (ISP 2), Zielona energia – technologie ekoefektywne (ISP 3) oraz Wspólne Zdrowie – technologie medyczne w zakresie zdrowia ludzi, zwierząt i środowiska jako jednego ekosystemu (ISP 4). Ich uszczegółowieniem są Regionalne Agendy Badawcze (RAB), identyfikujące priorytetowe kierunki badań, rozwoju technologii i współpracy przedsiębiorstw z sektorem nauki.
- Istotne znaczenie dla rozwoju województwa mają branże zidentyfikowane na poziomie poszczególnych powiatów. Odgrywają one istotną rolę w rozwoju tych obszarów, przyciągają inwestycje i koncentrują zatrudnienie. Wśród nich wyróżnia się: budowlaną, drzewno-meblarską, kreatywną, rolno-spożywczą, metalowo-maszynową, tworzyw sztucznych, a także turystyczną i czasu wolnego, w tym turystykę biznesową i przemysł spotkań⁸.

Transformacja i bezpieczeństwo energetyczne

- Transformacja energetyczna prowadzi do stopniowego przesuwania się głównych biegunów energetycznych Polski z południa kraju na północ, w szczególności na Pomorze. Jest to jeden z najważniejszych przejawów **zmiany modelu rozwoju regionu**. Perspektywy transformacji energetycznej województwa pomorskiego wykraczają jednak poza rozwój odnawialnych źródeł energii i obejmują budowę nowego, zintegrowanego systemu energetycznego opartego na komplementarnym wykorzystaniu energetyki odnawialnej (zwłaszcza morskiej energetyki wiatrowej) i jądrowej, technologii wodorowych oraz inteligentnych systemów zarządzania energią.
- Zużycie energii elektrycznej na mieszkańca jest niższe niż średnio w kraju. Sprzyja to **osiągnięciu samowystarczalności energetycznej**. Produkcja energii elektrycznej pokrywa już ponad 80% regionalnego zapotrzebowania na energię, co wskazuje na rosnącą, choć nadal niepełną samowystarczalność regionu.
- Pomorskie wzmacnia pozycję jako jeden z krajowych **liderów produkcji energii z OZE**, co jest ważnym czynnikiem poprawy regionalnego bezpieczeństwa energetycznego. Produkcja energii elektrycznej z OZE lokuje Pomorskie na 4. miejscu w kraju i odpowiada za prawie 67% energii elektrycznej wytwarzanej

⁷ Źródło: https://ec.europa.eu/assets/rtd/ris/2025/ec_rtd_ris-regional-profile-pl.pdf

⁸ Załącznik do Uchwały Nr 580/548/24 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 16 maja 2024 r. Lista branż kluczowych dla gospodarki województwa pomorskiego z uwzględnieniem specyfiki subregionalnej.

w regionie. Pokrywa to niemal 54% regionalnego zapotrzebowania na energię elektryczną, co potwierdza rosnące znaczenie OZE. Szczególnie wysoka dynamika wzrostu cechuje źródła fotowoltaiczne, a ich łączna moc kształtuje się na poziomie 550 MW, co stanowi 27% mocy zainstalowanych w źródłach odnawialnych na Pomorzu⁹. Wielkość mocy zainstalowanej w źródłach odnawialnych na Pomorzu w 2024 r. odpowiadała za około 10% ogółu mocy zainstalowanej w kraju (bez mikroinstalacji prosumenckich i instalacji współspalania).

- Specyfiką pomorskiego jest **silna rola energetyki wiatrowej**, z której pochodzi większość produkowanej w regionie energii elektrycznej. Dominują lądowe elektrownie wiatrowe, które odpowiadają za 70% mocy zainstalowanej w regionie¹⁰. Nadmorska lokalizacja i korzystne warunki naturalne stanowią duży potencjał dalszego rozwoju energetyki wiatrowej, w tym morskiej energetyki wiatrowej (offshore).
- Ze względu na lokalizację **pierwszej w Polsce elektrowni jądrowej** oraz potencjał rozwoju **morskiej energetyki wiatrowej**, zmieni się biegun energetyczny Polski. Pomorskie stanie się jednym z kluczowych obszarów kraju w kontekście rozwoju gospodarczego i bezpieczeństwa. Energetyka jądrowa będzie stanowić podstawę stabilnych, niskoemisyjnych dostaw energii elektrycznej, zwiększając bezpieczeństwo energetyczne kraju oraz ograniczając strukturalny deficyt produkcji energii w regionie. Z kolei morska energetyka wiatrowa stworzy warunki do rozwoju nowych gałęzi przemysłu oraz produkcji energii odnawialnej na niespotykaną dotąd skalę. W dłuższej perspektywie wzmocni stabilność systemu energetycznego i ograniczą deficyt własnej produkcji energii.
- Istotny potencjał rozwoju Pomorza wiąże się także z wykorzystaniem **zeroemisyjnych technologii wodorowych**. Technologie wodorowe należy postrzegać jako element integrujący sektor elektroenergetyczny, gazowy, przemysłowy i transportowy. Zielony wodór oraz inne gazy zdekarbonizowane, odnawialne i niskoemisyjne – w szczególności zielony metanol, amoniak, paliwa syntetyczne oraz BioLNG – mogą stać się podstawą dekarbonizacji sektorów trudnych do elektryfikacji, takich jak transport morski, przemysł chemiczny, rafineryjny i ciężki oraz lotnictwo. Może również znaleźć zastosowanie jako paliwo w transporcie publicznym, ciężkim transporcie drogowym, lotniczym, żegludze oraz na niezelektryfikowanych liniach kolejowych. Zagospodarowanie wodoru pochodzącego z nadwyżek energii elektrycznej z niestabilnych źródeł OZE może poprawić stabilizację systemów energetycznych i wspierać jego bilansowanie,

⁹ <https://gospodarka.pomorskie.eu/wp-content/uploads/2026/05/ENERGETYCZNE-JUTRO-WOJEWODZTWA-POMORSKIEGO.pdf>

¹⁰ Ibidem.

a także umożliwiać długoterminowe i sezonowe magazynowanie energii, w tym w kawernach solnych. Wodór może być wykorzystany także do produkcji energii elektrycznej i ciepła w okresach zwiększonego zapotrzebowania. Porty morskie mogą natomiast być lokalnymi hubami produkcji, magazynowania, dystrybucji i handlu wodorem oraz jego pochodnymi¹¹.

- Warunkiem efektywnego wykorzystania potencjału energetyki odnawialnej, jądrowej i technologii wodorowych będzie rozwój inteligentnych systemów zarządzania energią, magazynów energii oraz elastycznych mechanizmów bilansowania lokalnego i regionalnego. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera koncepcja Pomorskiego Archipelagu Wysp Energetycznych (lokalne obszary bilansowania), która może stanowić regionalną platformę integrującą źródła wytwórcze, magazyny energii, odbiorców, systemy ciepłownicze, infrastrukturę portową oraz przyszłe huby zielonej energii. Takie podejście pozwoli w pełni wykorzystać potencjał gospodarczy regionu, zwiększyć odporność infrastruktury oraz stworzyć nowe przewagi konkurencyjne województwa pomorskiego. Dostęp do nowych, dużych mocy elektrycznych może przyciągnąć kapitał w postaci nowoczesnych, czystych, ale energochłonnych branż.
- Przejawem transformacji energetycznej jest też **rozwój energetyki rozproszonej**, w tym na obszarach wiejskich. Potwierdza to wzrost liczby spółdzielni energetycznych, jako przykładu społeczności energetycznej. W regionie zarejestrowano 54 spółdzielnie energetyczne¹², które wykorzystują przede wszystkim instalacje fotowoltaiczne. Ich łączna moc zainstalowana stanowi 8,0% mocy zainstalowanej w spółdzielniach energetycznych w Polsce¹³.
- **Klastry energii** to inny przykład lokalnych inicjatyw energetycznych, funkcjonujących w wielu miejscach regionu, łączących wytwórców, odbiorców i dystrybutorów energii¹⁴. Inicjatywy tego rodzaju powstają nie tylko na obszarze województwa, ale również obejmują obszar poza granicami regionu, jak np. Bałtycki Klaster Ekoenergetyczny¹⁵, obejmujący również województwo warmińsko-mazurskie. Najważniejszym celem klastrów energetycznych jest dążenie do samowystarczalności energetycznej oraz efektywnego wykorzystania lokalnych zasobów, zwłaszcza wsparcia rozwoju OZE.
- Dalszy rozwój OZE może być ograniczany przez **stan infrastruktury sieciowej**. Infrastruktura przesyłowa i dystrybucyjna jest niedostatecznie rozwinięta, pogarsza

¹¹ Ibidem.

¹² Wg stanu na 31.08.2026 r. Dane z bazy Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Wśród nich jest Słupski Klaster Bioenergetyczny oraz Klastry Energii: Gdański, Kwidzyński, Żuławski, Zielone Powiśle, Przechlewski, energyREGION Gajewo, Gniewiński i Pelplin.

¹⁵ <https://www.imp.gda.pl/bkee/>

się stan techniczny tej sieci, co utrudnia przyłączanie nowych źródeł wytwórczych, zwiększa ryzyko awaryjności, przeciążeń i strat energii, co może obniżyć bezpieczeństwo energetyczne regionu.

Gospodarka odpadami i efektywne wykorzystanie zasobów

- **Rosnąca** (szybciej niż średnio w kraju) **ilość odpadów komunalnych** na Pomorzu zwiększa presję na środowisko i regionalny system ich zagospodarowania. Wynika to nie tylko z rosnącej konsumpcji, ale w znacznej mierze z dużej presji turystycznej i usługowej, ponieważ znaczną część odpadów wytwarzają osoby przebywające czasowo w regionie oraz firmy, które je obsługują. W efekcie, przekłada się to na większą niż przeciętnie w kraju ilość wytworzonych odpadów w przeliczeniu na jednego mieszkańca.
- **Selektywna zbiórka odpadów** jest w regionie dobrze rozwinięta i obejmuje relatywnie wysoki udział całego strumienia odpadów (prawie 48%), nieznacznie przekraczając średnią krajową. Jednak odpady zmieszane, chociaż ich udział maleje, nadal stanowią jego większość. Ogranicza to możliwość odzysku surowców oraz pełniejszego wykorzystania materiałów w obiegu zamkniętym.
- W przetwarzaniu odpadów komunalnych **przeważa udział procesów odzysku**, w tym recyklingu organicznego i materiałowego oraz przekształcania odpadów z odzyskiem energii. Jest to korzystna tendencja, wskazująca na stopniowe odchodzenie od zagospodarowania odpadów poprzez ich składowanie. Jednakże w dalszym ciągu na składowiska odpadów trafiają duże ilości odpadów komunalnych oraz odpadów powstających z ich przetwarzania, co jest zagrożeniem dla realizacji celów środowiskowych z zakresie ograniczania masy składowanych odpadów. Jednocześnie tempo wzrostu recyklingu i ponownego wykorzystania materiałów pozostaje niewystarczające w stosunku do rosnącej ilości wytwarzanych odpadów, w szczególności zmieszanych odpadów komunalnych.
- Zapewnienie mieszkańcom wszystkich gmin **dostępu do punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych** (PSZOK) stanowi ważny element systemu gospodarowania odpadami i ograniczania ich presji na środowisko. Jednocześnie, w regionie sukcesywnie rozwijane są inicjatywy wpisujące się w założenia gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ), ukierunkowane na wydłużenie okresu użytkowania produktów, ich naprawę i ponowne użycie. Należą do nich m.in. punkty napraw i ponownego użycia tworzone przy gminnych PSZOK-ach, giełdy i punkty wymiany rzeczy używanych oraz sklepy charytatywne.
- Pomorskie **firmy coraz częściej wdrażają GOZ**. Przestaje to już być dla nich jedynie elementem ekologicznego wizerunku, ale staje się koniecznością. Pozwala firmom obniżyć koszty, zabezpieczyć łańcuchy dostaw oraz odpowiedzieć na coraz bardziej

rygorystyczne normy prawne i wymogi konsumentów. Przykładem może być wykorzystanie odzysku wody szarej, montaż zaawansowanych systemów pomp ciepła i kolektorów słonecznych, rezygnacja z jednorazowego plastiku, wtórny obieg czy przedłużanie życia przedmiotów. Profesjonalne zakłady gospodarki odpadami stają się nowoczesnymi fabrykami, gdyż np. przekształcają odpady biodegradowalne w certyfikowane komposty dla rolnictwa oraz odzyskują biogaz do produkcji zielonej energii elektrycznej i ciepła dla mieszkańców¹⁶.

Cyfryzacja gospodarki i społeczeństwa, zagrożenia cyfrowe

- **Cyfryzacja stanowi ważną podstawę dalszej transformacji gospodarki**, usług publicznych i rynku pracy. Dostęp do Internetu i łączy szerokopasmowych jest w regionie powszechny (ok. 94% gospodarstw domowych), jednak przepustowość łączy szerokopasmowych nie zawsze jest wystarczająca w odniesieniu do obecnych wymagań krajowych i europejskich oraz jest zróżnicowana przestrzennie. Widoczne są dysproporcje w zastosowaniu nowszych technologii, w tym szersze wykorzystanie łączy światłowodowych. Różnice te są szczególnie widoczne między miastami i obszarami wiejskimi.
- Mieszkańcy korzystają z Internetu częściej niż w wielu innych województwach, co lokuje region na 5. miejscu w kraju. **Wysoki poziom cyfryzacji** charakteryzuje także przedsiębiorstwa (ponad 90%), które często wykorzystują stałe łącza szerokopasmowe. Z usług chmury obliczeniowej korzysta 59% firm, co wskazuje na rosnące znaczenie nowoczesnych technologii cyfrowych w działalności przedsiębiorstw. Mimo to, tylko 10,4% przedsiębiorstw w regionie wykorzystuje technologie sztucznej inteligencji, najczęściej w procesach związanych ze wspomaganiem marketingu lub sprzedaży.
- Coraz większym problemem, w skali całego kraju, stają się **dezinformacja oraz rosnąca skala cyberzagrożeń**. Dynamiczny rozwój technologii cyfrowych sprzyja rozpowszechnianiu fałszywych informacji, manipulacji oraz atakom na systemy informatyczne instytucji publicznych i infrastruktury krytycznej. Zjawiska te wpływają negatywnie na poziom zaufania społecznego, stabilność informacyjną oraz bezpieczeństwo państwa. Dla Pomorza, jako regionu z dużym obszarem metropolitalnym, portami, krytyczną infrastrukturą energetyczną i transportową oraz rozbudowaną siecią usług publicznych, cyberbezpieczeństwo jest warunkiem odporności instytucjonalnej i gospodarczej.

¹⁶ np. Eko Dolina w Łężycach koło Gdyni (biogaz) czy Zakład Utylizacyjny w Gdańsku (kompost). Rocznie z biogazu w Eko Dolinie wytwarzana jest taka ilość energii elektrycznej, która pokrywa roczne zapotrzebowanie 1780 gospodarstw domowych.

- W celu ograniczenia ryzyka związanego z zagrożeniami cyfrowymi pomorskie firmy (nieco ponad 92% przedsiębiorstw, średnio w Polsce – 93,1%) i instytucje sektora publicznego przeprowadzają modernizację systemów informatycznych, wdrażają procedury bezpieczeństwa oraz audyty IT, jak również rozwijają kompetencje cyfrowe pracowników. Podnosi to poziom cyberbezpieczeństwa, ochrony infrastruktury teleinformatycznej i ochrony danych, a w rezultacie także ochrony ludności i zapewnienia ciągłości funkcjonowania systemu obrony cywilnej.
- Powszechny dostęp do Internetu niesie jednak ze sobą pewne zagrożenia. Może mieć negatywny wpływ na zdrowie mieszkańców oraz pogorszenie relacji społecznych. Najbardziej widoczne jest to wśród dzieci i młodzieży. Częste korzystanie z mediów społecznościowych i złudna anonimowość w sieci prowadzi do zaburzeń psychicznych i złej kondycji zdrowotnej.

Kompetencje i rozwój talentów

- W województwie pomorskim w ostatnich latach zrealizowano szereg inicjatyw wspierających rozwój kompetencji uczniów. Mimo to, istnieje potrzeba dalszego rozwoju kompetencji kluczowych, w szczególności przekrojowych, w tym myślenia krytycznego, rozwiązywania problemów, sprawnej komunikacji, kompetencji cyfrowych, uwzględniających rozwój sztucznej inteligencji oraz społecznych. Warunkuje to powodzenie na kolejnych etapach kształcenia i determinuje **zdolność przyszłych kadr do adaptacji** na zmiennym rynku pracy.
- Istotnym problemem systemu oświaty jest narastający **deficyt kadr**, wynikający ze starzenia się tej grupy zawodowej i niskiej atrakcyjności zawodu. Pogłębia się w szczególności deficyt specjalistycznych kadr w szkolnictwie zawodowym. Jednocześnie dynamicznie zachodzące zmiany społeczne i technologiczne wpływają na **deficyt kompetencyjny kadr oświaty**, w szczególności w obszarze cyfryzacji, komunikacji międzykulturowej, specjalnych potrzeb edukacyjnych i personalizacji nauczania.
- W regionie od lat rozwijany jest **system wspierania talentów uczniów**, a jego wyróżnikiem jest znaczące zaangażowanie szkół wyższych. Potencjał uczniów szczególnie uzdolnionych, z uwagi na wciąż niewystarczające powiązanie ze środowiskiem B+R i gospodarką, nie jest w pełni wykorzystywany, co często prowadzi do odpływu talentów z regionu.
- Pomorskie postawiło na **wzmocnienie potencjału szkolnictwa zawodowego**, w wyniku czego powstaje sprofilowana oferta szkół branżowych oraz techników, które przygotowując niezbędne kadry, odpowiadają na realne zapotrzebowanie kluczowych sektorów gospodarki. Jednocześnie, dynamicznie zachodzące zmiany strukturalne i technologiczne w gospodarce regionalnej, w tym związane

z transformacją energetyczną, cyfryzacją oraz automatyzacją procesów produkcyjnych, stawiają przed pomorskimi szkołami zawodowymi nowe wyzwania.

- Najnowsze dane wskazują na wyraźny **spadek uczestnictwa w kształceniu ustawicznym**, mimo, że odsetek osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu nadal przekracza średnią krajową (9,1% wobec 8,8%). Malejąca aktywność edukacyjna zderza się z dynamiczną zmiennością gospodarki oraz ewolucją trendów rynkowych. W efekcie **pogłębiają się luki kompetencyjne**, zgłaszane przez pracodawców, tj. niedopasowanie kompetencji pracowników do zmieniających się potrzeb rynku pracy. Najczęściej wskazują oni braki w kompetencjach praktycznych, transferowalnych i miękkich, takich jak: samodzielność, współpraca, uczenie się w działaniu czy elastyczne reagowanie na zmiany¹⁷.
- Region charakteryzuje się **wysokim** w skali kraju i UE **poziomem zatrudnienia w nauce i technologiach**. Jego potencjał buduje silne zaplecze akademickie, instytucje otoczenia biznesu, parki naukowo-technologiczne oraz wyspecjalizowane usługi rynkowe. Pomorskie zajmuje 4. miejsce w Polsce pod względem liczby studentów na 10 tys. ludności w wieku 19-24 lata, przewyższając pod tym względem średnią w kraju. O wysokiej jakości kształcenia oraz potencjale naukowo-badawczym regionu świadczą wysokie pozycje pomorskich uczelni w krajowych rankingach akademickich – w Rankingu Szkół Wyższych Perspektywy 2026 Politechnika Gdańska zajęła 5. miejsce, a Uniwersytet Gdański uplasował się na 10. pozycji¹⁸.
- Ważnym elementem wpływającym na podaż kadr dla gospodarki jest stale **rosnąca liczba podmiotów ekonomii społecznej**. Poza wzmacnianiem zasobów lokalnych rynków pracy, reintegracja społeczno-zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym wspiera realizację usług społecznych wzmacniając rozwój lokalny.

Infrastruktura oraz oferta turystyczna i czasu wolnego

- Turystyka stanowi jeden z istotnych elementów gospodarki usługowej Pomorza oraz posiada zdolność generowania popytu w wielu powiązanych z nią sektorach. Jej znaczenie odnosi się nie tylko do liczby odwiedzających i wielkości bazy noclegowej, ale przede wszystkim do wartości tworzonej przez przedsiębiorstwa, które ją obsługują. Generuje miejsca pracy, wydatki turystów pozostające w regionie, a także stymuluje i wspiera wykorzystanie potencjałów innych branż i dziedzin, w szczególności: kultury, sportu, zdrowia, transportu, gospodarki

¹⁷ Badanie dotyczące identyfikacji luk kompetencyjnych dla poszczególnych Inteligentnych Specjalizacji Pomorza i branż kluczowych dla gospodarki województwa pomorskiego, 2025, UMWP, Gdańsk

¹⁸ <https://ranking.perspektywy.pl/ranking-uczelni-akademickich/>

morskiej, przemysłów kreatywnych, produkcji żywności oraz usług cyfrowych. Pomaga też promować i utrzymywać regionalne dziedzictwo kulturowe Pomorza. Jednocześnie jednak masowy ruch turystyczny generuje ogromną presję na lokalną społeczność i środowisko naturalne.

- Województwo pomorskie należy do **najbardziej atrakcyjnych regionów turystycznych** w Polsce i jest jednym z najczęściej odwiedzanych w kraju. Jego przewagi wynikają z dostępu do Morza Bałtyckiego, zróżnicowanych krajobrazów, bogatego dziedzictwa kulturowego, rozwiniętej infrastruktury turystyki aktywnej, szerokiej bazy noclegowej, różnorodnej oferty kulturalnej oraz spędzania czasu wolnego.
- Znaczenie turystyki dla gospodarki potwierdzają zarówno wysoka liczba pracujących w sekcji zakwaterowania i gastronomii (ponad 26,7 tys.), co plasuje region na 6. miejscu w Polsce, jak i wysoki udział firm prowadzących działalność w tym sektorze w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych, co stawia region na 2. pozycji w kraju. Znaczna część firm prowadzi jednak działalność głównie sezonowo, zwłaszcza zlokalizowanych w pasie nadmorskim.
- Pomorskie posiada **jedną z największych baz noclegowych w Polsce**, która zlokalizowana jest głównie w nadmorskiej części regionu. W województwie znajduje się ponad 16 tys. obiektów noclegowych¹⁹. Liczba miejsc noclegowych przypadających na 1000 ludności od lat utrzymuje region na 2. pozycji w kraju (za województwem zachodniopomorskim). Liczba obiektów skategoryzowanych²⁰ plasuje województwo na 4. miejscu w kraju, w tym szczególnie wysoki udział stanowią hotele.
- Obserwuje się **stały wzrost liczby turystów odwiedzających Pomorze**, co znajduje odzwierciedlenie w rosnącej liczbie osób korzystających z noclegów. Województwo zajmuje pod tym względem 5. miejsce w kraju. Co istotne, wyraźnie **wzrasta liczba osób korzystających z noclegów poza sezonem letnim** (od października do kwietnia). Ostatnia dekada przyniosła wzrost o ok. 7 p.p. (z 35% do 42% udzielonych noclegów poza sezonem). Pod względem łącznej liczby turystów krajowych i zagranicznych region należy do ścisłej czołówki najczęściej wybieranych kierunków w Polsce, co potwierdza jego wysoką atrakcyjność oraz silną pozycję w krajowym ruchu turystycznym.

¹⁹ Dane własne Departamentu Turystyki i Sportu UMWP pozyskane z urzędów gmin

²⁰ Obiekty hotelarskie, które posiadają oficjalnie nadaną kategorię określającą ich standard. Zalicza się do nich: hotele, motele, pensjonaty, kempingi, domy wycieczkowe, schroniska młodzieżowe, schroniska oraz pola biwakowe

- Województwo pomorskie jest też jednym z liderów w kraju w najmie krótkoterminowym, który w ostatnich latach charakteryzował się dynamicznym wzrostem²¹. W 2025 r. Pomorze zajęło 2. miejsce w kraju, po Małopolsce, osiągając 7,27 mln noclegów zarezerwowanych przez platformy internetowe²², przy czym największy udział mieli turyści krajowi, którzy odpowiadali za 68% wszystkich noclegów²³.
- Dynamicznie też **rośnie znaczenie turystyki biznesowej, zdrowotnej oraz kulturowej**, w ramach której ważną specjalizacją staje się **turystyka kulinarna**. Rozwój przemysłu spotkań (konferencje, kongresy, targi) oraz oferty kulturalnej (festiwale, jarmarki, koncerty) jest coraz silniej integrowany z lokalnym dziedzictwem gastronomicznym, tradycyjnymi produktami i unikalnymi doświadczeniami smakowymi. Synergia tych niszowych sektorów pozwala na tworzenie atrakcyjnej oferty całorocznej.
- Rosnące oczekiwania turystów dotyczące **jakości usług, różnorodnej oferty turystycznej, stanu środowiska, dostępności cyfrowej oraz komfortu podróżowania** zwiększają znaczenie wysokich standardów infrastruktury turystycznej w regionie. Stają się one kluczowym czynnikiem utrzymania konkurencyjności Pomorza na dynamicznie zmieniającym się rynku.
- Pomorskie posiada **wysoki potencjał rozwoju sportu i rekreacji**, wynikający zarówno z różnorodnych walorów przyrodniczych, jak również z bazy sportowo-rekreacyjnej oraz aktywności klubów, organizacji i samorządów. Potencjał ten potwierdza ponadprzeciętna na tle kraju liczba osób ćwiczących w klubach sportowych, w tym również dzieci i młodzieży. Potencjał ten nie jest jednak w pełni wykorzystywany, a dostępność i różnorodność oferty sportowej i rekreacyjnej pozostają zróżnicowane terytorialnie i nie zawsze odpowiadają potrzebom wszystkich grup mieszkańców.

Węzeł transportowo-logistyczny

- Województwo pomorskie jest **kluczowym ośrodkiem gospodarki morskiej** w Polsce, w tym przemysłu stocznioowego. Skupia znaczną część podmiotów i zatrudnionych tej branży w kraju. Działalność stocznioowa koncentruje się przede wszystkim na remontach i modernizacjach jednostek pływających, budowie jednostek specjalistycznych, produkcji wyposażenia okrętowego oraz działalności projektowo-inżynierskiej. Sektor tworzy rozbudowany regionalny łańcuch dostaw obejmujący liczne MŚP i wyspecjalizowanych podwykonawców, a rozwój morskiej

²¹ <https://businessinsider.com.pl/nieruchomosci/najem-krotkoterminowy-w-polsce-bije-rekordy-boom-na-apartamenty-trwa/d2wpfmp>

²² Za pośrednictwem Airbnb, Bookingu, Expedii czy Tripadvisor.

²³ Obliczenia własne na podstawie danych Eurostat

energetyki wiatrowej wzmacnia funkcje produkcyjne, serwisowe i logistyczne portów oraz stoczni, w tym mniejszych portów nadmorskich.

- Porty morskie województwa mają kluczowe znaczenie dla gospodarki kraju. Porty w Gdańsku i Gdyni łącznie obsługują ponad **75% ogólnokrajowych obrotów ładunkowych**.
- Port Gdańsk umacnia swoją pozycję wśród największych portów Europy. W 2025 r. awansował na 8. miejsce w Europie i 6. w Unii Europejskiej²⁴. W 2024 r. awansował też na 89. pozycję w rankingu największych portów kontenerowych świata²⁵. Wygenerował wówczas 44,6 mld zł wpływów podatkowych do budżetu państwa, a jego udział w regionalnym PKB wynosił niemal 6%²⁶. Baltic Hub Container Terminal Sp. z o.o. operujący w Porcie Gdańsk umacnia pozycję jednego z kluczowych węzłów logistycznych w regionie Morza Bałtyckiego i Europy Środkowo-Wschodniej. Ostatnie lata to okres jego intensywnego rozwoju operacyjnego i inwestycyjnego. W efekcie, **terminal odnotowuje rekordowe przeładunki**.
- Port Gdynia obsługuje większość polskiego eksportu zbóż, a także nowoczesną bazę dla transportu drobnicowego i systemów ro-ro. W 2025 r. przeładunki kontenerów w porcie w Gdyni po raz pierwszy w historii przekroczyły próg 1 mln TEU²⁷. Na tak wysoki wynik przeładunków kontenerowych zapracowały równolegle dwa wyspecjalizowane podmioty: BCT (Baltic Container Terminal Sp. z o.o.) oraz GCT (Gdynia Container Terminal Sp. z o.o.).
- **Dostępność portów do ich gospodarczego zaplecza poprawia się** wraz z rozbudową infrastruktury transportowej, nadal jednak pozostaje niewystarczająca. Kluczowymi barierami są ograniczona przepustowość części układu kolejowego i drogowego, brak wykorzystania wodnego transportu śródlądowego do obsługi ładunków skonteneryzowanych oraz opóźnienia w realizacji istotnych inwestycji.
- **Dynamicznie rozwija się też rynek magazynowy** w regionie, co wynika z potrzeb centrów logistycznych i portów morskich. Rekordowe przeładunki w portach, a także rozwój sektora e-commerce czy uwarunkowania geopolityczne, w tym skracanie łańcuchów dostaw, zwiększają popyt na powierzchnie magazynowe zarówno w granicach portów, jak i przy głównych korytarzach transportowych.

²⁴ <https://www.rp.pl/local-content/art44209301-spektakularny-awans-port-gdansk-coraz-wyzej-w-europejskim-rankingu-portow>

²⁵ <https://www.lloydslist.com/one-hundred-container-ports-2025>

²⁶ Analiza wpływu Portu Gdańsk na gospodarkę miasta, regionu i kraju, Port Gdańsk, PwC Polska, 2026 (https://www.portgdansk.pl/zjed-content/uploads/2026/04/raport_pwc_1,4.04.26.pdf)

²⁷ <https://www.port.gdynia.pl>

Pomorskie w 2026 r. dysponowało już niemal 2,0 mln m² powierzchni magazynowej²⁸.

- Kluczowy element międzynarodowej dostępności regionu stanowi Port Lotniczy Gdańsk im. Lecha Wałęsy. Jest to **trzecie**, po Lotnisku Chopina w Warszawie i porcie lotniczym Kraków-Balice, **największe lotnisko w Polsce** pod względem liczby obsłużonych pasażerów. W 2025 r. obsłużył rekordowo, blisko 7,4 mln pasażerów, czyli ponad dwa razy więcej niż dekadę wcześniej²⁹. Letnia siatka połączeń w 2026 r. to 105 kierunków regularnych oraz 88 kierunków czarterowych do 29 krajów. Do najczęściej wybieranych kierunków regularnych należą m.in.: Londyn, Oslo i Kopenhaga, a w ruchu czarterowym – Turcja, Egipt i Grecja³⁰. Port w Gdańsku jest również jednym z czterech kluczowych lotnisk obsługujących cargo w kraju (obok Warszawy, Katowic i Rzeszowa)³¹.

Sytuacja społeczna Pomorza

Wyzwania demograficzne i starzenie się społeczeństwa

- **Sytuacja demograficzna** w województwie pozostaje **relatywnie korzystna na tle kraju**, jednak dotychczasowy **trend wzrostu liczby ludności uległ odwróceniu**. Pomorskie przez wiele lat należało do nielicznych regionów notujących wzrost liczby mieszkańców, czemu sprzyjały atrakcyjność osiedleńcza regionu, zwłaszcza obszaru metropolitalnego oraz relatywnie korzystna struktura wieku. W 2024 i 2025 r. odnotowano jednak spadek liczby mieszkańców, choć jego skala była najmniejsza spośród województw notujących ubytek ludności.
- Pomorskie zachowuje nadal **najkorzystniejszą w kraju strukturę wieku**: udział osób w wieku przedprodukcyjnym jest najwyższy w Polsce, a udział osób w wieku poprodukcyjnym – jeden z niższych i plasuje region na dobrym 15. miejscu wśród województw. Współczynnik obciążenia demograficznego, określający relację między liczbą osób w wieku nieprodukcyjnym a liczbą osób w wieku produkcyjnym, pozostaje niższy niż średnio w Polsce, lecz systematycznie rośnie. Oznacza to, że obecna przewaga demograficzna regionu będzie stopniowo słabnąć, jednocześnie wzrośnie presja na rynek pracy oraz system ochrony zdrowia i usług społecznych.

²⁸ Markbeat Polska Rynek magazynowy II kw. 2026 r., Cushman & Wakefield

²⁹ <https://www.airport.gdansk.pl>

³⁰ Źródło: <https://www.rynek-lotniczy.pl/wiadomosci/gdansk-rekordowa-letnia-siatka-polaczen-27163.html>

³¹ Źródło: ulc.gov.pl

- Utrzymuje się **wyraźny spadek dzietności** zarówno w Polsce, jak i w województwie pomorskim. Zgodnie z prognozą demograficzną do 2050 r. współczynnik dzietności w regionie może wzrosnąć w latach 40. do ok. 1,34-1,36, jednak nadal pozostanie poniżej poziomu zapewniającego zastępowalność pokoleń.
- Prognoza demograficzna GUS wskazuje również, że do 2035 r. liczba mieszkańców województwa może nieznacznie wzrosnąć. Nie będzie to jednak oznaczało poprawy sytuacji demograficznej, gdyż starzenie się ludności będzie nadal postępować – spadnie liczba dzieci i osób w wieku produkcyjnym, a wzrośnie populacja seniorów. **Utrzyma się także ujemny przyrost naturalny, częściowo łagodzony przez dodatnie saldo migracji.** Oznacza to, że względnie korzystna pozycja demograficzna Pomorskiego będzie coraz silniej zależała od napływu ludności, a nie od ruchu naturalnego.

Migracje

- Pomorskie należy do regionów o **wysokiej atrakcyjności migracyjnej** i ma drugie po Mazowszu najwyższe saldo migracji w Polsce. Przyciąga przede wszystkim mieszkańców innych regionów, ale notuje też dodatnie saldo migracji zagranicznych. Napływ ludności koncentruje się przede wszystkim na obszarach podmiejskich, zwłaszcza na obszarze aglomeracji, ubytek cechuje natomiast mniejsze miasta.
- Pomorze funkcjonuje w warunkach rosnącej **zmienności procesów migracyjnych**. Napływ i odpływ migrantów, uzależnione od sytuacji geopolitycznej oraz polityki państwa stanowią jeden z najważniejszych czynników wpływających na trendy demograficzne regionu. Napływ migrantów, zwłaszcza osób w wieku produkcyjnym nie tylko łagodzi niekorzystne trendy demograficzne, uzupełniając niedobory zasobów pracy, ale także wzmacnia potencjał rynku pracy i sprzyja spójności społecznej. Istotna jest również rola reemigracji, czyli osób powracających do kraju, które zwiększają potencjał demograficzny regionu, a jednocześnie wzmacniają rynek pracy, dzięki zdobytym za granicą kwalifikacjom i doświadczeniu zawodowemu.
- Obserwuje się pozytywne skutki integracji migrantów, których miarą jest ich aktywność, przedsiębiorczość i chęć stałego osiedlenia w regionie. Wymaga to przygotowania społeczeństwa i wspierania instytucji publicznych do funkcjonowania w warunkach rosnącej różnorodności. Jednocześnie rosnąca konkurencja o talenty, specjalistów i pracowników będzie w coraz większym stopniu wpływać na zdolność regionu do utrzymania dynamiki rozwoju.

Mieszkalnictwo

- Sytuacja mieszkaniowa w województwie pomorskim charakteryzuje się **dynamicznym przyrostem zasobów mieszkaniowych przy silnej polaryzacji przestrzennej**. W 2024 r. ogólne zasoby mieszkaniowe regionu przekroczyły 1 milion lokali, co plasuje województwo na pierwszym miejscu w kraju pod względem tempa rozwoju. Pomimo okresowych wahań koniunkturalnych, region stale wykazuje wysoką aktywność inwestycyjną. Roczna liczba mieszkań oddawanych do użytkowania oscyluje wokół 17,5 tys. lokali, generując drugi w kraju wskaźnik nasycenia na poziomie około 7,3 mieszkania na 1000 mieszkańców. Kluczową rolę odgrywa tu dominacja rynku deweloperskiego skorelowana z procesami suburbanizacji i metropolizacji.
- Mimo wysokiej na tle kraju aktywności inwestycyjnej w sektorze mieszkaniowym, Pomorskie cechuje **ograniczona dostępność mieszkań dla osób będących w luce czynszowej**³². W okresie ostatnich dwóch dekad, w regionie odnotowano **najwyższą w kraju dynamikę wzrostu cen mieszkań**³³ – ich poziom wzrósł ponad dziewięciokrotnie, wobec sześciokrotnego wzrostu średnio w Polsce. W tym samym okresie przeciętne wynagrodzenie wzrosło ok. 3,5-krotnie, zarówno w regionie jak i średnio w kraju. W rezultacie, dostępność mieszkań wyraźnie się pogorszyła, a Pomorskie stało się trzecim, najdroższym regionem w Polsce pod względem cen zakupu mieszkań (po mazowieckim i małopolskim). Wysokie koszty zakupu i najmu, a także ograniczona oferta mieszkaniowa w mniejszych miastach, utrudniają stabilizację życiową, wpływając na decyzje migracyjne oraz dzietność.
- W regionie **maleje udział zasobów mieszkaniowych komunalnych i społecznych** (TBS, SIM³⁴), na rzecz zasobów pozostających w posiadaniu osób fizycznych. Jednocześnie **szybko rośnie liczba pustostanów** będących w zasobach komunalnych (druga w kraju dynamika wzrostu), z których znaczna część mogłaby zostać ponownie wykorzystana na cele mieszkaniowe, ale wymaga remontu. Wskazuje to na potrzebę zarówno rozwoju dostępnego mieszkalnictwa, jak i skuteczniejszego wykorzystania istniejącego zasobu.

³² Dotyczy osób zarabiających zbyt dużo, aby nabyć prawo do mieszkania komunalnego lub socjalnego, ale jednocześnie zbyt mało, aby wynająć mieszkanie na rynku albo kupić własne.

³³ Za 1 m² powierzchni mieszkania.

³⁴ TBS – Towarzystwo Budownictwa Społecznego, SIM – Społeczna Inicjatywa Mieszkaniowa

Usługi zdrowotne i społeczne

- **Pomorzanie coraz dłużej żyją w zdrowiu.** Liczba lat życia w zdrowiu, rozumiana jako przewidywana średnia liczba lat do przeżycia bez niepełnosprawności, wynosi niemal 62 lata w przypadku mężczyzn oraz ponad 65 lat w przypadku kobiet. W obu przypadkach są to wyniki zbliżone do średnich dla kraju.
- Najważniejszymi czynnikami wpływającymi na stan zdrowia Pomorzan pozostają **choroby cywilizacyjne**, przede wszystkim choroby układu krążenia i nowotwory. Choć w ostatniej dekadzie zmniejszył się udział zgonów powodowanych przez te choroby, nadal odpowiadają one za zdecydowaną większość wszystkich zgonów. Szczególnie istotnym wyzwaniem pozostają nowotwory – ich udział w strukturze zgonów należy do najwyższych w kraju. Pomorskie zalicza się do województw o wysokiej zachorowalności na nowotwory złośliwe, zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn. Coraz częstszą przyczyną zgonów są choroby układu oddechowego oraz cukrzyca, a wyższe niż przeciętnie w Polsce wskaźniki dotyczą również zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania.
- Choroby cywilizacyjne i przewlekłe oraz ich konsekwencje stanowią istotne wyzwanie dla systemu ochrony zdrowia. **Poziom świadomości prozdrowotnej** mieszkańców, a także zdolność systemu w zakresie utrzymania zdrowia, zapewnienia szybkiej diagnostyki, skutecznego leczenia i przywracania sprawności pacjentów jest nadal niewystarczająca. Działania w obszarze promocji zdrowia, edukacji zdrowotnej, profilaktyki, diagnostyki oraz rehabilitacji pozostają ograniczone. W warunkach zmniejszonego przyrostu naturalnego oraz coraz późniejszego wieku, w którym podejmowana jest decyzja o rodzielstwie, wzrasta rola wsparcia mieszkańców w zakresie zdrowia prokreacyjnego i opieki okołoporodowej, a także opieki zdrowotnej we wczesnym okresie życia dziecka.
- Równolegle narasta **kryzys zdrowia psychicznego**. Na Pomorzu, podobnie jak w Polsce, w ostatnich latach zauważalnie wzrosła liczba osób leczonych w poradniach zdrowia psychicznego, odwykowych oraz profilaktyki i rehabilitacji osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych. Zgodnie z analizami Ministerstwa Zdrowia, zapadalność na choroby psychiczne w województwie pomorskim do 2035 r. będzie rosta³⁵. W tym kontekście, sieć Centrów Zdrowia Psychicznego jest niewystarczająco rozwinięta, zarówno w wymiarze terytorialnym, jak i kompetencyjnym. Rosnąca skala problemów emocjonalnych i psychicznych coraz częściej przekracza możliwości obecnego systemu wsparcia, który pozostaje niewystarczająco dostępny i zbyt słabo integruje ochronę zdrowia, wsparcie społecznie i system edukacji.

³⁵ Źródło: Mapa potrzeb zdrowotnych na lata 2022-2026

- **Dostępność podstawowej opieki zdrowotnej** kształtuje się **poniżej średniej w kraju**. Pod względem liczby ośrodków udzielających świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej, w odniesieniu do liczby mieszkańców, Pomorskie zajmuje odległe, 15. miejsce wśród województw. Niekorzystnie wypada również pod względem liczby udzielanych świadczeń na 1 osobę (12. pozycja)³⁶.
- Liczba poradni ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, w przeliczeniu na liczbę ludności, mimo wyraźnej poprawy, nadal jest najniższa w kraju. Z kolei pod względem liczby udzielanych porad w przeliczeniu na liczbę mieszkańców województwo zajmuje 7. miejsce w Polsce³⁷.
- **Dostępność łóżek w szpitalach ogólnych jest niższa niż średnio w kraju**. Krótszy czas hospitalizacji i wysoka liczba pacjentów leczonych na 1 łóżko wskazują na intensywne wykorzystanie zasobów szpitalnych³⁸, ale nie zastępują potrzeby poprawy dostępności świadczeń. Dzięki inwestycjom, nowoczesnemu sprzętowi i nowym technologiom poprawia się jakość i dostępność usług medycznych w szpitalach, w tym wysokospecjalistycznych. Coraz więcej z nich realizuje innowacyjne zabiegi i operacje.
- Szczególnym problemem, zwłaszcza w kontekście starzenia się społeczeństwa jest **niska dostępność publicznej opieki geriatrycznej**. W odniesieniu do liczby mieszkańców, w Pomorskiem jest niższa niż średnio w Polsce liczba lekarzy geriatrów, a dostęp do łóżek specjalistycznych na oddziałach geriatrycznych stawia region dopiero na 10. miejscu w kraju.
- **Niższa niż średnio w kraju** jest również dostępność do ośrodków zapewniających stacjonarną **opiekę długoterminową i hospicyjno-paliatywną**, chociaż od kilku lat wyraźnie się poprawia. Liczba pacjentów objętych stacjonarną opieką długoterminową, w odniesieniu do liczby ludności, plasuje Pomorskie na przedostatnim miejscu wśród województw³⁹.
- **Bardzo niska** jest również **dostępność środowiskowej opieki zdrowotnej**, szczególnie w opiece psychiatrycznej, opiece nad osobami starszymi oraz przewlekle chorymi. Brakuje ośrodków zapewniających długoterminową opiekę domową, a liczba pacjentów nią objętych w odniesieniu do liczby ludności od lat plasuje region na ostatnim miejscu w Polsce⁴⁰.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Ibidem.

³⁸ Źródło: Biuletyn statystyczny Ministra Zdrowia 2025, Centrum e-Zdrowia, Warszawa 2025

³⁹ Źródło: Mapa potrzeb zdrowotnych na lata 2022-2026

⁴⁰ Ibidem.

- **Dostęp do publicznych świadczeń rehabilitacyjnych** nie nadąża za rosnącymi potrzebami, związanymi, z jednej strony ze starzeniem się społeczeństwa i rosnącą skalą chorób przewlekłych, a z drugiej z niewystarczającą dostępnością kadr i świadczeń finansowanych przez NFZ. Liczba ośrodków rehabilitacji w odniesieniu do liczby ludności jest najniższa w Polsce i chociaż rośnie liczba fizjoterapeutów finansowanych ze środków publicznych, nadal jednak na 1 fizjoterapeutę na Pomorzu przypada więcej ludności niż średnio w kraju.
- Poprawa stanu zdrowia mieszkańców wymaga nie tylko zapewnienia odpowiedniej infrastruktury, dostępności kadr i opieki, ale coraz ważniejsze jest również **budowanie środowiska sprzyjającego zdrowiu**, które uwzględnia wpływ zarówno jakości środowiska, jak też przestrzeni życia na zdrowie i dobrostan mieszkańców. Szczególną rolę odgrywa zwiększanie dostępności terenów zieleni i zielonej infrastruktury, które wpływają nie tylko na odporność regionu na skutki zmian klimatu, ale również wzmacniają zdrowie fizyczne i psychiczne mieszkańców, proces rehabilitacji oraz profilaktykę zdrowotną.
- Narasta również **deficyt kadr w sektorze zdrowia i usług społecznych**. Niedobór specjalistów, starzenie się kadr oraz malejąca atrakcyjność zawodów opiekuńczych osłabiają zdolność systemu do reagowania na rosnące potrzeby mieszkańców. Rośnie znaczenie nieformalnych form wsparcia, zaangażowania osób niespokrewnionych w zapewnianie pomocy, w tym wolontariatu oraz usług sąsiedzkich.
- W systemie ochrony zdrowia brakuje lekarzy różnych specjalności oraz innych kadr, m.in. pielęgniarek. W przypadku pielęgniarek dodatkowym wyzwaniem jest niewystarczająca zastępowalność pokoleniowa. Liczba lekarzy w odniesieniu do liczby ludności kształtuje się na poziomie średniej krajowej. Z kolei liczba pielęgniarek i położnych przypadająca na 10 tys. mieszkańców plasuje region na przedostatniej pozycji wśród województw. Wzrasta udział kadry w wieku emerytalnym.
- **Wskaźnik zagrożenia ubóstwem** na Pomorzu po uwzględnieniu transferów społecznych⁴¹ przez lata był niższy niż przeciętny w kraju. W 2025 r. jednak wzrost i **zbliżył się do średniej krajowej**. Jednocześnie zamożność pomorskich gospodarstw domowych oraz przeciętne wynagrodzenia są wyższe niż średnio w Polsce. Nie eliminuje to jednak problemu ubóstwa, które nadal dotyczy części mieszkańców województwa.

⁴¹ Świadczenia i środki przekazywane przez państwo lub samorząd np. emerytury, renty, zasiłki, świadczenia

- Wskaźnik deprivacji lokalnej, tj. odsetek mieszkańców, którzy żyją w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w 2025 r. w województwie pomorskim wyniósł 2,3%. Najczęstszymi powodami przyznania pomocy pozostają **długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność oraz ubóstwo**⁴².
- W przypadku pracowników pomocy społecznej problemem jest wciąż odczuwalny niski prestiż społeczny zawodu oraz niskie uposażenie, który obserwuje się już na etapie rekrutacji na studia oraz odsetka absolwentów. Nieliczna grupa osób uzyskująca dyplom pracownika socjalnego podejmuje zatrudnienie w zawodzie. Jednocześnie w strukturze zatrudnienia w zawodach pomocowych zaznacza się wysoki odsetek osób w wieku okołoemerytalnym, sygnalizujący nadchodzącą jego zapaść. Warunkiem skutecznego wspierania osób w kryzysie jest dostęp kadr do superwizji⁴³, która w systemie pomocy społecznej w województwie wciąż nie jest powszechna.
- Coraz wyraźniej ujawnia się niedostosowanie obecnego modelu świadczenia usług do złożonych potrzeb mieszkańców oraz **niewystarczająca koordynacja pomiędzy systemem ochrony zdrowia i pomocą społeczną**. Jednocześnie rosną obciążenia finansowe samorządów związane ze starzeniem się społeczeństwa, ale też z rozwojem deinstytucjonalizacji opieki⁴⁴. W 2025 r. wydatki pomorskich gmin na zadania z zakresu polityki społecznej przekroczyły kwotę 4,3 mld zł, z czego ponad połowę przeznaczono na wsparcie rodzin. Największy wzrost kosztów nastąpił w obszarze usług sąsiedzkich oraz świadczeń na zasiłki stałe.

Kapitał społeczny

- Województwo wyróżnia się **bogatą i zróżnicowaną ofertą kulturalną, opartą na dziedzictwie kulturowym**. Liczne instytucje kultury oraz inne podmioty działające w branży kultury zapewniają mieszkańcom i osobom odwiedzającym region szeroką ofertę artystyczną, czego dowodem jest systematycznie rosnące **zainteresowanie ofertą kulturalną**. Znajduje to odzwierciedlenie np. w zwiększającej się liczbie osób odwiedzających muzea, teatry i instytucje muzyczne. Liczba zwiedzających muzea (łącznie z oddziałami), w przeliczeniu na liczbę mieszkańców, od lat plasuje region na 3. miejscu w Polsce, a liczba widzów i słuchaczy odwiedzających teatry i instytucje muzyczne na 6. miejscu.

⁴² Źródło: ROPS

⁴³ Superwizja pracy socjalnej polega na ustawicznym rozwoju zawodowym pracowników socjalnych, służącym utrzymaniu wysokiego poziomu świadczonych usług, zachowaniu i wzmacnianiu kompetencji zawodowych, udzielaniu wsparcia, poszukiwaniu źródeł trudności w pracy i możliwości ich pokonywania. Ust. z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, art. 121a.

⁴⁴ Źródło: ROPS

Mimo licznych inwestycji, wzmocnienia wymaga nadal infrastruktura instytucji kultury, przy czym największym deficytem jest brak profesjonalnej sceny operowej.

- Bogate dziedzictwo kulturowe Pomorza, sprzyja też aktywizacji lokalnych społeczności. Rok 2025 był rekordowy pod względem liczby zorganizowanych imprez w centrach, domach, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach – w prawie 23 tys. wydarzeń uczestniczyło blisko 1,7 mln osób. Tego typu imprezy i wydarzenia **wzmacniają więzi społeczne i budują tożsamość**. Niewykorzystany jest tu potencjał tzw. miejsc trzecich, czyli nieformalnych przestrzeni spotkań, takich jak świetlice czy biblioteki. Mimo, że poziom czytelnictwa jest relatywnie niski, mogłyby one pełnić inne funkcje np. edukacyjne lub integrujące. Jednak, z powodu braków finansowych i kadrowych potencjał bibliotek bywa niedoceniany.
- Charakterystyczna dla Pomorza jest duża, a zarazem unikatowa w skali kraju aktywność społeczna służąca zachowaniu oraz rozwojowi **języka regionalnego (kaszubskiego)**. Choć język kaszubski na poziomie maturalnym pozostaje wyborem niszowym, jego rozwój w ostatnich latach zyskał silne fundamenty instytucjonalne. Przejście od tradycji mówionej do systemowej edukacji, obejmującej tysiące dzieci w przedszkolach i szkołach podstawowych, buduje nową generację świadomych użytkowników tego języka. Skutkiem tego jest szereg inicjatyw, projektów i przedsięwzięć realizowanych przez instytucje publiczne, organizacje pozarządowe i sektor prywatny.
- Rośnie **aktywność prospołeczna władz lokalnych** w postaci budżetów obywatelskich. Mniej popularna w regionie jest realizacja zadań w ramach **inicjatywy lokalnej**. Działania te poprzez zaangażowanie społeczne, pozwalają obywatelom mieć realny wpływ na przestrzeń i warunki życia.
- Istotny wkład w aktywizację mieszkańców, rozwój wolontariatu, świadczenie usług i budowanie lokalnych więzi **wnoszą organizacje pozarządowe**. Działalność pomorskich organizacji pozarządowych (NGO) boryka się z poważnymi deficytami strukturalnymi. Ich praca ma charakter głównie usługowy i powtarzalny, jednak jej efektywność ograniczają stałe braki finansowe, skomplikowane procedury formalne oraz niedobory kompetencyjne wewnątrz organizacji, zwłaszcza w obszarze księgowości. Kluczowym problemem sektora jest niska zdolność instytucjonalna oraz brak trwałości finansowania, co bezpośrednio osłabia proces wzmacniania kapitału społecznego⁴⁵.
- Mieszkańcy województwa pomorskiego wykazują **stabilne zaangażowanie w finansowe wspieranie organizacji pożytku publicznego (OPP)**. Odsetek

⁴⁵ Mika B., Boryczko M., Kowzan P., 2025, Potencjał pomorskich organizacji pozarządowych do realizacji usług społecznych, Badanie zrealizowane dla ROPS, Gdańsk (https://rops.pomorskie.eu/wp-content/uploads/2026/07/RAPORT_NGO_uslugi-spoleczne.pdf)

podatników odliczających 1,5% PIT na OPP jest porównywalny ze średnią krajową. Region ustępuje liderom, takim jak województwo śląskie czy mazowieckie, ale utrzymuje wyraźną przewagę nad regionami o najniższej aktywności filantropijnej (np. lubelskim czy świętokrzyskim).

Mobilność

- Najważniejszym czynnikiem mobilności mieszkańców województwa są **codzienne dojazdy do pracy i miejsc nauki**. Podróże te stanowią ponad połowę wszystkich przemieszczeń realizowanych przez Pomorzan. Publicznym transportem zbiorowym realizowanych jest 16% wszystkich podróży mieszkańców województwa (24% podróży mieszkańców Trójmiasta)⁴⁶. **Połowa wszystkich podróży w regionie realizowana jest samochodem osobowym**, jedynie w samym Trójmieście udział podróży realizowanych samochodem jest nieco niższy (42%). Dane te wskazują na uzależnienie mobilności mieszkańców od transportu indywidualnego oraz niewystarczającą atrakcyjność publicznego transportu zbiorowego, w szczególności poza obszarem metropolitalnym.
- **Integracja podsystemów publicznego transportu zbiorowego i transportu indywidualnego jest nadal niewystarczająca**, a na części obszarów województwa nie występuje w ogóle. Dotyczy to rozwiązań technicznych (infrastrukturalnych i taborowych), organizacyjnych, taryfowych, biletowych i informacyjnych. Niedostateczna integracja systemu transportowego, słaba dostępność połączeń, w szczególności poza metropolią oraz rozproszenie odpowiedzialności pomiędzy samorządami ograniczają konkurencyjność publicznego transportu zbiorowego i pogłębiają wykluczenie transportowe części obszarów województwa.
- **Pomorskie wyróżnia się na tle kraju w zakresie roli transportu kolejowego**. Wynika to m.in. z uwarunkowań funkcjonalno-przestrzennych, liniowego położenia Trójmiasta i ważnej roli kolei miejskiej. Statystyczny Pomorzanin odbywa trzy razy więcej podróży koleją niż przeciętny mieszkaniec Polski, co sprawia, że Pomorskie pod względem wykorzystania kolei (liczba podróży na jednego mieszkańca) od lat zajmuje 1. miejsce w Polsce⁴⁷. Region charakteryzuje nieco większa gęstość linii kolejowych niż średnio w kraju, a stan infrastruktury kolejowej ulega stopniowej poprawie. Zdecydowana większość tras, na których prowadzony jest ruch pasażerski jest w dobrym stanie. Mimo sukcesywnej realizacji programu wymiany pojazdów kolejowych przez samorząd województwa, nadal zachodzi konieczność wymiany

⁴⁶ Raport zbiorczy z wykonania Pomorskich Badań Ruchu 2024 wraz z Gdańskimi Badaniami Ruchu, Pomorskie Biuro Planowania Regionalnego, 2025

⁴⁷ Dane Urzędu Transportu Kolejowego

pasażerskiego taboru kolejowego, przy jednoczesnym zapewnieniu odpowiedniego utrzymania dotychczas zakupionych pojazdów.

- **Rośnie liczba pasażerów korzystających z komunikacji miejskiej.** Większość miast organizujących transport miejski sukcesywnie wymienia i unowocześnia tabor. Istotną rolę w transporcie miejskim odgrywa kolej miejska obsługująca obszar metropolitalny. W 2025 r. PKP Szybka Kolej Miejska w Trójmieście, obsługująca ruch pasażerski w aglomeracji, przewiozła rekordową liczbę 50 mln pasażerów⁴⁸.
- **Jakość infrastruktury drogowej** w regionie **jest zróżnicowana**. Gęstość dróg ekspresowych i autostrad pozostaje niższa niż średnio w kraju, a gęstość dróg wojewódzkich odpowiada średniej krajowej. Stan techniczny dróg krajowych w regionie jest lepszy niż przeciętnie w Polsce⁴⁹. Systematycznie poprawia się stan dróg wojewódzkich, natomiast wyzwaniem pozostaje niezadowolający stan dróg powiatowych i gminnych.
- Stopniowo **poprawia się bezpieczeństwo użytkowników dróg**. Niestety Pomorskie nadal należy do regionów o najwyższej liczbie wypadków w przeliczeniu na liczbę mieszkańców, ale wskaźnik liczby ofiar śmiertelnych jest niższy niż średnio w kraju.
- Sukcesywnie **rozwija się elektromobilność**, wzrasta udział pojazdów elektrycznych i hybrydowych. Rozwija się także infrastruktura ładowania i tankowania pojazdów na paliwa alternatywne⁵⁰.
- Pomorskie, stawiając na rozwój ekologicznego transportu, systematycznie **rozwija sieć dróg dla rowerów**. Ich gęstość należy do największych w kraju. Rozwija się również mobilność współdzielona w tym zakresie. W 2023 r. na terenie obszaru metropolitalnego został uruchomiony system bezobsługowych wypożyczalni rowerów miejskich – MEVO i cieszy się rosnącą popularnością. W okresie dwóch lat funkcjonowania systemu liczba zarejestrowanych użytkowników wzrosła do 630 tys.⁵¹.

Odporność społeczna

- Położenie nad Morzem Bałtyckim oraz koncentracja infrastruktury portowej, wojskowej i energetycznej sprawiają, że **Pomorskie ma duże znaczenie strategiczne i militarne dla Polski**. Wynika to przede wszystkim z obecności portów w Gdańsku i Gdyni oraz infrastruktury transportowej i energetycznej, która stanowi infrastrukturę krytyczną i może pełnić podwójną funkcję: cywilną

⁴⁸ <https://pomorskie.eu/za-nami-rekordowy-rok-pociagi-polregio-i-skm-przewiozly-ponad-765-mln-podroznych/>

⁴⁹ Raporty GDDKiA

⁵⁰ Ewidencja Infrastruktury Paliw Alternatywnych, Urząd Dozoru Technicznego

⁵¹ <https://rowermevo.pl/aktualnosci>

i wojskową. W zakresie infrastruktury obronnej, szczególne znaczenie ma baza obrony przeciwrakietowej w Redzikowie pod Słupskiem, stanowiąca element systemu wojskowego NATO, port Marynarki Wojennej w Gdyni oraz bazy lotnictwa wojskowego.

- Poważnym wyzwaniem dla regionu jest natomiast **niedostatecznie rozwinięta infrastruktura ochrony ludności**. Wg stanu na 2022 r. na Pomorzu zinwentaryzowano 933 budowle ochronne o pojemności około 3% populacji regionu. Sytuowało to województwo poniżej średniej krajowej⁵². Z kolei wg stanu na marzec 2025 r. liczba punktów schronienia w regionie wynosiła 3 166 i mogła pomieścić 55,9% mieszkańców⁵³.
- Gotowość województwa pomorskiego do reagowania na regionalne kryzysy zdrowotne osłabia **niewystarczające przygotowanie** sieci **podmiotów leczniczych** do funkcjonowania w warunkach zagrożeń CBRN⁵⁴ oraz strukturalne **deficyty kadrowe**. W skali kraju zaledwie 8% szpitali wykazuje pełną zdolność operacyjną w warunkach zagrożeń chemicznych czy radiacyjnych⁵⁵, a specyfika terytorialna Pomorza, wynikająca z obecności wspomnianej strategicznej infrastruktury krytycznej, generuje w tym zakresie podwyższone ryzyko. Kluczowy ciężar zabezpieczenia w regionie spoczywa na wąskiej grupie placówek, takich jak Pomorskie Centrum Chorób Zakaźnych i Gruźlicy w Gdańsku oraz Uniwersyteckie Centrum Medycyny Morskiej i Tropikalnej w Gdyni⁵⁶. Pomimo relatywnie stabilnej na tle kraju ogólnej dostępności kadr lekarskich (wskaźnik wakatów na poziomie 7,2%⁵⁷), systemową odporność regionu ograniczają punktowe braki personelu w obszarze medycyny ratunkowej oraz chorób zakaźnych. Przekładają się one bezpośrednio na trudności w pełnym zabezpieczeniu obsady dyżurowej kluczowych oddziałów.
- W ostatnich latach **liczba zdarzeń kryzysowych** w regionie wynosiła ok. 28-35 tys. rocznie. Ich największa koncentracja miała miejsce w Gdańsku, powiecie wejherowskim oraz obszarach o rozwiniętej infrastrukturze przemysłowej

⁵² Zapewnienie obywatelom miejsc schronienia w budowlach ochronnych na wypadek wystąpienia zagrożenia, Informacja o wynikach kontroli, NIK, LKI.430.2.2023, Nr ewid. 79/2023/P/23/061/LKI

⁵³ Sprawozdanie Rady Ministrów z wykonania ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej, Druk nr 2625 Warszawa, 25 maja 2026 r. ([2625.pdf](#)).

⁵⁴ zagrożenia chemiczne (Chemical), biologiczne (Biological), radiologiczne (Radiological) oraz nuklearne (Nuclear)

⁵⁵ Raport Bezpieczni w czasie kryzysu, Wojskowy Instytut Medyczny Państwowy Instytut Badawczy, rynekzdrowia.pl, WNP Economic

⁵⁶ Plan działania systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne dla województwa pomorskiego, maj 2026, Pomorski Urząd Wojewódzki, Gdańsk

⁵⁷ Raulinajtys-Grzybek, M., Majcherek D., Szyszkowska E., Dyszyńska-Przystat K., Puławski H., Andrusiewicz W. (2026). Braki kadry lekarskiej – strategia działań w różnych horyzontach czasowych. Think Tank SGH dla Ochrony Zdrowia, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

i komunikacyjnej⁵⁸, co potwierdza, że presja na służby rośnie przede wszystkim tam, gdzie koncentruje się wysokie zaludnienie, infrastruktura krytyczna, transport i działalność gospodarcza. Oznacza to potrzebę dalszego wzmacniania gotowości operacyjnej służb, samorządów, instytucji publicznych i przedsiębiorstw.

- **Pomorzanie posiadają niskie kompetencje budujące odporność społeczną.** Większość mieszkańców Pomorza wykazuje się niskim poziomem wiedzy o zagrożeniach wojennych, a informacje czerpie głównie z rozproszonych, incydentalnych źródeł. Ograniczona jest znajomość sygnałów alarmowych, planów ewakuacji, procedur postępowania w przypadku braku łączności, czy też w sytuacji braku dostępu do mediów. Wzmocnienia wymagają również kompetencje w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, bezpieczeństwa przeciwpożarowego i innych sytuacji kryzysowych. Mimo to, Pomorzanie deklarują wysokie postawy patriotyczne i chęć wsparcia działań obronnych⁵⁹. Wzrost różnego rodzaju zagrożeń wpływa na stabilność funkcjonowania przedsiębiorstw, a co za tym idzie całej gospodarki. Wymaga to kształtowania kompetencji pracowników i kadr zarządzających związanych z reagowaniem i adaptacyjnością w warunkach niepewności oraz sytuacji kryzysowych.
- Poza ludnością, szczególnie podatne na zagrożenia w sytuacjach kryzysowych, takich jak klęski żywiołowe czy konflikty zbrojne są **zasoby dziedzictwa kulturowego** regionu. Brak jednolitych procedur ratowniczych, niedofinansowanie zabezpieczeń w obiektach zabytkowych oraz niewystarczające przygotowanie kadr mogą skutkować bezpowrotną utratą dóbr kultury.
- Przykładem rozwijania **ponadsektorowej współpracy na rzecz odporności jest Baltic Security Pact** (Pakt Bezpieczeństwa dla Bałtyku), podpisany w 2025 r. w Gdańsku. To strategiczne, wielosektorowe porozumienie zostało zawarte podczas konferencji BeSecure przez ponad 20 kluczowych sygnatariuszy reprezentujących regionalne samorządy (w tym władze województwa pomorskiego i Trójmiasta), wiodące uczelnie wyższe, instytucje otoczenia biznesu (m.in. Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna) oraz krajowe i międzynarodowe firmy technologiczne. Jego celem są wspólne inicjatywy w zakresie bezpieczeństwa cyfrowego, infrastrukturalnego i społecznego. Pakt może stanowić fundament pod nowy model regionalnej ochrony, oparty na szybkiej wymianie informacji o zagrożeniach hybrydowych oraz ścisłej koordynacji działań między sektorem publicznym, nauką a biznesem.

⁵⁸ Biuletyn Informacyjny Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Gdańsku za rok 2025

⁵⁹ Szanter P., 2024, Przygotowanie ludności województwa pomorskiego do przeciwdziałania skutkom zagrożeń generowanych przez współczesne konflikty zbrojne, Rozprawa doktorska, Uniwersytet Pomorski w Słupsku, Słupsk

Sytuacja klimatyczno-środowiskowa Pomorza

Zmiany klimatu, zagrożenia i adaptacja

- Nadmorskie położenie regionu powoduje, że Pomorskie jest szczególnie narażone na **skutki zmian klimatu**. Zwiększa się częstotliwość ekstremalnych zjawisk pogodowych, takich jak fale upałów, ulewne deszcze, sztormy, burze i nawałnice. Nasila się ryzyko powodzi, podtopień, suszy i erozji brzegów morskich.
- Jednym ze skutków zmian klimatu jest **systematyczny wzrost poziomu morza** w rejonie południowego Bałtyku, co jest efektem wzrostu temperatury w skali globalnej oraz dominacji w tym obszarze zachodniej, strefowej cyrkulacji atmosfery. W okresie 74 lat pomiarów nastąpił wzrost średniego poziomu morza o 14,8 cm w Świnoujściu i 16,6 cm we Władystawowie⁶⁰. Odpowiada to średniemu trendowi na dekadę wynoszącemu ok. 1,99 cm w Świnoujściu i 2,24 cm we Władystawowie.
- Zagrożenia związane ze zmianami klimatu dotyczą zarówno terenów zurbanizowanych (szczególnie miast), infrastruktury technicznej, jak też środowiska naturalnego: plaż, wydmy, klifów, siedlisk przyrodniczych. W coraz większym stopniu stają się realnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa, zdrowia i dobrostanu mieszkańców, zwierząt hodowlanych i dzikich oraz równowagi cennych ekosystemów Pomorza. Nowe warunki wywierają rosnącą presję na funkcjonowanie rolnictwa i hodowli, zagrażają bezpieczeństwu żywnościowemu, sprawności infrastruktury i usług publicznych, tworząc realne wyzwanie dla gospodarki oraz władz lokalnych i regionalnych. Wskazuje to na potrzebę planowania przestrzennego ograniczającego presję inwestycyjną na najbardziej wrażliwe obszary wybrzeża.
- Szczególnie wrażliwe na **zakłócenia wywołane zjawiskami ekstremalnymi** są systemy infrastruktury krytycznej, w tym energetyczne, wodno-kanalizacyjne, transportowe, teleinformatyczne i łączności. Ich zakłócenia mogą ograniczać ciągłość funkcjonowania usług publicznych, przedsiębiorstw i służb ratowniczych.
- **Ryzyko powodziowe** nadal pozostaje szczególnie istotne na obszarach wrażliwych hydrologicznie, zwłaszcza na Żuławach Wiślanych, terenach nadmorskich położonych nad Zatoką Gdańską i morzem oraz w zlewniach większości pomorskich rzek. Choć w ostatnich latach nie wystąpiły powodzie o zasięgu regionalnym, coraz **częstsze nawałne opady** powodują lokalne podtopienia, zwłaszcza na terenach miejskich. Zwiększają one presję na infrastrukturę i systemy odwodnienia, dlatego coraz większe znaczenie ma lokalne zatrzymywanie wody.

⁶⁰ Jako konsekwencja wspomnianej dominacji zachodniej strefowej cyrkulacji, która powoduje utrzymanie stałego nachylenia zwierciadła Bałtyku, wzrastającego za zachodu na wschód. Źródło: Raport IMGW-PIB „Klimat Polski 2024”.

- Rośnie również częstotliwość **suszy hydrologicznej i rolniczej**, co zwiększa presję na zasoby wodne regionu, bezpieczeństwo żywnościowe i funkcje rolnicze.
- Skala podejmowanych działań adaptacyjnych **nie odpowiada w pełni potrzebom** wynikającym z rosnącej zmienności warunków środowiskowych. Dotyczy to zwłaszcza retencji, ochrony zasobów wodnych, wykorzystania naturalnych procesów i ekosystemów do ograniczania skutków suszy i podtopień oraz dostosowania infrastruktury do coraz częstszych zjawisk ekstremalnych.
- Podatność na skutki zagrożeń środowiskowych pogłębia **bardzo niska pojemność infrastruktury małej retencji**, wynosząca ok. 30% średniej krajowej w przeliczeniu na 1 km². Mimo szybkiego wzrostu liczby obiektów retencyjnych w ostatnich latach, ich pojemność zwiększyła się jednak nieznacznie, ponieważ rozwój retencji ma głównie charakter lokalny i rozproszony. Wskazuje to na przewagę mniejszych inwestycji służących ograniczaniu skutków gwałtownych opadów i suszy.
- Zmienność warunków klimatycznych i hydrologicznych oddziałuje również na **funkcjonowanie systemów wodno-kanalizacyjnych**. Nawalne opady i podtopienia zwiększają obciążenie kanalizacji, natomiast okresy suszy wpływają na dostępność zasobów wodnych oraz warunki odbioru i oczyszczania ścieków. Rosnąca skala tych zjawisk zwiększa podatność infrastruktury na zakłócenia.
- Pomorskie należy do regionów o **wysokim poziomie wyposażenia w podstawową infrastrukturę** wodociągową (96,9% mieszkańców jest przyłączonych do sieci) i kanalizacyjną (85,0%), przy szczególnie wysokim na tle kraju poziomie skanalizowania obszarów wiejskich (68,2%), co stawia region w pozycji lidera na tle Polski. Dostęp do oczyszczalni ścieków pozostaje na Pomorzu również bardzo wysoki – 83,6% mieszkańców jest obsługiwanych przez oczyszczalnie (2. miejsce w kraju). Jednakże systemy odbioru i oczyszczania ścieków wymagają szeregu inwestycji wynikających z przepisów prawa. Na koniec 2024 r. zgodności z obecnie obowiązującą dyrektywą UE z 1991 r. w sprawie oczyszczania ścieków w różnym stopniu nie spełniało 36 aglomeracji położonych w województwie pomorskim⁶¹. Weszła również w życie nowa dyrektywa UE dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych i bardzo dużym wyzwaniem będzie dostosowanie systemów odbioru i oczyszczania ścieków do jej wymagań⁶². Chociaż proces ten będzie rozłożony w czasie, będzie wymagał znacznych nakładów finansowych. W pierwszej kolejności zgodność z dyrektywą powinny uzyskać największe oczyszczalnie ścieków.

⁶¹ Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych za 2024 rok.

⁶² Związane one są z bardziej rygorystycznymi limitami dla usuwania biogenów, wprowadzeniem wymogu usuwania mikrozanieczyszczeń, koniecznością uzyskania neutralności energetycznej oraz redukcji emisji gazów cieplarnianych przez oczyszczalnie ścieków, odzyskiem wody i biogenów oraz ustanowieniem aglomeracji od 1000 RLM.

- Rozwinięta infrastruktura wodno-kanalizacyjna stanowi istotny czynnik jakości życia, atrakcyjności osiedleńczej oraz bezpieczeństwa sanitarnego regionu. Ma także znaczenie środowiskowe, ponieważ ogranicza presję na wody powierzchniowe i podziemne, obszary cenne przyrodniczo oraz strefę nadmorską. Jest to szczególnie ważne w województwie o dużej jeziorności, rozbudowanej sieci rzecznej, dostępie do Morza Bałtyckiego oraz wysokiej presji turystycznej w części obszarów. Wysoki poziom rozwoju infrastruktury komunalnej wzmacnia również odporność regionu, zapewniając podstawy funkcjonowania gospodarstw domowych, przedsiębiorstw i usług publicznych. Jednocześnie w kontekście rosnącej presji klimatycznej, w tym okresowych niedoborów wody i intensywnych opadów, istotne pozostają: stan techniczny sieci, straty wody oraz potrzeby budowy nowych i modernizacji istniejących oczyszczalni ścieków, ze szczególnym uwzględnieniem rozbudowy ich zdolności przepustowych.
- Systematycznie **rośnie zużycie wody** w gospodarstwach domowych na mieszkańca, co wskazuje na potrzebę racjonalnego gospodarowania wodą oraz zwiększania bezpieczeństwa ujęć i sieci. Jednocześnie region charakteryzuje się relatywnie niskim na tle kraju poborem wody na potrzeby gospodarki i ludności oraz znaczącymi zasobami eksploatacyjnymi wód podziemnych⁶³. Bezpieczeństwo wodne regionu staje się przy tym coraz bardziej zróżnicowane przestrzennie, zwłaszcza na obszarach narażonych na suszę, sezonowy wzrost liczby ludności i przeciążenia infrastruktury.

Jakość powietrza i niska emisja

- **Jakość powietrza** w województwie pomorskim jest **relatywnie korzystna na tle kraju**. Na przeważającym obszarze regionu stężenia podstawowych zanieczyszczeń, w tym pyłów PM₁₀ i PM_{2,5}, dwutlenku azotu, tlenku węgla, benzenu oraz metali zawartych w pyłe PM₁₀, utrzymują się poniżej poziomów dopuszczalnych lub docelowych.
- Największym **problemem pozostaje emisja benzo(a)pirenu** związana głównie z ogrzewaniem budynków paliwami stałymi. Podwyższone stężenia tego zanieczyszczenia występują przede wszystkim w okresie grzewczym, zwłaszcza poza aglomeracją trójmiejską, a ich skala jest zróżnicowana przestrzennie i zależna od warunków pogodowych.

⁶³ Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Bilans zasobów eksploatacyjnych wód podziemnych w Polsce wg stanu na dzień 31 grudnia 2023 r., Warszawa 2024

- Obowiązujące uchwały antysmogowe przyczyniły się do **stopniowej wymiany nieefektywnych źródeł ciepła**, jednak w regionie nadal pozostaje znaczna liczba urządzeń niespełniających wymaganych standardów. Niska emisja pozostaje więc istotnym źródłem lokalnej presji na zdrowie mieszkańców i jakość środowiska.
- Dalsza poprawa jakości powietrza będzie zależała od tempa **wymiany źródeł ciepła**, poprawy **efektywności energetycznej budynków** oraz **ograniczania emisji z transportu i działalności gospodarczej**. Znaczenie dalszych działań ograniczających emisje będzie rosnąć w związku z wdrażaniem nowych, bardziej restrykcyjnych unijnych norm jakości powietrza.

Stan zasobów przyrodniczych

- Region **wyróżnia się dużą różnorodnością ekosystemów**: morskich i przybrzeżnych, jeziornych, rzecznych, leśnych oraz torfowiskowych. System ochrony obejmuje m.in. dwa parki narodowe, dziewięć parków krajobrazowych oraz 110 obszarów Natura 2000. Część tych obszarów jest objęta jednocześnie innymi formami ochrony, w tym Konwencją Ramsarską dotyczącą mokradł o znaczeniu międzynarodowym. Status ten mają Słowiński Park Narodowy oraz Ujście Wisły⁶⁴. Słowiński Park Narodowy jest jednym z rezerwatów biosfery, które są częścią Światowej Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO, natomiast Rezerwat Biosfery Bory Tucholskie, to największy polski rezerwat biosfery UNESCO, obejmujący 3195 km².
- Rosnąca **presja na zasoby przyrodnicze** zwiększa znaczenie skutecznej ochrony obszarowej. Obszary prawnie chronione obejmują niemal jedną trzecią powierzchni województwa, a ich zasięg w ostatnich latach się zwiększył. Kluczowe znaczenie ma jednak nie tylko skala ochrony, lecz także stan siedlisk i gatunków, zachowanie ciągłości ekologicznej oraz ochrona ekosystemów zależnych od wód, w tym torfowisk, mokradł, dolin rzecznych i siedlisk przybrzeżnych. Degradacja tych ekosystemów, a także lasów i zadrzewień ogranicza zdolność środowiska do retencjonowania wody, łagodzenia skutków suszy i podtopień oraz zachowania różnorodności biologicznej. Istotnym problemem dla skutecznej ochrony ekosystemów są również pozostałości z okresu II wojny światowej w postaci zalegających wraków statków z paliwami i substancjami ropopochodnymi oraz broni chemicznej na dnie Morza Bałtyckiego (szczególnie w strefie wód przybrzeżnych).

⁶⁴ GDOŚ, Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody i Geoserwis GDOŚ; Ramsar Sites Information Service, dostęp: 25.06.2026 r.

Antropopresja na obszary wrażliwe

- Województwo stoi przed rosnącą potrzebą **godzenia ochrony zasobów przyrodniczych z presją urbanizacyjną, rolniczą, turystyczną, transportową, portową i energetyczną**. Szczególnie wrażliwe są obszary nadmorskie, doliny rzeczne, Żuławy, strefy podmiejskie Trójmiasta oraz tereny o wysokiej wartości przyrodniczej. Ok. 3 tys. ha gruntów wymaga rekultywacji z powodu dewastacji lub degradacji, co pokazuje, że część zasobów przyrodniczo-produkcyjnych regionu już wymaga działań naprawczych. Nasilająca się presja inwestycyjna wskazuje na potrzebę planowania przestrzennego uwzględniającego odporność klimatyczną, ochronę korytarzy ekologicznych oraz ograniczanie zabudowy na obszarach zagrożonych.
- Istotnym wyzwaniem pozostaje **sezonowa koncentracja ruchu turystycznego**, zwłaszcza w pasie nadmorskim, na Półwyspie Helskim, Mierzei Wiślanej oraz na obszarach przyjeziornych. Powoduje ona zwiększoną presję na zasoby wodne, gospodarkę odpadami, transport, stan plaż, wydmy i innych cennych siedlisk, a także na jakość życia mieszkańców. Presja ta jest szczególnie widoczna w okresie letnim, gdy liczba użytkowników tych obszarów wyraźnie wzrasta. Wymaga to bardziej zrównoważonych i rozproszonych form turystyki.
- Zarówno działalność rolnicza poprzez stosowanie nawozów sztucznych oraz środków ochrony roślin, jak również rosnąca liczba użytkowników strefy przybrzeżnej i pojezierzy mogą **zwiększać dopływ zanieczyszczeń i biogenów do wód**, nasilając presję na ekosystemy wodne oraz podnosząc ryzyko eutrofizacji wód przybrzeżnych i jezior.

Sytuacja przestrzenna Pomorza

Dysproporcje rozwoju gospodarczego

- **Poziom rozwoju społeczno-gospodarczego regionu cechuje silne zróżnicowanie przestrzenne**. Największy potencjał koncentruje się przede wszystkim w obszarze metropolitalnym, który pełni kluczową rolę w budowaniu konkurencyjności regionu w układzie krajowym i międzynarodowym. Obszar metropolitalny skupia zasoby B+R, innowacje, potencjał akademicki, porty oraz firmy i miejsca pracy, wykazuje też najwyższą produktywność.
- **Podregion trójmiejski** (obejmujący Trójmiasto), będący rdzeniem obszaru metropolitalnego, **tworzy ponad połowę regionalnego PKB** (51,5%), a najmniejszy, chojnicki wnosi 6,2%. Pozostałe trzy podregiony wytwarzają odpowiednio: gdański – 18,8%, starogardzki – 13%, słupski – 10,5% regionalnego PKB. Analiza ostatniej

dekady wskazuje, że różnica PKB między Trójmiastem, a pozostałym obszarem regionu pogłębiła się o ok. 3 p.p.

- Poza metropolią potencjał regionu skupiony jest w pozostałych **ośrodkach subregionalnych** i na ich obszarach oddziaływania, z wiodącą rolą obszaru funkcjonalnego Słupska. Wyraźnie słabsza jest koncentracja aktywności gospodarczej na pozostałym obszarze województwa, czyli na obszarach wiejskich i w małych miastach. Od lat obserwuje się w nich pogłębianie niekorzystnych procesów społecznych i gospodarczych. Należą do nich przede wszystkim: depopulacja, niższa aktywność gospodarcza, niski poziom inwestycji i kurczenie się rynków pracy. Pokazują to zarówno trendy demograficzne wykazujące spadek populacji, jak i relatywnie niewielka liczba nowych firm oraz poziom bezrobocia. Stopa bezrobocia (rejestrowanego) jest mocno zróżnicowana na poziomie powiatów – ok. 9 p.p. Na skrajnym biegunach znajdują się powiaty: człuchowski z bezrobociem na poziomie 11,5% oraz Sopot – 2,6%. Ponadto, koncentracja potencjału regionu w położonym peryferyjnie względem obszaru województwa Trójmieście powoduje, że dostępność funkcji metropolitalnych z południowych i zachodnich części województwa jest znacznie bardziej ograniczona. Procesy te pogłębiają obserwowaną marginalizację tych obszarów.
- Warto jednak podkreślić **strategiczne znaczenie części obszarów pozametropolitalnych** ze względu na ich szczególną rolę w obliczu przemian strukturalnych. Rozwój obecnych i przyszłych funkcji na części z nich może znacząco wpłynąć na dalszy rozwój. W pasie nadmorskim następuje dynamiczny rozwój energetyki wiatrowej, w środkowej części województwa powstają duże instalacje fotowoltaiczne, a na Morzu Bałtyckim rozwija się offshore. Powoduje to intensyfikację procesów rozwojowych mniejszych portów morskich (Łeba, Ustka i Władysławowo) poszerzając ich funkcje o nowe zadania związane z obsługą tego sektora. Wpłynie to nie tylko na dynamiczny rozwój tych portów, ale również wzmocnienie obszarów ich oddziaływania.
- Jednocześnie, również w strefie nadmorskiej, w lokalizacji Lubiatowo–Kopalino rozpoczęto **budowę elektrowni jądrowej**, a skutki ekonomiczne tej inwestycji będą generować korzyści nie tylko dla regionu, ale też dla całego kraju. Należy jednak zaznaczyć, że oprócz niewątpliwych korzyści ekonomicznych (przyciąganie kadr, rozwój infrastruktury technicznej, w tym transportowej oraz napływ kapitału) inwestycje energetyczne będą niosły też szereg wyzwań (dla lokalnego rolnictwa, turystyki), w tym środowiskowych (zmiany krajobrazu, presja na stan i jakość różnorodności biologicznej) i napięć społecznych.

- Innym przykładem obszaru z dużym potencjałem są Żuławy oraz północna i zachodnia część regionu, które stanowią dogodne zaplecze dalszego rozwoju branży rolno-spożywczej. W powiatach: kartuskim, wejherowskim oraz bytowskim lokuje się najwięcej gospodarstw rolnych specjalizujących się w uprawie ziemniaków, których Pomorskie jest znaczącym producentem, natomiast w powiatach: malborskim, kwidzyńskim, gdańskim dominują gospodarstwa rolne uprawiające buraki cukrowe. Produkcja żywca wieprzowego skoncentrowana jest głównie w zachodniej i południowo-zachodniej części regionu (w powiatach człuchowskim i bytowskim), ale dotyczy też powiatów centralnych i nadwiślańskich. Domeną nadmorskich powiatów: słupskiego i puckiego jest natomiast przetwórstwo rybne.

Polaryzacja demograficzna

- Postępująca polaryzacja regionu prowadzi do **odpływu mieszkańców z obszarów pozametropolitalnych**. W konsekwencji, część miast średnich i małych oraz obszarów wiejskich mierzy się z depopulacją, osłabieniem lokalnych rynków pracy, ubytkiem bazy podatkowej oraz pogłębianiem nierówności w dostępie do usług publicznych.
- W ciągu ostatniej dekady **liczba mieszkańców pomorskich miast spadła** łącznie o 1,3%. Jedynie w pięciu ośrodkach należących do obszaru metropolitalnego nastąpił wzrost (w Redzie, Rumii, Pruszczu Gdańskim, Gdańsku i Żukowie). Największy spadek liczby ludności dotyczył miast Półwyspu Helskiego, Łeby, Ustki, Sopotu, Miastka i Sztumu. Ponadto, ludność pomorskich miast systematycznie się starzeje. Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią ponad 30% mieszkańców już w pięciu z nich tj. w Sopocie, Ustce, Łebie, Miastku i Człuchowie. Maleje też udział osób w wieku przedprodukcyjnym. W Krynicy Morskiej jedynie co 10. mieszkaniec jest w wieku przedprodukcyjnym, w Sopocie udział ten stanowi 12%, w Helu 13%.
- **Procesy depopulacyjne na wsi nie są tak widoczne jak w miastach**. Dotyczą przede wszystkim słabiej dostępnych obszarów peryferyjnych regionu (Powiśle i południowo-zachodnia część regionu), podczas gdy obszary wiejskie w strefach oddziaływania Trójmiasta i innych większych ośrodków miejskich zyskują mieszkańców na skutek suburbanizacji. W minionej dekadzie, z perspektywy całego regionu, liczba ludności na wsi wzrosła o 9%. Są jednak wyludniające się powiaty, w których populacja wsi zmalała tym okresie o 6-10%. Należą do nich powiaty: sztumski, nowodworski, człuchowski i słupski.
- Prognoza demograficzna wskazuje, że **wzrost liczby ludności nadal będzie się koncentrował w strefie funkcjonalnej obszaru metropolitalnego i w gminach objętych suburbanizacją**. Spadek liczby ludności będzie natomiast dominował

w części zachodniej, południowej, wschodniej oraz w części gmin pasa nadmorskiego⁶⁵.

- Dodatkowo saldo migracji w województwie kształtowane jest głównie przez **napływ ludności do obszaru metropolitalnego**. Trwały przyrost nowych mieszkańców notuje Gdańsk oraz powiaty: gdański, kartuski, kościerski, lęborski, pucki, słupski, starogardzki i wejherowski. Na drugim biegunie znajdują się powiaty bytowski i sztumski, które borykają się z największym odpływem ludności.
- Zjawiskiem o szczególnym znaczeniu jest „**drenaż kapitału ludzkiego**”. Młodzi Pomorzanie opuszczają obszary pozametropolitalne (zwłaszcza obszary wiejskie Borów Tucholskich i część Kaszub Środkowych), kierując się do Trójmiasta, innych metropolii w kraju lub za granicę. Ten selektywny odpływ ogranicza potencjał rozwojowy mniejszych miast i gmin wiejskich, zwiększa podatność na zmiany gospodarcze, osłabia lokalne rynki pracy i prowadzi do kumulowania negatywnych procesów na obszarach słabszych rozwojowo.
- Efektem migracji zagranicznych jest **zróżnicowanie udziału cudzoziemców w społecznościach lokalnych regionu**. Najwyższy odnotowano w Krynicy Morskiej, gdzie osoby posiadające obywatelstwo inne niż polskie stanowią 22% mieszkańców (300 osób). Kolejne miejsca zajmują Pruszcz Gdański – 19%, Kobylnica – 16%, Żukowo – 16% oraz Ustka – 15%.
- Choć pomorski rynek pracy staje się coraz bardziej wielokulturowy, proces ten przebiega w sposób nierównomierny. Najwyższy udział cudzoziemców w ogólnej liczbie pracujących odnotowano w Słupsku (15,2%), Gdańsku (12,4%) oraz powiecie gdańskim (11,5%), co potwierdza silną **koncentrację zagranicznej siły roboczej w głównych ośrodkach miejskich i ich bezpośrednim zapleczu** gospodarczym. Z kolei w powiatach sztumskim (1,3%) oraz malborskim (1,6%), udział imigrantów w lokalnym rynku pracy pozostaje marginalny.
- W gminach tracących mieszkańców może dojść do spadku popytu na usługi, narastania kosztów jednostkowych oraz utraty masy krytycznej niezbędnej do sprawnego funkcjonowania. W mniejszych miastach i na obszarach wiejskich utrzymanie rozbudowanej infrastruktury przy malejącej liczbie mieszkańców stanowić będzie coraz większe obciążenie organizacyjne i finansowe.

⁶⁵ Prognoza demograficzna dla województwa pomorskiego do 2050 roku, Pomorskie Biuro Planowania Regionalnego w Gdańsku, 2024

Zróżnicowanie warunków życia

- **Zamożność mieszkańców regionu charakteryzuje się silną polaryzacją.**
W 2025 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie różniło się między skrajnymi pod tym względem powiatami (miastem Gdańsk a powiatem chojnickim) o ponad 3,3 tys. zł. Choć w ujęciu dynamicznym zamożność mieszkańców powiatów ziemskich rośnie szybciej niż w Trójmieście (zwłaszcza starogardzkiego i kościerskiego), to w wartościach bezwzględnych dystans dochodowy wciąż pozostaje bardzo wyraźny.
- **Sytuacja mieszkaniowa w regionie wzmacnia zróżnicowania.** W Trójmieście i jego otoczeniu, mimo dynamicznego rozwoju, głównym problemem pozostaje ograniczona dostępność mieszkań oraz wysoki koszt zakupu i najmu. W miastach tracących mieszkańców problemem jest niska aktywność inwestycyjna oraz niedopasowanie istniejącego zasobu do potrzeb mieszkańców. Rozpiętość skrajnych cen transakcyjnych zakupu mieszkań w regionie wynosi ok. 16 tys. zł/m² (np. w 2025 r. ceny wahały się między 19 tys. zł/m² w Sopocie, a 3,2 tys. zł/m² w Czarnem). Zachodzące zmiany demograficzne zwiększają zapotrzebowanie na mniejsze, przystępne cenowo mieszkania, szczególnie dla seniorów, singli i młodych rodzin.
- Wzrost cen nieruchomości pozostaje asymetryczny względem dynamiki zarobków ludności. W konsekwencji, siła nabywcza własnego mieszkania jest bardzo zróżnicowana. Najtrudniej kupić nieruchomość w Sopocie, a najlepsza relacja wynagrodzenia do średniej ceny 1 m² mieszkania ma miejsce w powiecie sztumskim. Jednak tam, podaż jest najniższa w regionie, co może stanowić jedną z przyczyn odpływu mieszkańców do innych ośrodków.
- **Wysokie zróżnicowanie wykazuje też obciążenie pomocą społeczną.** Najniższe koncentruje się w dynamicznie rozwijających się gminach obszaru metropolitalnego. Na drugim biegunie znajdują się gminy położone na krańcach województwa i rolnicze, gdzie strukturalne problemy generują wielokrotnie wyższe zapotrzebowanie na wsparcie. Choć w skali całego regionu dominuje długofalowy trend spadkowy korzystania z pomocy społecznej, to proces ten zachodzi w bardzo różnym tempie. Niektóre gminy nie nadążają z redukcją problemów społecznych w porównaniu z większymi miastami, co utrwala historyczne dysproporcje rozwojowe.
- Od lat w regionie **trwają procesy rewitalizacji.** Te wieloletnie inwestycje w poprawę zdegradowanej tkanki miejskiej odbywają się z coraz większym zaangażowaniem społecznym. Mimo to, nadal widoczny jest niewystarczający zasób wysokiej jakości przestrzeni sprzyjających integracji społecznej, kulturze, aktywności fizycznej,

rekreacji, turystyce i budowaniu więzi lokalnych, zarówno w miastach, jak i na obszarach wiejskich.

- Zróżnicowanie warunków życia na Pomorzu widoczne jest także pod względem korzystania z **infrastruktury komunalnej**. W miastach dostępność do sieci wodociągowej jest już powszechna, bo wynosi prawie 99% i nie zmieniła się od 2021 r. Na wsi co roku rośnie, choć nieznacznie (o 0,2 p.p.) i nadal jest nieco niższa niż w miastach (niespełna 94%). W praktyce, dalszy rozwój sieci wodociągowej ma w coraz większym stopniu charakter uzupełniający i modernizacyjny, a nie podstawowy.
- Na tle kraju Pomorskie pozostaje najlepiej wyposażonym z województw w zakresie dostępu do **sieci kanalizacyjnej**. Od lat utrzymuje pozycję lidera pod względem poziomu skanalizowania obszarów wiejskich. Jednocześnie skala korzystania z kanalizacji pozostaje nadal wyraźnie niższa niż w przypadku wodociągów, co pokazuje, że rozbudowa tej części infrastruktury nadal pozostaje istotnym kierunkiem działań inwestycyjnych. W ostatnich latach rozwój sieci kanalizacyjnej w województwie w większym stopniu obejmował obszary wiejskie niż miasta, co sprzyjało stopniowemu zmniejszaniu różnic w wyposażeniu infrastrukturalnym pomiędzy miastem a wsią. Mimo utrzymujących się dysproporcji przestrzennych, na Pomorzu są one wyraźnie mniejsze niż przeciętnie w kraju. Skala zróżnicowania poziomu skanalizowania między miastami i obszarami wiejskimi to nieco ponad 27 p.p., podczas gdy średnio w kraju to 45 p.p.
- Pomorskie charakteryzuje się **znacznymi dysproporcjami w dostępie do internetu**. Prawie 89% gospodarstw domowych znajduje się w zasięgu stacjonarnej sieci o przepustowości co najmniej 30 Mb/s (12. miejsce w kraju), jednak w przypadku obszarów wiejskich jest to średnio jedynie 68%. Najniższy wskaźnik, nieprzekraczający 15% gospodarstw domowych, odnotowano w gminach Tuchomie, Borzytuchom i Skarszewy. Najlepsza sytuacja występuje natomiast w gminach miejskich, w szczególności w miastach na prawach powiatu: Gdańsku, Gdyni, Sopocie oraz miastach powiatowych, gdzie przekracza 90%. Infrastruktura stałego dostępu do sieci oparta jest nadal w dużym stopniu o technologię nieperspektywicznych połączeń miedzianych. W zasięgu nowoczesnej sieci światłowodowej, znajduje się średnio jedynie 61,7% gospodarstw domowych (przy średniej dla Polski 80,1%). Pod tym względem województwo pomorskie zajmuje ostatnie miejsce w kraju. Powyższy wskaźnik dla obszarów miejskich województwa pomorskiego wynosi 68,7% (Polska – 85,1%), a dla obszarów wiejskich 44,3% (Polska – 69,5%)⁶⁶. Powyższe dysproporcje wskazują na potrzebę dalszego rozwoju

⁶⁶ Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2025 r., UKE, czerwiec 2026 r.

infrastruktury sieciowej (optymalnie światłowodowej), w szczególności na obszarach wiejskich.

Nierównomierny dostęp do usług publicznych

- **Zdecydowana większość powierzchni województwa nie jest objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.** W sytuacji ich braku, na obszarach znajdujących się pod presją urbanizacyjną podstawą pozwoleń na budowę są decyzje o warunkach zabudowy. Stanowią one w ostatnich latach podstawę większości inwestycji. Skutkiem niewłaściwej polityki przestrzennej bywa niekontrolowana suburbanizacja, wzmagana presją deweloperską, co minimalizuje charakter rolniczy wsi, w tym zajmuje użytki rolne i tereny zielone. Wyższa przedsiębiorczość oraz wzrost dochodów własnych tych gmin nie równoważą skokowej potrzeby zapewnienia mieszkańcom usług publicznych, zwłaszcza transportowych i opiekuńczo-edukacyjnych (żłobki, przedszkola, szkoły). Konsekwencją jest wzmożony transport indywidualny oraz pogorszenie jakości życia mieszkańców, w tym brak przestrzeni publicznej, obniżenie jakości powietrza i wzrost zanieczyszczenia hałasem. Z tego względu kluczowe znaczenie ma efektywne planowanie przestrzenne.
- Zmniejszenie liczby dzieci oraz gwałtowne przesunięcia ludnościowe bezpośrednio wpływają na rentowność usług publicznych, zwłaszcza na **system edukacji**. Istniejąca infrastruktura przedszkolna i szkolna w mniejszych ośrodkach przestaje być optymalnie wykorzystana, a obszary o rosnącej suburbanizacji wymagają jej rozbudowy.
- Przejawem różnic jest również **polaryzacja wyników egzaminów ósmoklasisty**, między miastami a gminami wiejskimi. Jest ona znacznie wyższa niż średnia krajowa. Ponadto, niewystarczająca dostępność publicznego transportu zbiorowego, w szczególności w gminach poza obszarem metropolitalnym, ogranicza możliwość pełnego rozwoju zainteresowań dzieci i młodzieży, w tym uczniów uzdolnionych z tych terenów. Miejsce zamieszkania dziecka na Pomorzu wciąż zbyt mocno determinuje jego start życiowy.
- Mimo, że zapewnienie usług opiekuńczych jest ustawowym obowiązkiem własnym gmin, w 2025 r. dziewięć pomorskich gmin w ogóle nie zapewniło pomocy w postaci usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. Jest to alarmujący wskaźnik **nierówności w dostępie do opieki**, szczególnie w kontekście postępującego starzenia się społeczeństwa.
- Dostęp do profesjonalnego wsparcia asystenckiego i pracy socjalnej jest ograniczony przez **kryzys kadrowy**. Prawie połowa ośrodków pomocy społecznej na poziomie gminnym nie spełnia przynajmniej jednego z ustawowych wymogów

dotyczących minimalnego poziomu zatrudnienia pracowników socjalnych. Przekłada się to bezpośrednio na przeciążenie personelu i ograniczenie dostępności usług w ujęciu lokalnym.

- **Zasoby ochrony zdrowia są nierównomierne rozmieszczone, a świadczenia wysokospecjalistyczne koncentrują się w obszarze metropolitalnym.** Nierówności w dostępie mieszkańców regionu do nowoczesnej opieki medycznej generują m.in. bariery komunikacyjne oraz niewystarczająca baza diagnostyczna na poziomie lokalnym. Ograniczona dostępność dotyczy zwłaszcza obszarów wiejskich i małych miast, szczególnie w zachodnich i południowych powiatach. Najdłuższy czas dojazdu do najbliższej gminy, w której znajduje się szpital, charakteryzuje gminy położone na krańcach regionu.
- **Dostęp do poradni ambulatoryjnej opieki specjalistycznej jest znacznie zróżnicowany.** Największa liczba poradni w odniesieniu do liczby mieszkańców oprócz Sopotu, Słupska, Gdyni i Gdańska charakteryzuje powiat starogardzki i kościerski, a najniższa powiat słupski i gdański⁶⁷.
- Znacznie **różnice wewnątrzregionalne dotyczą także dostępu do podstawowej opieki zdrowotnej.** Największa liczba ośrodków udzielających tego typu świadczeń w odniesieniu do liczby ludności występuje w Łebie i Krynicy Morskiej. W 2025 r. cztery gminy były pozbawione ośrodków podstawowej opieki zdrowotnej, tj. gmina Malbork, Czarna Woda, Skórcz i Starogard Gdański⁶⁸.
- **Publiczna opieka geriatryczna jest ograniczona** i skoncentrowana w Trójmieście. W regionie funkcjonuje tylko pięć poradni geriatrycznych oraz trzy szpitale z oddziałem geriatrycznym kontraktowane przez NFZ. Również dostęp do opieki długoterminowej jest znacznie zróżnicowany przestrzennie. Najniższa liczba ośrodków świadczących ten rodzaj opieki w odniesieniu do liczby mieszkańców charakteryzuje powiat kartuski, wejherowski i kościerski.
- **Instytucje kultury wysokiej, niemal w całości skupione są w rdzeniu obszaru metropolitalnego,** co rodzi bariery logistyczne oraz ekonomiczne dla mieszkańców pozostałych części regionu. W odpowiedzi na te deficyty, lokalna aktywność kulturalna realizowana jest w gminnych instytucjach kultury, gdzie koncentruje się wokół grup artystycznych, kół zainteresowań oraz imprez plenerowych. Formy te nie rekompensują dostępu do wysokiej kultury, ale częściowo niwelują strukturalne niedobory. Pełnią także kluczową rolę w podtrzymywaniu tożsamości regionalnej oraz skutecznie przeciwdziałają wykluczeniu społecznemu na obszarach oddalonych od rdzenia obszaru metropolitalnego.

⁶⁷ Mapa potrzeb zdrowotnych na lata 2022-2026

⁶⁸ Ibidem

Polaryzacja dostępności transportowej

- Struktura osiedleńcza regionu silnie oddziałuje na dostępność transportową województwa. Charakteryzuje się ono **znacznym zróżnicowaniem zagrożenia wykluczeniem komunikacyjnym**, a część jego obszaru należy do terenów o największym nasileniu tego zjawiska w kraju. Gminy o bardzo niskim i niskim poziomie zagrożenia koncentrują się głównie w północnej części regionu, zwłaszcza w rejonie Trójmiasta i na północnym wschodzie, gdzie dostęp do infrastruktury transportowej i usług publicznych jest relatywnie dobry. Umiarkowane i wysokie ryzyko występuje przede wszystkim w centralnej części województwa, natomiast najwyższe zagrożenie dotyczy głównie południa i zachodu regionu oraz części wiejskich obszarów nadmorskich. Łącznie ponad 16% mieszkańców województwa jest zagrożonych wykluczeniem komunikacyjnym⁶⁹. Ok. 32% miejscowości wiejskich nie jest obsługiwanych przez publiczny transport zbiorowy (ponad 5% mieszkańców województwa)⁷⁰. Ograniczony dostęp do publicznego transportu zbiorowego utrudnia mieszkańcom dojazdy do pracy i usług publicznych, w tym edukacji i opieki zdrowotnej.
- **Część regionu należy do obszarów szczególnie zagrożonych ryzykiem ubóstwa transportowego.** Uwzględnia ono zarówno bariery dochodowe, jak i ograniczoną dostępność usług publicznego transportu zbiorowego. Dotyczy to w szczególności gmin położonych na zachodzie i południu województwa, części gmin nadmorskich, a także niektórych gmin w centralnej i wschodniej części regionu. Udział mieszkańców województwa potencjalnie zagrożonych ubóstwem transportowym to ok. 19%, a gospodarstw domowych ok. 16%.
- Narastająca koncentracja aktywności społeczno-gospodarczej w metropolii prowadzi do **przeciążenia głównych korytarzy transportowych** i wzrostu kongestii. W 2025 r. obszar metropolitalny zajął 64. miejsce pod względem kongestii na drogach wśród monitorowanych największych aglomeracji na świecie, a średni czas podróży w godzinach szczytu był wyraźnie dłuższy niż w czasie wolnym od zatorów⁷¹. Problemy z płynnością ruchu występują również poza metropolią, zwłaszcza w miastach powiatowych, na odcinkach dróg krajowych.

⁶⁹ Analiza skali wykluczenia komunikacyjnego na obszarze Polski wraz z rekomendacjami zmian legislacyjnych w kontekście publicznego transportu zbiorowego, Konsorcjum – Politechniki: Poznańska, Gdańska, Śląska i Warszawska, 2025

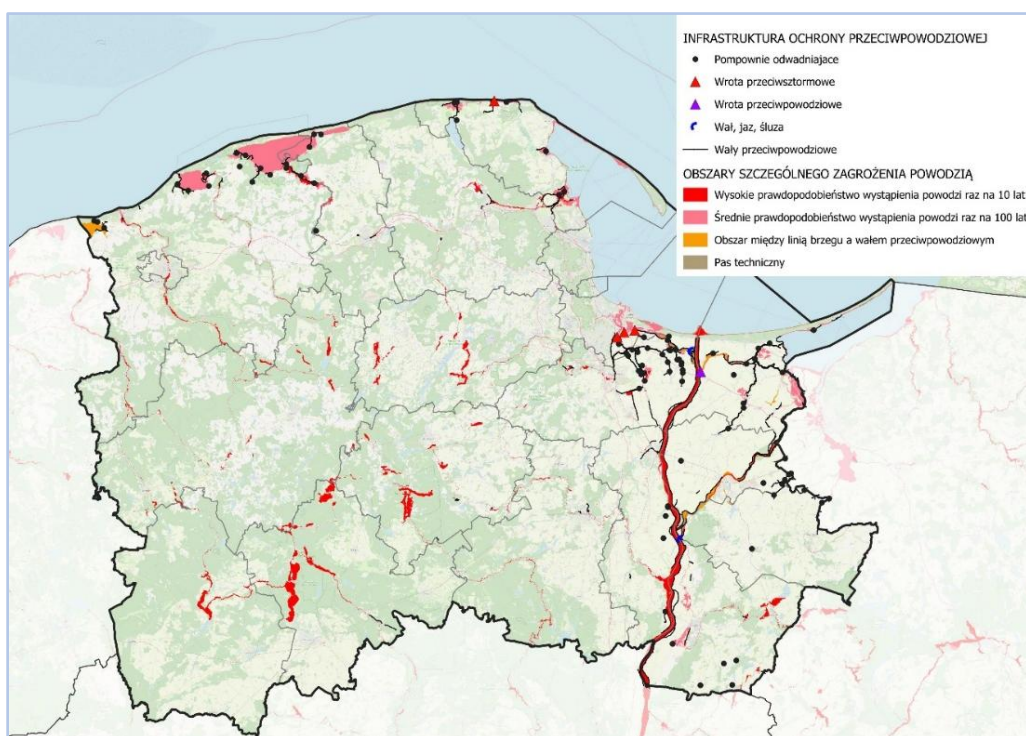
⁷⁰ Dane Pomorskiego Biura Planowania Regionalnego i Przestrzennego

⁷¹ <https://www.tomtom.com/traffic-index/>

Ryzyka skutków zmian klimatu

- **Ryzyko powodziowe** jest jednym z ważniejszych problemów istotnych na obszarach wrażliwych hydrologicznie, zwłaszcza na Żuławach Wiślanych, terenach nadmorskich położonych nad Zatoką Gdańską i morzem oraz w zlewniach większości pomorskich rzek. Szczególnie dotyczy Żuław, ze względu na ich depresyjny charakter, co uniemożliwia grawitacyjny odpływ wód i powoduje konieczność ich mechanicznego odpompowywania. Największym źródłem ryzyka pozostaje Wisła, ale w dłuższym horyzoncie czasowym rośnie ryzyko stopniowego podnoszenia się poziomu Morza Bałtyckiego i wpływ tego zjawiska na bezpieczeństwo terenów zurbanizowanych i infrastruktury położonej nad jego brzegiem. Niebezpieczne sytuacje powodziowe mogą też być związane z wczesnymi sztormowymi i cofką od morza, co znacznie zwiększa ryzyko w pasie nadbrzeżnym. Mimo prowadzonych inwestycji, m.in. w ramach Programu Kompleksowego zabezpieczenia przeciwpowodziowego Żuław, utrzymuje się potrzeba dalszego wzmacniania ochrony przeciwpowodziowej, uwzględniającej zarówno zagrożenia rzeczne, jak i oddziaływanie morza.

Rysunek 1 Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz infrastruktura ochrony przeciwpowodziowej⁷²

Źródło: Opracowanie własne na podstawie map zagrożenia powodziowego (mapa poglądowa).

⁷² Obszary szczególnego zagrożenia powodziowego zostały wyznaczone: 1) w zlewniach większości rzek w województwie pomorskim (wzdłuż całości lub części cieku), w tym: Wisły, Wisły Śmiałej, Wisły Królewieckiej, Martwej Wisły, Tugi, Szkarpawy, Nogatu, Liwy, Motławy, Optywu Motławy, Raduni, Redy,

- Ryzyko **suszy hydrologicznej i rolniczej** jest zróżnicowane przestrzennie, ale szczególnie dotyczy obszarów o istotnej funkcji rolniczej i leśnej, zwłaszcza w części środkowej, zachodniej i południowo-wschodniej regionu. Wrażliwe pozostają również Żuławy, gdzie utrzymanie właściwych stosunków wodnych ma znaczenie zarówno dla produkcji rolnej, jak i funkcjonowania systemów melioracyjnych⁷³.
- W miastach coraz większego znaczenia nabiera nie tylko ograniczanie skutków nawałnych opadów, ale także **miejskich wysp ciepła**. Wysoki stopień uszczelnienia powierzchni, koncentracja zabudowy i presja urbanizacyjna zwiększają wrażliwość obszarów miejskich zarówno na podtopienia, jak i przegrzewanie przestrzeni publicznych, dlatego kluczowe staje się wzmacnianie błękitno-zielonej infrastruktury, retencji, zacienienia i rozszczelniania powierzchni.

Piaśnicy, Bolszewki, Łeby, Łupawy, Stupi, Wieprzy, Gwdy, Brdy, Kamionki, Wdy, Czarnej Wody, Skotawy, Wierzycy, 2) wokół lub wzdłuż odcinków brzegów części jezior, m.in. Sarbsko, Łebsko, Gardno, Charzykowskiego, Wdzydze, Szczytno, Karsieńskie, Jasień, 3) na fragmentach obszaru Żuław, 4) odcinkowo wzdłuż brzegu Zalewu Wiślanego, 5) wzdłuż brzegu Morza Bałtyckiego, w tym Zatoki Gdańskiej i Puckiej (zwłaszcza w pasie technicznym)

⁷³ <https://wody.isok.gov.pl/hydroportal.html>

Tabela 1. Potencjały i problemy województwa pomorskiego

Sytuacja regionu	Potencjały	Problemy
Sytuacja gospodarcza	• Relatywnie silna gospodarka, wysoka przedsiębiorczość i wydajność pracy • Silny potencjał B+R, znaczny poziom innowacyjności na tle kraju • Rozwinięta sieć uczelni i instytucji badawczych • Wysoka atrakcyjność inwestycyjna regionu • Rozwój szkolnictwa zawodowego • Istotny międzynarodowy węzeł transportowo-logistyczny – porty, lotnisko i rozwijający się hub logistyczny • Rozwinięty przemysł stoczniowy • Wysoki potencjał rozwoju OZE, energetyki wiatrowej, offshore i rozproszonej, lokalizacja pierwszej w Polsce elektrowni jądrowej • Silnie rozwinięty sektor turystyczny, dzięki atrakcyjnemu położeniu nad Morzem Bałtyckim oraz bogatej ofercie	• Poziom innowacyjności niższy niż średnio w UE • Rosnące koszty pracy obniżające konkurencyjność przedsiębiorstw • Niedobór i starzenie się oraz niedopasowanie kompetencyjne zasobów pracy • Niewystarczające kompetencje przyszłości mieszkańców • Niewystarczająca dostępność kolejowa, drogowa i rzeczna portów morskich • Ograniczenia sieci przesyłowych i dystrybucyjnych • Rosnące zagrożenia cybernetyczne i dezinformacja

Sytuacja regionu	Potencjały	Problemy
Sytuacja społeczna	• Relatywnie korzystna struktura wiekowa mieszkańców na tle kraju • Dodatnie saldo migracji i atrakcyjność osiedleńcza regionu • Wysoki poziom kapitału społecznego, w tym rozwinięty dialog i współpraca wewnątrzregionalna • Wysoki poziom udziału w kulturze	• Odwrócenie trendu wzrostu liczby mieszkańców województwa • Spadek dzietności i postępujące starzenie się ludności • Deficyt kadr w edukacji, opiece społecznej i ochronie zdrowia • Narastający kryzys zdrowia psychicznego • Niewystarczająca dostępność opieki środowiskowej • Wysokie ceny mieszkań i malejący udział zasobów przystępnych cenowo • Wzrost presji na rynek pracy i system usług publicznych • Niska świadomość mieszkańców i przedsiębiorstw dotycząca potencjalnych zagrożeń

Sytuacja regionu	Potencjały	Problemy
Sytuacja klimatyczno-środowiskowa	• Relatywnie niska emisja zanieczyszczeń przemysłowych i gazów cieplarnianych na tle kraju • Niski pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności • Relatywnie niska energochłonność przemysłu i zużycie energii elektrycznej per capita • Rozwinięta infrastruktura wodociągowa i kanalizacyjna • Znaczące zasoby eksploatacyjne wód podziemnych • Duża różnorodność ekosystemów oraz rozbudowany system ochrony przyrody	• Presja inwestycji energetycznych, portowych i turystycznych na obszary wrażliwe i na lokalne społeczności • Zbyt wysoka emisja z indywidualnych źródeł ciepła i transportu • Nasilające się ryzyka związane z ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi, powodzią, suszą, falami upałów i presją na zasoby wodne • Sezonowa, narastająca presja turystyczna na zasoby wodne, transport, gospodarkę odpadami i cenne siedliska • Rosnąca ilość odpadów komunalnych oraz nadal wysoki udział odpadów zmieszanych • Utrzymująca się lokalna presja niskiej emisji i benzo(a)pirenu w okresie grzewczym

Sytuacja regionu	Potencjały	Problemy
Sytuacja przestrzenna	• Policentryczny układ regionu • Wysoka koncentracja funkcji metropolitalnych wzmacniająca konkurencyjność regionu w skali krajowej i międzynarodowej • Rozwijający się publiczny transport zbiorowy • Bogate doświadczenie w zakresie rewitalizacji	• Polaryzacja rozwoju gospodarczego i duże zróżnicowanie udziału podregionów w PKB, koncentracja rozwoju w obszarze metropolitalnym • Polaryzacja społeczna regionu – nierówny dostęp do usług publicznych (transportu, edukacji, kultury, ochrony zdrowia i pomocy społecznej) • Koncentracja presji urbanizacyjnej i inwestycyjnej w strefach podmiejskich oraz nadmorskich • Odptyw młodych osób z obszarów pozametropolitalnych • Niedostateczna integracja publicznego transportu zbiorowego, zwłaszcza poza obszarem metropolitalnym • Wysokie ryzyko wykluczenia komunikacyjnego oraz wystąpienia zjawiska ubóstwa transportowego na południu i zachodzie regionu oraz w części obszarów nadmorskich • Ograniczona dostępność miejsc schronienia i potrzeba modernizacji infrastruktury ochronnej • Podatność infrastruktury krytycznej, w tym energetycznej, wodno-kanalizacyjnej i transportowej na zakłócenia

II. Strategiczne wyzwania rozwojowe województwa pomorskiego

1. **Transformacja gospodarcza i energetyczna** – budowa gospodarki bardziej innowacyjnej, odpornej, produktywnej, efektywnej energetycznie, przechodzącej na zero i niskoemisyjne źródła energii oraz zdolnej do wykorzystania transformacji jako impulsu rozwojowego do tworzenia wartości dodanej. Wykorzystanie przewag regionu związanych z nadmorskim położeniem, gospodarką morską, portami, logistyką oraz specyficznymi zasobami. Umiejętne wykorzystanie potencjału powstającej elektrowni jądrowej i morskiej energetyki wiatrowej dla wzmocnienia produktywności gospodarki i rozbudowy jej bazy przemysłowej, rozwój specjalizacji regionu oraz budowa nowoczesnych łańcuchów dostaw opartych na lokalnym potencjale gospodarczym.
2. **Kompetencje przyszłości** – lepsze dopasowanie edukacji, w tym kształcenia zawodowego i ustawicznego oraz szkolnictwa wyższego do zachodzących zmian gospodarczych, technologicznych, w tym związanych ze sztuczną inteligencją, energetycznych, demograficznych i organizacyjnych. Wzrost kompetencji mieszkańców, które warunkują zdolność do funkcjonowania w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości.
3. **Odporność Pomorza** – przekształcenie Pomorza w modelowy region o wysokim stopniu odporności cywilnej, cyfrowej, gospodarczej i środowiskowej, w tym zapewnienie odporności infrastruktury krytycznej, budowa kompetencji adaptacyjnych mieszkańców, elastyczności pomorskiego biznesu oraz sprawności instytucji publicznych, opierających rozwój na fundamencie wzajemnego zaufania wpływających na zdolność do współdziałania w warunkach kryzysowych.
4. **Bezpieczeństwo klimatyczne i środowiskowe** – zmniejszenie presji na środowisko, utrzymanie dobrej jakości powietrza i wzmacnianie poziomu adaptacji regionu do zmian klimatu, przede wszystkim poprzez łagodzenie wzrastającego zagrożenia powodziowego od strony rzek i morza, rozwój infrastruktury ochrony środowiska, ograniczanie skutków miejskich wysp ciepła oraz suszy, ochronę zasobów przyrodniczych i różnorodności biologicznej wraz z edukacją przyrodniczą, w celu optymalnego wykorzystania potencjałów terytorialnych.
5. **Równoważenie rozwoju regionu** – optymalne wykorzystanie potencjałów poszczególnych obszarów oraz poprawa spójności transportowej. Wzmacnianie roli miast subregionalnych, ich specjalizacji i potencjału, rozwijanie powiązań gospodarczych i funkcjonalnych pomiędzy metropolią, mniejszymi ośrodkami i obszarami wiejskimi, przy zapewnieniu sprawnego, zintegrowanego i dostępnego

publicznego transportu zbiorowego, służącego zarówno eliminacji wykluczenia transportowego oraz zjawiska ubóstwa transportowego, jak i ograniczaniu presji komunikacyjnej w głównych ośrodkach regionu. Wzmacnianie funkcji metropolitalnych w relacjach krajowych i międzynarodowych, a także dyfuzja impulsów rozwojowych poza metropolię.

6. **Adaptacja do zmian demograficznych** – poprawa warunków życia poprzez wzrost dostępności mieszkań, funkcjonalnych i estetycznych przestrzeni publicznych, jakości usług publicznych, sprzyjających zatrzymaniu oraz przyciąganiu mieszkańców, pracowników, talentów i inwestorów. Wzmacnianie systemu ochrony zdrowia i opieki społecznej, w szczególności w obszarze opieki okołoporodowej, opieki nad dziećmi, osobami starszymi oraz rodzinami mierzącymi się z konsekwencjami zmian demograficznych i społecznych. Konsekwentne przekształcanie modelu świadczenia usług w kierunku systemu opartego na profilaktyce, wczesnej diagnostyce, rehabilitacji i opiece środowiskowej, zapewniającego wyższy poziom integracji, dostępności i ciągłości opieki.

III. Zasady horyzontalne Strategii

Poniższe zasady horyzontalne mają zastosowanie do wszystkich celów Strategii. Z zasad tych bezpośrednio wynika zakres interwencji, system realizacji oraz kryteria horyzontalne, które będą wykorzystywane na etapie identyfikacji przedsięwzięć realizujących Strategię.

1. Zasada wielopoziomowego zarządzania, partnerstwa i współodpowiedzialności

Realizacja Strategii opierać się będzie na współpracy administracji samorządu województwa z administracją rządową, samorządową wszystkich szczebli, partnerów społecznych i gospodarczych, środowiska naukowego oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Osiąganie celów rozwojowych wymagać będzie współodpowiedzialności wszystkich uczestników procesu adekwatnie do ich kompetencji, zasobów i roli w systemie zarządzania rozwojem. Szczególne znaczenie ma wzmacnianie zdolności instytucjonalnych podmiotów publicznych i partnerów do planowania, koordynacji, realizacji oraz monitorowania działań rozwojowych, a także budowanie trwałych mechanizmów współpracy, dialogu i wymiany wiedzy.

Wdrożenie tej zasady oznacza, że przedsięwzięcia realizujące Strategię analizowane będą pod kątem kryterium partnerstwa, wskazującego na przedsięwzięcia przygotowywane i realizowane we współpracy wielu podmiotów, wykorzystujące ich kompetencje, zasoby i uzupełnianie się ról w systemie zarządzania rozwojem. Drugim punktem odniesienia będzie kryterium wzmacniania zdolności instytucjonalnych, premiujące działania rozwijające trwałe mechanizmy współpracy, koordynacji, dialogu i wymiany wiedzy pomiędzy uczestnikami polityki rozwoju.

2. Zasada zintegrowanego podejścia terytorialnego

Interwencja publiczna w ramach Strategii będzie projektowana w oparciu o potencjały, potrzeby i bariery konkretnych terytoriów, z uwzględnieniem ich zróżnicowania funkcjonalnego, społecznego, gospodarczego i środowiskowego. Strategia wspierać będzie zintegrowane podejście do rozwoju, poprzez koncentrację działań na obszarach strategicznej interwencji, wzmacnianie powiązań funkcjonalnych pomiędzy różnymi częściami województwa oraz wykorzystywanie instrumentów terytorialnych umożliwiających realizację wspólnych przedsięwzięć ponad granicami administracyjnymi jednostek samorządu terytorialnego.

Zastosowanie tej zasady oznacza, że przedsięwzięcia o znaczeniu strategicznym będą oceniane z uwzględnieniem kryterium ukierunkowania terytorialnego, określającego

stopień dopasowania interwencji do potencjałów, potrzeb i barier danego obszaru. Zasada ta wymaga również stosowania zintegrowanego podejścia terytorialnego, polegającego na planowaniu i realizacji wzajemnie powiązanych oraz komplementarnych przedsięwzięć odpowiadających na specyficzne wyzwania i możliwości poszczególnych terytoriów. Jednocześnie, interwencja będzie ukierunkowana na wzmacnianie spójności regionalnej poprzez ograniczanie dysproporcji rozwojowych pomiędzy obszarem metropolitalnym a pozostałymi częściami województwa oraz lepsze wykorzystanie potencjałów wszystkich obszarów regionu.

3. Zasada komplementarności polityk publicznych

Realizacja Strategii opierać się będzie na integrowaniu działań różnych sektorów oraz projektowaniu komplementarnych pakietów interwencji. Koordynacja polityk sektorowych realizowanych na różnych poziomach zarządzania powinna zapewniać spójność celów, efektywne wykorzystanie zasobów publicznych oraz osiąganie efektów niemożliwych do uzyskania poprzez realizację rozproszonych działań.

Przyjęcie tej zasady oznacza, że przedsięwzięcia realizujące Strategię analizowane będą pod kątem kryterium integracji sektorowej, oceniającego powiązanie działań z różnych obszarów polityki publicznej oraz ich wpływ na realizację wspólnych celów rozwojowych. Drugim punktem odniesienia będzie kryterium komplementarności, wskazujące na przedsięwzięcia tworzące zintegrowane pakiety działań, zapewniające efekt synergii i wysoką skuteczność interwencji.

4. Zasada transformacji i budowania odporności

Strategia wspierać będzie długofalowe procesy transformacyjne wzmacniające konkurencyjność oraz odporność województwa na zmiany gospodarcze, demograficzne, klimatyczne, technologiczne i geopolityczne. Interwencje powinny mieć charakter proaktywny i prowadzić do trwałych zmian strukturalnych zwiększających zdolność regionu do adaptacji, ograniczania ryzyk oraz szybkiego reagowania na sytuacje kryzysowe. Budowanie odporności oznacza jednocześnie rozwój potencjału instytucjonalnego, społecznego, gospodarczego i infrastrukturalnego umożliwiającego utrzymanie ciągłości funkcjonowania regionu w warunkach niepewności.

Wdrożenie tej zasady oznacza, że przedsięwzięcia realizujące Strategię analizowane będą pod kątem kryterium transformacji, określającego ich potencjał do inicjowania trwałych zmian odpowiadających na kluczowe wyzwania rozwojowe oraz wzmacniających konkurencyjność regionu. Drugim punktem odniesienia będzie kryterium odporności i adaptacyjności, wskazujące na przedsięwzięcia zwiększające

zdolność województwa do dostosowywania się do zmian gospodarczych, społecznych, środowiskowych i technologicznych oraz zapewniające ciągłość funkcjonowania.

5. Zasada racjonalnego gospodarowania przestrzenią

Rozwój województwa będzie odbywać się z poszanowaniem ładu przestrzennego oraz z uwzględnieniem długofalowych skutków decyzji przestrzennych dla jakości życia, konkurencyjności i odporności regionu. W ramach Strategii, planowanie przestrzenne stanowić będzie integralny element prowadzenia zintegrowanej polityki rozwoju i warunek efektywnego wykorzystania środków publicznych. Realizacja tej zasady oznacza, że przedsięwzięcia powinny spełniać kryterium pozytywnego oddziaływania przestrzennego, korzystając z zasad zagospodarowania przestrzennego zawartych w PZPWP 2050, modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu oraz ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

6. Zasada transformacji cyfrowej

Strategia wspierać będzie rozwój interoperacyjnych usług cyfrowych, cyberbezpieczeństwa oraz kompetencji cyfrowych. Rozwiązania cyfrowe powinny wspierać integrację usług, poprawę dostępności, zarządzanie oparte na danych oraz zwiększanie efektywności realizacji polityk publicznych.

W praktyce zasada ta oznacza, że przedsięwzięcia realizujące Strategię analizowane będą pod kątem kryterium cyfryzacji procesów i usług. Drugim punktem odniesienia będzie kryterium bezpieczeństwa cyfrowego, wskazujące na przedsięwzięcia wykorzystujące potencjał danych, zapewniające współdziałanie systemów oraz zwiększające zdolność regionu do funkcjonowania w warunkach rosnącej zależności od technologii cyfrowych.

7. Zasada innowacyjności i wykorzystania potencjałów regionalnych

Strategia wspiera rozwój innowacji technologicznych, organizacyjnych i społecznych oraz wykorzystanie endogenicznych potencjałów województwa, jako podstawy trwałego rozwoju. Szczególne znaczenie mają strategiczne sektory i technologie, wokół których koncentrowane będą działania wzmacniające konkurencyjność gospodarki i zdolność regionu do transformacji. Innowacyjność powinna przenikać wszystkie obszary polityki rozwoju, obejmując zarówno rozwiązania technologiczne, jak i nowe modele współpracy oraz świadczenia usług publicznych.

Wdrożenie tej zasady oznacza, że przedsięwzięcia realizujące Strategię analizowane będą pod kątem kryterium innowacyjności, oceniającego ich wkład w tworzenie i wdrażanie nowych rozwiązań, modeli działania oraz sposobów świadczenia usług odpowiadających na współczesne wyzwania rozwojowe. Drugim punktem odniesienia będzie kryterium specjalizacji i potencjałów regionalnych, wskazujące na przedsięwzięcia wykorzystujące unikalne zasoby, kompetencje i przewagi województwa, w szczególności w obszarach Inteligentnych Specjalizacji Pomorza oraz strategicznych sektorów i technologii.

8. Zasada zrównoważonego rozwoju i neutralności klimatycznej

Realizacja Strategii zapewniac będzie równowagę pomiędzy rozwojem gospodarczym, społecznym i środowiskowym oraz wspierać osiąganie celów neutralności klimatycznej i adaptacji do zmian klimatu. Wszystkie interwencje uwzględniać będą ich długofalowy wpływ na środowisko, efektywność wykorzystania zasobów (w tym GOZ), ochronę różnorodności biologicznej oraz bezpieczeństwo zasobowe regionu. Transformacja klimatyczna powinna jednocześnie wzmacniać odporność gospodarki i społeczności lokalnych.

Stosowanie tej zasady oznacza, że przedsięwzięcia realizujące Strategię analizowane będą pod kątem kryterium zrównoważenia środowiskowego, wskazującego na stopień uwzględnienia w planowanych działaniach długofalowych skutków środowiskowych, efektywności wykorzystania zasobów, ochrony ekosystemów i różnorodności biologicznej. Dodatkowo, pod uwagę brane będzie kryterium wkładu w transformację klimatyczną i odporność zasobową, które premiują przedsięwzięcia wspierające ograniczanie emisji, adaptację do zmian klimatu, zwiększanie efektywności energetycznej oraz wzmacnianie bezpieczeństwa zasobowego.

9. Zasada dostępności i dopasowania usług

Strategia zapewnia równy dostęp mieszkańców do wysokiej jakości usług publicznych niezależnie od miejsca zamieszkania oraz wspiera ograniczanie nierówności społecznych i terytorialnych. Szczególny nacisk kładzie na rozwój usług świadczonych jak najbliżej mieszkańców, projektowanie uniwersalne oraz zwiększanie dostępności dla osób o różnych potrzebach.

Wdrożenie tej zasady oznacza, że przedsięwzięcia realizujące Strategię analizowane będą pod kątem kryterium dostępności i bliskości usług, oceniającego ich wkład w rozwój wysokiej jakości usług publicznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców, dostępnych niezależnie od miejsca zamieszkania i świadczonych możliwie najbliżej społeczności lokalnych.

10. Zasada aktywności obywatelskiej i kapitału społecznego

Rozwój województwa wymaga aktywnego udziału lokalnych społeczności, organizacji społeczeństwa obywatelskiego i innych lokalnych interesariuszy w przygotowywaniu oraz realizacji polityk publicznych. Strategia wspierać będzie rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz wzmacniać zdolność społeczności lokalnych do współtworzenia rozwiązań odpowiadających na lokalne potrzeby.

Wdrożenie tej zasady oznacza, że przedsięwzięcia realizujące Strategię analizowane będą pod kątem kryterium współuczestnictwa, oceniającego ich zdolność do angażowania mieszkańców i organizacji społecznych w tworzenie oraz wdrażanie rozwiązań odpowiadających na potrzeby lokalne. Drugim punktem odniesienia będzie kryterium rozwoju kapitału społecznego, wskazujące na przedsięwzięcia wzmacniające więzi społeczne, aktywność obywatelską, współodpowiedzialność za rozwój oraz odporność społeczności lokalnych.

11. Zasada równości i niedyskryminacji

Realizacja Strategii będzie uwzględniać i promować równość wszystkich mieszkańców bez względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne i narodowe, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek, orientację seksualną czy status społeczno-ekonomiczny.

Wdrożenie tej zasady oznacza, że przedsięwzięcia realizujące Strategię analizowane będą pod kątem kryterium równego traktowania, wskazujące na przedsięwzięcia przyczyniające się do ograniczania nierówności, wzmacniania integracji oraz budowania równych szans rozwoju mieszkańców.

12. Zasada koncentracji na rezultatach

Realizacja Strategii powinna być ukierunkowana na osiągnięcie trwałych i mierzalnych efektów rozwojowych. Planowanie, finansowanie oraz wdrażanie interwencji powinno opierać się na jasno zdefiniowanych rezultatach, wskaźnikach oraz wykorzystaniu danych i dowodów w procesie podejmowania decyzji. System monitorowania i ewaluacji powinien umożliwiać ocenę skuteczności działań, ich wpływu na rozwój regionu oraz bieżące dostosowywanie interwencji do zmieniających się uwarunkowań i potrzeb.

Zastosowanie tej zasady oznacza, że przedsięwzięcia realizujące Strategię analizowane będą pod kątem kryterium efektywności i mierzalności rezultatów, oceniającego ich zdolność do generowania trwałych efektów odpowiadających na zidentyfikowane wyzwania rozwojowe oraz przyczyniających się do osiągnięcia celów strategicznych. Drugim punktem odniesienia będzie kryterium wykorzystania wiedzy i danych,

wskazujące na przedsięwzięcia projektowane i realizowane w oparciu o rzetelną diagnozę, system monitorowania efektów oraz możliwość elastycznego dostosowywania działań do zmieniających się uwarunkowań i potrzeb.

13. Zasada aktywnej współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej

Realizacja Strategii zakłada aktywne zaangażowanie województwa pomorskiego we współpracę z innymi regionami w Polsce i za granicą oraz w międzynarodowych sieciach współpracy, w szczególności w Regionie Morza Bałtyckiego. Współpraca ta powinna wzmacniać pozycję i potencjał rozwojowy Pomorza oraz umożliwiać skuteczne wykorzystanie szans wynikających z jego nadmorskiego położenia.

Współpraca międzyregionalna powinna służyć w szczególności realizacji wspólnych przedsięwzięć infrastrukturalnych, wzmacnianiu powiązań gospodarczych i funkcjonalnych, wymianie wiedzy i doświadczeń, a także budowaniu bezpieczeństwa, odporności i zdolności do współdziałania w sytuacjach kryzysowych.

W wymiarze międzynarodowym szczególne znaczenie ma aktywność Pomorza w Regionie Morza Bałtyckiego i strukturach europejskich oraz rozwijanie relacji z partnerami spoza Europy. Współpraca powinna służyć współtworzeniu silnego, bezpiecznego, odpornego, konkurencyjnego i innowacyjnego Regionu Morza Bałtyckiego. Szczególne znaczenie będzie miała współpraca w obszarach bezpieczeństwa i odporności, gospodarki morskiej, energetyki, transportu i logistyki, innowacji oraz ochrony środowiska.

Partnerstwa międzynarodowe i makroregionalne powinny odpowiadać na konkretne potrzeby rozwojowe województwa, m.in. poprzez realizację wspólnych projektów i inwestycji, pozyskiwanie finansowania, transfer wiedzy i technologii, rozwój kompetencji, dostęp do nowych rynków oraz wzmacnianie usług publicznych. Współpraca międzynarodowa powinna także zwiększać zdolność podmiotów z Pomorza do uczestnictwa w europejskich i globalnych sieciach oraz łańcuchach wartości. Szczególne znaczenie ma długofalowa współpraca z Ukrainą oraz regionami państw uczestniczących w procesie rozszerzenia Unii Europejskiej, służąca wzmacnianiu stabilności europejskiego sąsiedztwa, współpracy instytucjonalnej i integracji europejskiej.

Wdrożenie zasady oznacza, że przedsięwzięcia realizujące Strategię będą oceniane pod kątem sieciowania i współpracy, wzmacniania pozycji Pomorza oraz wartości dodanej dla rozwoju województwa, rozumianej jako zdolność do pozyskiwania wiedzy, technologii, finansowania, kompetencji, partnerów i dostępu do rynków oraz wzmacniania bezpieczeństwa i odporności regionu.

Współpraca międzynarodowa województwa będzie prowadzona w zgodzie z Priorytetami współpracy zagranicznej Województwa Pomorskiego przyjmowanymi przez Sejmik Województwa Pomorskiego, polityką zagraniczną Rzeczypospolitej Polskiej oraz politykami Unii Europejskiej.

IV. Cele strategiczne i operacyjne

Celem horyzontalnym Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2035 jest wysoka jakość życia na Pomorzu. Wyraża się ona jako wymierny kapitał strategiczny pozwalający aktywnie kształtować przyszłość. Ukazuje Pomorskie jako region oferujący obecnym i przyszłym mieszkańcom najlepsze w Polsce warunki i jakość życia, nawiązujące do standardów właściwych dla rozwiniętych krajów Regionu Morza Bałtyckiego, w oparciu o:

- gospodarkę wykorzystującą twórczo i innowacyjnie impulsy rozwojowe, wynikające przede wszystkim z nadmorskiego położenia regionu oraz zmian na mapie energetycznej i przemysłowej Polski;
- dbałość o równe standardy dostępności i jakości usług publicznych dla mieszkańców wszystkich części regionu oraz wykorzystywanie unikalnych szans i ścieżek rozwojowych dla poszczególnych miast i gmin;
- rozwijanie modelowych w skali Regionu Morza Bałtyckiego rozwiązań w zakresie bezpieczeństwa i odporności oraz dbałości o zachowanie jakości środowiska naturalnego i równowagę ekosystemów.

Cel horyzontalny stanowi wspólny mianownik, przekrojowo integrujący wszystkie **cele strategiczne (CS)**, uszczegółowione przez **cele operacyjne (CO)**.

Tabela 2. Cel horyzontalny, cele strategiczne i operacyjne SRWP 2035

Cel horyzontalny Wysoka jakość życia na Pomorzu	
Cel Strategiczny 1. Pomorska gospodarka wartości	Cel Strategiczny 2. Pomorze odporne i bezpieczne
CO 1.1. Nowe ścieżki wzrostu CO 1.2. Unikalne potencjały wzrostu CO 1.3. Energia dla wzrostu CO 1.4. Kadry dla gospodarki	CO 2.1. Gotowość cywilna CO 2.2. Cyberbezpieczeństwo CO 2.3. Adaptacja do zmian klimatu CO 2.4. Kapitał społeczny
Cel Strategiczny 3. Wieloośrodkowe Pomorze	Cel Strategiczny 4. Pomorze stabilne demograficznie
CO 3.1. Mocna marka obszaru metropolitalnego CO 3.2. Nowoczesna lokalność CO 3.3. Połączone Pomorze CO 3.4. Przestrzeń dla społeczności	CO 4.1. Zdrowie i wsparcie blisko mieszkańca CO 4.2. Region atrakcyjny osiedleńczo

Cel strategiczny 1. Pomorska gospodarka wartości

Przesłanki realizacji Celu strategicznego 1.

Wzrost produktywności i wartości dodanej w obszarze gospodarki stanowi podstawę trwałego wzmocnienia konkurencyjności regionu, tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy oraz zwiększania atrakcyjności województwa dla mieszkańców, inwestorów i przedsiębiorców. Transformacja gospodarcza Pomorza uwzględniać musi budowę odporności i bezpieczeństwa, rozwijanie trwałych powiązań i sieci współpracy, inteligentne wykorzystanie zasobów, koncentrację na strategicznych sektorach i technologiach oraz rozwój przedsiębiorstw zdolnych do ekspansji i awansu w gospodarczych łańcuchach wartości. Procesy rozwoju gospodarczego Pomorza opierają się o wysokie kompetencje i kapitał wiedzy, walory lokalizacyjne oraz nowe moce wytwórcze w zakresie energetyki zeroemisyjnej, generowane przez elektrownię jądrową i morską energetykę wiatrową, których powstanie zmienia rozkład przestrzenny wytwarzania energii elektrycznej w Polsce.

W warunkach dynamicznych zmian technologicznych oraz rosnącej konkurencji i nierównowagi w otoczeniu międzynarodowym, przewagi rozwojowe regionu budowane są przede wszystkim poprzez rozwój przedsiębiorstw zdolnych do tworzenia własnych produktów, usług i rozwiązań technologicznych oraz skutecznego wykorzystywania potencjału badawczego i innowacyjnego pomorskiego systemu współpracy gospodarki i nauki. Wzmocniana jest zdolność przedsiębiorstw do absorpcji i adaptacji szybko zmieniających się technologii oraz transformacji cyfrowej. Rozwój przedsiębiorstw obejmuje także budowę odporności na kryzysy, zagrożenia oraz utrzymującą się niepewność i nieprzewidywalność procesów gospodarczych, a także zmniejszanie zależności pomiędzy wzrostem gospodarczym a wykorzystaniem zasobów. Kluczowe jest także wzmocnienie regionalnych przedsiębiorstw w osiąganiu pozycji rynkowych liderów (czempionów), których szybki wzrost i zdolność do międzynarodowej konkurencji napędza zmianę pozycji pomorskiej gospodarki.

Ważnym czynnikiem rozwojowym Pomorza są trwałe przewagi wynikające z nadmorskiego położenia, w oparciu, o które budowany jest potencjał gospodarki morskiej, portów morskich, zaplecza logistycznego oraz rozwijających się funkcji przemysłowych. Wykorzystanie tych atutów sprzyja wzmocnieniu atrakcyjności inwestycyjnej i budowaniu pozycji eksportowej regionu, zwiększaniu powiązań pomiędzy strategicznymi inwestycjami i podmiotami gospodarczymi oraz budowaniu przewag rynkowych pozwalających na uzyskanie wysokomarżowego wzrostu. Jednocześnie, istotnym potencjałem pozostaje zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych regionu, sprzyjające tworzeniu nowych, konkurencyjnych gałęzi niskoemisyjnego przemysłu oraz produktów i usług o wysokiej wartości dodanej. Istotnym elementem

tworzenia wartości dodanej pomorskiej gospodarki jest turystyka, której produkty wzmacniają przewagi konkurencyjne, atrakcyjność i rozpoznawalność regionu.

Transformacja energetyczna, związana ze zmianą przestrzennego układu wytwarzania energii w Polsce (przeniesienie środka ciężkości na północ kraju) stanie się jednym z najważniejszych czynników wzmacniających konkurencyjność gospodarki oraz bezpieczeństwo rozwoju województwa. Skala inwestycji związanych z zeroemisyjną energią, w tym energetyką jądrową i morską energetyką wiatrową oraz rozwojem nowoczesnej infrastruktury energetycznej, stworzy warunki do trwałej zmiany struktury gospodarczej regionu. Zmianom na mapie energetycznej Polski i Pomorza towarzyszyć będzie świadoma, skoordynowana i konsekwentna polityka pozyskiwania i lokowania inwestycji przemysłowych i technologicznych na terenach o optymalnych warunkach pod względem dostępu do źródeł energii, z uwzględnieniem innych kluczowych parametrów, takich jak dostęp do infrastruktury, zasobów pracy, czy minimalizowanie konfliktów środowiskowych i przestrzennych.

Rozwój gospodarczy na Pomorzu wymagał będzie również zapewnienia kadr posiadających kompetencje odpowiadające zmieniającym się potrzebom gospodarki oraz rynku pracy. Rozwój kompetencji będzie opierał się na możliwie pełnym dostosowaniu oferty edukacyjnej (ponadpodstawowej, wyższej i ustawicznej) do potrzeb strategicznych sektorów i technologii. Nastąpi to w ścisłej współpracy wszystkich interesariuszy, przede wszystkim jednostek samorządu terytorialnego, szkół wyższych, pracodawców, instytucji rynku pracy oraz organizacji pozarządowych, prowadząc do podnoszenia gospodarczej i edukacyjnej rozpoznawalności regionu oraz systemowego przyciągania i rozwoju talentów.

Pożądany kierunek zmian CS 1.

- Trwałe przejście gospodarki regionu do modelu opartego na wzroście produktywności, wysokiej efektywności i adaptacyjności oraz powszechnym wdrażaniu innowacyjnych prac badawczo-rozwojowych i rozwiązań technologicznych.
- Ugruntowanie pozycji regionu, jako wiodącego w basenie Morza Bałtyckiego nowoczesnego węzła logistycznego, morskiego i przemysłowego o wysokiej konkurencyjności i odporności na zakłócenia globalne.
- Pełne wykorzystanie roli lidera transformacji energetycznej, zapewniającego stabilne dostawy czystej energii, jako trwałej przewagi konkurencyjnej pomorskiego przemysłu.
- Zapewnienie wykwalifikowanych kadr dla gospodarki regionu, w szczególności w obszarze strategicznych sektorów i technologii.

Cel operacyjny 1.1. Nowe ścieżki wzrostu

Przesłanki realizacji Celu operacyjnego 1.1

Rozwój gospodarczy Pomorza wymaga zwiększania zdolności gospodarki regionalnej do tworzenia wysokiej wartości dodanej, poprzez wzrost produktywności, innowacyjności oraz wykorzystania wiedzy, kompetencji i nowych technologii.

Kluczowe znaczenie ma wzmacnianie zdolności przedsiębiorstw do tworzenia i wdrażania innowacji, rozwijania działalności badawczo-rozwojowej, kreowania własnych produktów, usług i technologii, współpracy z sektorem nauki i szkolnictwa wyższego oraz budowania trwałych przewag konkurencyjnych, w szczególności w ramach strategicznych sektorów i technologii (w tym podwójnego zastosowania). Istotną rolę w tym procesie odgrywają uczelnie i instytucje otoczenia biznesu, wpływając na transfer wiedzy i innowacji do gospodarki oraz budując zdolności przedsiębiorstw do zmian i rozwoju. Powiązania te kształtują regionalny system kultury innowacji i przedsiębiorczości.

Cyfrowe zmiany technologiczne, automatyzacja, robotyzacja oraz sztuczna inteligencja zmieniają obraz funkcjonowania gospodarki, wymuszając na przedsiębiorstwach zmiany procesów, narzędzi i zarządzania. Rozwój przedsiębiorstw w wymiarze technologicznym podniesie ich efektywność biznesową, wzmocni konkurencyjność, będzie także odpowiedzią na nowe wyzwania rynkowe oraz negatywne zmiany demograficzne i środowiskowe.

Niepewne, ulegające dynamicznym przemianom otoczenie wzmacnia potrzebę budowania wysokiej odporności przedsiębiorstw na zmiany warunków rynkowych i sytuacje kryzysowe. Adaptacja do wyzwań wynikających ze zmiennych warunków ma zapewniać przedsiębiorstwom możliwość utrzymania ciągłości działania, poprzez wzrost zdolności do elastycznego funkcjonowania, dywersyfikację i zmianę modeli biznesowych (w tym rozwój w obszarze technologii podwójnego zastosowania) oraz inwestycje, zwiększając bezpieczeństwo gospodarcze regionu. Dodatkowo, rośnie znaczenie efektywnego wykorzystywania zasobów, wdrażania rozwiązań technologicznych i cyfrowych oraz gospodarki o obiegu zamkniętym, prowadzące do spełnienia wymogów regulacyjnych, redukcji kosztów i śladu środowiskowego oraz wzrostu wartości dodanej.

Procesy identyfikacji regionalnych czempionów powiązane zostaną ze wzmocnieniem systemu doradztwa i wsparcia, ułatwiającego przedsiębiorstwom rozwój i skalowanie działalności. Kompleksowa i dopasowana do potrzeb oferta usług doradczych, umożliwi pomorskim przedsiębiorstwom o potencjale liderów branżowych poszukiwanie zewnętrznych źródeł finansowania, partnerów rozwojowych oraz efektywne alokowanie

ograniczonych zasobów i osiąganie większej skali działalności, pozwalając na zbudowanie trwałych międzynarodowych powiązań i przewag gospodarczych.

Ukierunkowanie tematyczne CO 1.1

(kluczowe kierunki interwencji i działania)

1.1.1

Rozwój gospodarki opartej na innowacjach, inteligentnym zarządzaniu wiedzą oraz trwałych powiązaniach przedsiębiorstw z otoczeniem naukowym.

1.1.2

Wykorzystanie technologii cyfrowych, w tym sztucznej inteligencji, automatyzacji i robotyzacji, jako narzędzi wzrostu produktywności i konkurencyjności przedsiębiorstw.

1.1.3

Wzrost zdolności adaptacyjnych przedsiębiorstw, sprzyjających zwiększaniu produktywności, odporności, efektywnemu wykorzystaniu zasobów oraz rozwojowi gospodarki o obiegu zamkniętym.

1.1.4

Rozwój przedsiębiorstw o wysokim potencjale wzrostu, skalowanie ich działalności oraz budowanie silnej pozycji w gospodarczych łańcuchach wartości.

Ukierunkowanie terytorialne CO 1.1

Całe województwo, z naciskiem na dyfuzję innowacji z obszaru metropolitalnego do ośrodków regionalnych i lokalnych.

Oczekiwane rezultaty CO 1.1

1. Wzrost innowacyjności przedsiębiorstw oraz wykorzystania wyników badań i prac rozwojowych.
2. Zwiększenie liczby przedsiębiorstw wykorzystujących technologie cyfrowe, sztuczną inteligencję, automatyzację i robotyzację w procesach gospodarczych.
3. Zwiększenie udziału działalności tworzących wysoką wartość dodaną w gospodarce regionu.
4. Zmiana pozycji rynkowej przedsiębiorstw, pozwalająca na trwały wzrost udziału w rynku i osiągnięcie wysokiej pozycji konkurencyjnej.

Wskaźniki CO 1.1

Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło danych
Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w relacji do PKB	2,1% (2024)	do uzupełnienia	GUS
Udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw	29,0% (2024)	do uzupełnienia	GUS
Liczba zgłoszeń patentowych na 100 tys. mieszkańców	5,1 (2025)	do uzupełnienia	GUS
Odsetek przedsiębiorstw o wysokim poziomie intensywności cyfrowej	31,0% (2025)	do uzupełnienia	Obliczenia własne na podstawie danych GUS
Zużycie energii elektrycznej na 1 mln zł PKB	42,3 MWh (2024)	do uzupełnienia	Obliczenia własne na podstawie danych GUS

Postulaty wobec władz centralnych CO 1.1

1. Zwiększenie krajowych nakładów na badania, rozwój i innowacje, w tym rozwój instrumentów wspierających komercjalizację wyników badań, transfer technologii oraz trwałą współpracę przedsiębiorstw z uczelniami i instytutami badawczymi.
2. Zapewnienie na poziomie krajowym stabilnych ram prawno-regulacyjnych dla nowych technologii oraz prowadzenia spójnej polityki przemysłowej, innowacyjnej i technologicznej, uwzględniającej specyfikę regionalną w zakresie strategicznych sektorów i technologii.
3. Wypracowanie mechanizmów pozwalających na koordynację procesu skalowania działalności przedsiębiorstw i projektów badawczo-rozwojowych, w powiązaniu z sekwencyjnym przejściem z regionalnych do krajowych i unijnych mechanizmów wsparcia.

Cel operacyjny 1.2. Unikalne potencjały wzrostu

Przesłanki realizacji Celu operacyjnego 1.2

Pełniejsze wykorzystanie trwałych przewag wynikających z położenia geograficznego, zasobów naturalnych, potencjału portów, gospodarki morskiej, zaplecza logistycznego oraz sieci współpracy podmiotów uczestniczących w regionalnych łańcuchach wartości jest kluczową przesłanką długofalowego rozwoju gospodarczego Pomorza.

Gospodarka skupiona wokół sektora morskiego i przetadunków cechuje się znaczną komplementarnością funkcji i czynników wzrostu, tworząc potrzebę dla systemowego rozwoju i współpracy, w tym ramowej koordynacji funkcjonowania portów morskich. Istotny wpływ na perspektywy zrównoważonego rozwoju niebieskiej gospodarki tworzą nowe technologie, transformacja energetyczno-klimatyczna, kwestie budowania odporności oraz otwarcia nowych szlaków i kierunków transportowych.

Zachodzące zmiany geopolityczne, przebudowa międzynarodowych powiązań gospodarczych oraz transformacja energetyczna zwiększają znaczenie regionów zdolnych do zapewnienia bezpieczeństwa dostaw, nowoczesnego zaplecza produkcyjnego oraz sprawnych powiązań logistycznych, tworzących spójne i zintegrowane systemy infrastruktury portowej i kolejowo-drogowej.

Czynniki wynikające z nadmorskiego charakteru regionu oddziałują i wzmacniają powiązania oraz relacje gospodarcze obejmujące w szczególności pozostałą strukturę gospodarczą przedsiębiorstw, funkcje przestrzenne i infrastrukturalne, a także sieci współpracy, badań i kształcenia.

Efektywne wykorzystanie lokalnych uwarunkowań i zasobów, w tym nadwyżek energetycznych, wzmocni również atrakcyjność inwestycyjną regionu oraz zwiększy możliwości elastycznego włączenia pomorskiej gospodarki w globalne sieci wartości. Inwestycje oraz korzyści z rozwoju na rynkach zewnętrznych wpływają na wzrost produktywności i wartości dodanej gospodarki Pomorza. Rozwój kompleksowej oferty wsparcia działalności inwestycyjnej kierowany jest zarówno do nowych, jak i obecnych w regionie inwestorów. Równolegle, rozwój gospodarczy regionu wzmacniany jest dzięki wzrostowi aktywności eksportowej pomorskich przedsiębiorstw, która zapewnia dostęp do nowych rynków, form współpracy i pozwala na dywersyfikację ryzyk biznesowych w wymiarze międzynarodowym.

Potencjał gospodarczy Pomorza rozwijany jest także w oparciu o zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych i walorów turystycznych regionu oraz rozwój nowych obszarów wzrostu konkurencyjności. Pełniejsze wykorzystanie szans i przewag wynikających z unikalnych potencjałów wzrostu przyczynia się do wzmocnienia rynku wewnętrznego, specjalizacji łańcuchów wartości i niezależności gospodarczej regionu.

Ukierunkowanie tematyczne CO 1.2

(kluczowe kierunki interwencji i działania)

1.2.1

Wzmacnianie konkurencyjności gospodarki morskiej, portowej, logistycznej oraz rozwój współpracy i koordynacji działań podmiotów gospodarki morskiej i portowej.

1.2.2

Zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej i aktywności eksportowej dla przedsiębiorstw tworzących wysoką wartość dodaną i nowoczesne funkcje gospodarcze, w szczególności w sektorach powiązanych z transformacją energetyczną.

1.2.3

Rozwój przewag gospodarczych opartych na zrównoważonym wykorzystaniu potencjałów regionalnych, w tym zasobów naturalnych oraz walorów turystycznych regionu.

Ukierunkowanie terytorialne CO 1.2

Całe województwo, ze szczególnym uwzględnieniem pasa nadmorskiego, portów morskich, węzłów logistycznych oraz obszarów wiejskich.

Oczekiwane rezultaty CO 1.2

1. Trwała pozycja regionu jako wiodącego w skali kraju i basenu Morza Bałtyckiego hubu nowoczesnego przemysłu i logistyki, o wysokim udziale pomorskich przedsiębiorstw w łańcuchach wartości.
2. Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu oraz napływu inwestycji wykorzystujących przewagi gospodarcze i energetyczne Pomorza.
3. Rozwój przewag gospodarczych opartych na zrównoważonym wykorzystaniu regionalnych zasobów naturalnych i potencjałów wzrostu o wysokiej wartości dodanej.

Wskaźniki CO 1.2

Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło danych
Udział portów morskich województwa pomorskiego w przeładunkach kontenerów w UE [TEU]	3,0% (2024)	do uzupełnienia	Obliczenia własne na podstawie danych Eurostat
Wartość eksportu na 1 mieszkańca	28,6 tys. zł (2025)	do uzupełnienia	Obliczenia własne na podstawie danych KAS i GUS
Udział turystów korzystających z noclegów poza letnim sezonem turystycznym (październik – kwiecień)	41,6% (2025)	do uzupełnienia	Obliczenia własne na podstawie danych GUS

Postulaty wobec władz centralnych CO 1.2

1. Zapewnienie stabilnego finansowania strategicznych inwestycji infrastrukturalnych w portach morskich wzmacniających ich dostępność, w szczególności od strony lądu, krajowe i międzynarodowe powiązania transportowo-logistyczne oraz zwiększających konkurencyjność i odporność funkcjonowania.
2. Wzmocnienie mechanizmów współpracy pomiędzy administracją centralną, samorządami, portami i przedsiębiorstwami umożliwiających wspólne planowanie, koordynowanie i realizację działań.
3. Wprowadzenie na poziomie krajowym zamian w zakresie ram prawno-regulacyjnych wpływających na wzrost konkurencyjności, odporności i sprawnego funkcjonowania gospodarki portowo-morskiej.

Cel operacyjny 1.3. Energia dla wzrostu

Przesłanki realizacji Celu operacyjnego 1.3

Transformacja energetyczna stanowi fundament nowoczesnej gospodarki i wzmacnia bezpieczeństwo regionu. Realizacja strategicznych inwestycji – elektrowni jądrowej oraz morskich farm wiatrowych na Morzu Bałtyckim – wraz z rozbudową nowoczesnej infrastruktury energetycznej sprawiają, że województwo pomorskie stanie się strategicznym centrum transformacji energetycznej całej Polski.

Proces ten sprzyja rozwojowi nowoczesnych funkcji przemysłowych oraz zwiększaniu udziału pomorskich przedsiębiorstw w przedsięwzięciach związanych z transformacją energetyczną. Rozwój bezpiecznego, stabilnego i elastycznego systemu energetycznego jest jednocześnie jednym z podstawowych warunków rozwoju nowoczesnej gospodarki, wzrostu inwestycji oraz budowania odporności województwa na wyzwania geopolityczne, klimatyczne i gospodarcze.

Szczególne znaczenia nabiera rozwój rozwiązań pozwalających zużywać energię blisko miejsca jej wytworzenia. Przystarzała i przeciążona infrastruktura przesyłowa, w tym wymagająca modernizacji sieci niskiego napięcia, ograniczają możliwość przyłączania nowych mikroinstalacji OZE i magazynów energii u odbiorców końcowych. Ogranicza to zdolność systemu do pełnego wykorzystania jego potencjału, pomimo dynamicznego przyrostu mocy z OZE.

Kluczowy jest rozwój energetyki rozproszonej, w tym tworzenie lokalnych obszarów bilansowania, z uwzględnieniem transformacji lokalnych systemów ciepłowniczych, w celu zwiększenia poziomu autokonsumpcji energii w skali lokalnej. Konieczny jest także rozwój nowych rozwiązań technologicznych w energetyce, takich jak magazyny energii, technologie wodorowe, biopaliwa.

Istotną kwestią jest ścisłe powiązanie strategicznych inwestycji w sektorze energetycznym z rozwojem lokalnego potencjału gospodarczego, tak aby szanse i korzyści z transformacji w jak największym stopniu trafiały do pomorskich przedsiębiorstw. Wymaga to wzmacniania zdolności lokalnych przedsiębiorstw do włączenia w rozwój sektora energetyki jądrowej i morskiej energetyki wiatrowej, a także współpracy z sektorem nauki i administracją.

Równie ważną kwestią jest stworzenie i realizacja wieloszczeblowej, skoordynowanej (kraj, region, aktorzy lokalni), długofalowej i konsekwentnej polityki inwestycyjnej. Polityka ta powinna polegać na pozyskiwaniu i racjonalnym lokowaniu wysokowartościowych inwestycji przemysłowych na terenach zidentyfikowanych jako optymalne pod względem dostępu do źródeł energii oraz innych kluczowych parametrów, takich jak dostęp do infrastruktury transportowej, zasobów ludzkich czy minimalizowanie konfliktów przestrzennych, w tym środowiskowych.

Ukierunkowanie tematyczne CO 1.3

(kluczowe kierunki interwencji i działania)

1.3.1

Rozwój bezpiecznego, stabilnego i elastycznego systemu energetycznego wzmacniającego konkurencyjność gospodarki w oparciu o strategiczne inwestycje energetyczne.

1.3.2

Rozwój OZE, w szczególności poprzez rozwój energetyki rozproszonej, lokalnych obszarów bilansowania i upowszechnianie nowych technologii energetycznych, w tym wodorowych oraz magazynowania energii.

1.3.3

Rozwój ekosystemu współpracy wielosektorowej, wspierającej udział pomorskich przedsiębiorstw w procesie transformacji energetycznej.

1.3.4

Budowa skoordynowanej i konsekwentnej polityki pozyskiwania i racjonalnego lokowania inwestycji przemysłowych w celu wykorzystania przewag konkurencyjnych wynikających z transformacji energetycznej, przy jednoczesnym zwiększaniu udziału regionalnych przedsiębiorstw w łańcuchach wartości.

Ukierunkowanie terytorialne CO 1.3

Całe województwo, ze szczególnym uwzględnieniem lokalizacji strategicznych inwestycji energetycznych.

Oczekiwane rezultaty CO 1.3

1. Zwiększenie poziomu samowystarczalności i niezawodności energetycznej wzmacniającej bezpieczeństwo i odporność regionu.
2. Rozwój lokalnych systemów energetycznych zapewniających stabilne dostawy energii oraz zwiększających bezpieczeństwo energetyczne i konkurencyjność gospodarki regionu.
3. Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu oraz rozwój nowych specjalizacji gospodarczych związanych z transformacją energetyczną.
4. Wzrost udziału pomorskich przedsiębiorstw w łańcuchach dostaw dla sektora energetycznego, w tym energetyki jądrowej i morskiej energetyki wiatrowej.

Wskaźniki CO 1.3

Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło danych
Udział produkcji energii elektrycznej do zużycia energii elektrycznej ogółem	80,6% (2024)	co najmniej 100%	GUS
Udział produkcji energii elektrycznej z OZE w zużyciu energii elektrycznej ogółem	53,6% (2024)	do uzupełnienia	Obliczenia własne na podstawie danych GUS
Liczba zarejestrowanych spółdzielni energetycznych	54 (2026)	do uzupełnienia	KOWR
Pojemność bateryjnych magazynów energii elektrycznej	MWh do uzupełnienia	do uzupełnienia	URE, PSE i operatorzy systemów dystrybucyjnych

Postulaty wobec władz centralnych CO 1.3

1. Modernizacja i rozbudowa sieci elektroenergetycznych wszystkich napięć w celu integracji elektrowni jądrowej, OZE, magazynów energii i nowych odbiorców.
2. Stworzenie stabilnych ram prawno-regulacyjnych dla rozwoju energetyki rozproszonej i lokalnych obszarów bilansowania energii.
3. Wprowadzenie zmian prawnych umożliwiających uwzględnienie kryterium lokalizacyjnego przy kształtowaniu i kalkulacji taryf w obrocie energią elektryczną.
4. Koordynacja polityki inwestycyjnej państwa (w tym pozyskiwania BIZ) z regionem, uwzględniającej cele transformacji energetycznej i przemysłowej północnej Polski.
5. Stworzenie krajowych mechanizmów wspierających udział polskich i pomorskich przedsiębiorstw w łańcuchach dostaw dla energetyki jądrowej, morskiej energetyki wiatrowej oraz nowych technologii energetycznych.
6. Integracja projektowanych korytarzy wodorowych (i infrastruktury energetycznej z tym powiązanej) z rozwojem regionalnej gospodarki wodnej i jej dekarbonizacji.

Cel operacyjny 1.4. Kadry dla gospodarki

Przesłanki realizacji Celu operacyjnego 1.4

Kluczową rolę w procesie zapewniania kompetencji dla transformacji województwa odgrywają szkoły zawodowe (branżowe I i II stopnia oraz technika), uczelnie oraz podmioty realizujące kształcenie ustawiczne. Konieczny jest rozwój praktycznej i elastycznej oferty edukacyjnej na wszystkich poziomach, w szczególności na potrzeby strategicznych sektorów i technologii, z wykorzystaniem całościowego poradnictwa zawodowego (kariery).

W tym kontekście istotne jest dalsze wzmacnianie marki pomorskich uczelni i rozwój ich oferty edukacyjnej (w tym w obszarze kształcenia ustawicznego). Wspólna promocja osiągnięć pozwoli wzmocnić rozpoznawalność regionu jako nowoczesnego centrum koncentracji wiedzy.

Nadal widoczny jest brak trwałych rozwiązań w obszarze doradztwa zawodowego oraz diagnozowania predyspozycji uczniów na każdym etapie nauki. Niezbędne jest zapewnienie systemowych rozwiązań służących świadomemu planowaniu kariery zawodowej, zarówno przez uczniów, jak i osoby dorosłe, jak również promocja uczenia się przez całe życie.

Istotnym elementem wzmacniania bazy gospodarczej i konkurencyjności województwa będą także systemowe rozwiązania służące przyciąganiu talentów do regionu (pracowników, studentów, naukowców), jak również tworzenie warunków do rozwoju dla szczególnie uzdolnionych uczniów.

W obliczu niedoborów kadrowych i dynamicznie zmieniających się potrzeb rynku pracy, coraz większego znaczenia nabiera niewykorzystany potencjał zawodowy mieszkańców. Wielu Pomorzan pozostaje nieaktywnych zawodowo, przede wszystkim z powodu opieki nad osobami zależnymi, wieku, niepełnosprawności czy sytuacji zdrowotnej. Aktywizacja tych grup wymaga tworzenia bardziej elastycznych i dostępnych ścieżek zatrudnienia, w tym w ramach ekonomii społecznej, rozwijania kompetencji raz dostosowania miejsc pracy.

Ukierunkowanie tematyczne CO 1.4 (kluczowe kierunki interwencji i działania)

1.4.1

Selektywne wsparcie kształcenia zawodowego na potrzeby strategicznych sektorów i technologii.

1.4.2

Rozwój oferty elastycznych form kształcenia ustawicznego i edukacji na poziomie

wyższym odpowiadających na potrzeby strategicznych sektorów i technologii oraz promocja kształcenia ustawicznego.

1.4.3

Rozwój systemu poradnictwa kariery bazującego na ścisłej współpracy kluczowych interesariuszy i analizie dynamiki rynku pracy.

1.4.4

Wspieranie szczególnie uzdolnionych pomorskich uczniów oraz studentów pomorskich uczelni oraz przyciąganie do regionu talentów (w tym uczniów, studentów, naukowców, pracowników).

1.4.5

Aktywizacja społeczna i zawodowa niewykorzystanych zasobów na rynku pracy.

Ukierunkowanie terytorialne CO 1.4

Całe województwo, w tym obszary krajowych inwestycji strategicznych.

Oczekiwane rezultaty CO 1.4

1. Wzrost liczby osób posiadających kompetencje zgodne z potrzebami rynku pracy, w szczególności w obszarze strategicznych sektorów i technologii.
2. Zapewnienie mieszkańcom wsparcia w dokonywaniu optymalnych wyborów edukacyjnych i zawodowych.
3. Wzmocnienie marki Pomorza jako regionu zapewniającego nowoczesną ofertę edukacyjną i przyjaznego osobom szczególnie uzdolnionym.
4. Zwiększenie poziomu aktywności zawodowej i lepsze wykorzystanie zasobów pracy.

Wskaźniki CO 1.4

Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło danych
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku: – 18-59/64 – 50-89 lat	80,5% 37,9% (2025)	do uzupełnienia	GUS
Udział zatrudnionych w działalności naukowo-technologicznej (HRSTC) wśród osób aktywnych zawodowo	54,3% (2025)	do uzupełnienia	Eurostat
Odsetek osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu ustawicznym	9,1% (2025)	do uzupełnienia	Eurostat
Odsetek absolwentów szkół branżowych I stopnia i techników, podejmujących pracę lub kontynuujących naukę w ciągu 2 lat od ukończenia szkoły	71% (2024)	do uzupełnienia	MEN
Odsetek osób w wieku 15-29 lat niepracujących, nieuczących się i nieszkolących się (NEET)	10,0% (2025)	do uzupełnienia	Eurostat

Postulaty wobec władz centralnych CO 1.4

1. Zapewnienie samorządom województw realnego wpływu na obszar kształcenia zawodowego i ustawicznego oraz edukacji wyższej, w tym:
 - a. utworzenie regionalnego funduszu adaptacyjno-transformacyjnego przeznaczonego m.in. na uruchamianie zamawianych kierunków studiów i kształcenia zawodowego oraz krótkich form szkoleniowych na potrzeby strategicznych sektorów i technologii;
 - b. przeniesienie koordynacji tworzenia sieci branżowych centrów umiejętności na poziom regionu;
 - c. wzmocnienie roli wojewódzkich zespołów koordynacji ds. polityki umiejętności.
2. Wprowadzenie optymalnych rozwiązań umożliwiających zatrudnianie specjalistów z sektora przedsiębiorstw do pracy dydaktycznej w szkołach zawodowych.
3. Uelastycznienie programów nauczania w szkołach zawodowych umożliwiające realizację szkoleń dających certyfikowane uprawnienia zawodowe.
4. Uproszczenie procedur wizowych dla przyciągania i zatrzymywania talentów.

Cel strategiczny 2. Pomorze odporne i bezpieczne

Przesłanki realizacji Celu strategicznego 2.

Zmiana uwarunkowań geopolitycznych, pandemia COVID-19, rewolucja cyfrowa oraz przyspieszone tempo zmian klimatycznych podkreśliły znaczenie odporności i bezpieczeństwa w kształtowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego, jako fundamentu wysokiej jakości życia. Ze względu na obecność portów morskich, portu wojennego i tarczy antyrakietowej, a w przyszłości kluczowych elementów krajowego systemu energetycznego – morskich farm wiatrowych oraz elektrowni jądrowej, województwo pomorskie należy do regionów ponadprzeciętnie narażonych na działania hybrydowe, cyberataki, czy ryzyko ewentualnego konfliktu zbrojnego.

Jednym z kluczowych elementów determinujących regionalną odporność jest gotowość cywilna rozumiana zarówno jako zdolność do zapobiegania i radzenia sobie ze skutkami sytuacji kryzysowych, jak i zdolność do odbudowy w okresie pokryzysowym. Problemem jest niewystarczające przygotowanie administracji i służb publicznych do zagwarantowania ciągłości świadczenia kluczowych usług publicznych w sytuacjach kryzysowych oraz niedostatecznie rozwinięta infrastruktura miejsc schronienia. Także wiedza mieszkańców w zakresie obrony cywilnej jest ograniczona i wymaga wzmocnienia.

Postępująca cyfryzacja stała się nieodłączną częścią życia mieszkańców Pomorza. Choć powszechny dostęp do e-usług w obszarach zdrowia, edukacji, administracji, transportu i finansów znacząco ułatwia codzienne funkcjonowanie, to tworzy jednocześnie nowe ryzyka w przestrzeni cyfrowej. Intensywny rozwój mediów społecznościowych i komunikatorów zwiększa podatność na dezinformację, stwarza przestrzeń dla cyberprzemocy, często ukierunkowanej na dzieci i młodzież i może prowadzić do uzależnień behawioralnych.

Ważnym aspektem dotyczącym zwiększania odporności i bezpieczeństwa regionu w świetle postępujących zmian klimatu są działania adaptacyjne. Najgroźniejsze zjawiska, związane są z brakiem lub nadmiarem wody. Z jednej strony, istotne jest przeciwdziałanie skutkom suszy, a z drugiej zmniejszanie ryzyka wystąpienia lokalnych podtopień oraz powodzi, zarówno od strony rzek, jak i morza. Województwo musi być przygotowane na minimalizację skutków innych ekstremalnych zjawisk pogodowych, takich jak np. silne wiatry. Odporne i bezpieczne Pomorze, to także zabezpieczona przed różnymi zdarzeniami nadzwyczajnymi, w tym potencjalnymi atakami sabotażowymi, infrastruktura publiczna, w szczególności zaopatrzenia w wodę pitną oraz oczyszczania ścieków. Dużym wyzwaniem będzie również spełnienie nowych wymagań określonych w przyjętych dyrektywach Unii Europejskiej.

Istotnym czynnikiem wpływającym na poziom odporności regionu jest różnorodność biologiczna i znajdujące się w równowadze ekosystemy. Należy dążyć do zwiększania powierzchni terenów zieleni, powierzchni lasów oraz obszarów chronionych, a także wzmacniać bogactwo gatunkowe pomorskiej fauny i flory.

Jednym z filarów bezpiecznego i odpornego regionu jest kapitał społeczny, który bazuje na kulturze zaufania, dialogu, współpracy, aktywności społecznej, potencjale kulturowym, otwartości i krytycznym myśleniu. Jego wzmacnianie przyczyni się do stworzenia otwartej wspólnoty regionalnej, odpornej na sytuacje kryzysowe. Nie będzie to możliwe bez aktywnej roli instytucji kultury oraz silnych organizacji pozarządowych, które powinny stać się stabilnym filarem rozwoju lokalnego oraz partnerem sektora publicznego i prywatnego w realizacji usług dla mieszkańców.

Pożądaný kierunek zmian CS 2.

- Wzmocnienie kompetencji społeczeństwa, w zakresie gotowości cywilnej i odporności na kryzysy;
- Wzrost zdolności administracji i służb publicznych oraz infrastruktury w celu świadczenia kluczowych usług w sytuacjach zagrożenia;
- Rozwój infrastruktury schronienia;
- Poprawa cyberbezpieczeństwa poprzez podniesienie świadomości i higieny cyfrowej;
- Wzmocnienie cyberbezpieczeństwa jednostek sektora publicznego;
- Minimalizacja skutków występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych;
- Bezpieczne i dostosowane do wymogów dostawy wody pitnej oraz procesy oczyszczania ścieków;
- Ochrona i wzmacnianie różnorodności biologicznej;
- Wzmocnienie kapitału społecznego, w szczególności poprzez działalność kulturalną i społeczną;
- Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych jako podmiotów świadczących szeroką paletę usług dla mieszkańców.

Cel operacyjny 2.1. Gotowość cywilna

Przesłanki realizacji Celu operacyjnego 2.1

Diagnoza gotowości cywilnej w świetle zidentyfikowanych specyficznych dla województwa pomorskiego zagrożeń wskazuje na trzy główne obszary deficytowe wymagające działań naprawczych.

Znaczna część Pomorzan nie posiada wystarczającej wiedzy w zakresie ochrony i obrony cywilnej, która jest kluczowa w przypadku wystąpienia ekstremalnego zjawiska pogodowego, ataku hybrydowego, skażenia terenu czy ewentualnego konfliktu zbrojnego. Podniesienie kompetencji mieszkańców w tym obszarze jest nieodzowne i pozwoli na lepsze przygotowanie ludzi do właściwego reagowania i postępowania w momencie wystąpienia sytuacji kryzysowej oraz do przetrwania do czasu dotarcia profesjonalnych służb ratunkowych lub wojskowych.

Ponadto, konieczne jest wzmocnienie kompetencyjne administracji i służb publicznych, w szczególności w zakresie ochrony i obrony cywilnej, w tym komunikowania się z mieszkańcami w sytuacjach kryzysowych. Bardzo ważne jest zapewnienie ciągłości świadczenia podstawowych usług publicznych w warunkach wystąpienia: katastrofalnych zjawisk naturalnych, braku dostaw energii elektrycznej na znacznym obszarze, ataków hybrydowych czy ewentualnych konfliktów zbrojnych. W tych aspektach znacznego wsparcia wymaga również wzmocnienie odporności i zabezpieczenie infrastruktury publicznej niezbędnej do funkcjonowania regionu w sytuacjach kryzysowych.

W świetle zidentyfikowanych zagrożeń militarnych istotne jest natomiast zwiększenie liczby schronów oraz miejsc schronienia gotowych do szybkiego przyjęcia ludzi w momencie zaistnienia konfliktu.

Ukierunkowanie tematyczne CO 2.1 (kluczowe kierunki interwencji i działania)

2.1.1

Edukacja dla bezpieczeństwa.

2.1.2

Wzmocnienie przygotowania administracji i służb publicznych do działania w sytuacjach kryzysowych oraz zabezpieczenie niezbędnej infrastruktury publicznej.

2.1.3

Rozbudowa zasobów dla schronienia i ewakuacji ludzi.

Ukierunkowanie terytorialne CO 2.1

Całe województwo

Oczekiwane rezultaty CO 2.1

1. Poprawa kompetencji i wiedzy mieszkańców na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych.
2. Lepsze przygotowanie służb publicznych i infrastruktury do działań w sytuacjach kryzysowych.
3. Zwiększenie liczby miejsc schronienia ludności.

Wskaźniki CO 2.1

Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło danych
Odsetek pracowników administracji publicznej oraz mieszkańców województwa objętych szkoleniami z zakresu ochrony ludności, obrony cywilnej i zarządzania kryzysowego	do uzupełnienia	do uzupełnienia	KPRM
Wskaźnik pojemności punktów schronienia w stosunku do populacji województwa pomorskiego	55,9% (marzec 2026)	do uzupełnienia	KGPSP

Postulaty wobec władz centralnych CO 2.1

1. Określenie zakresu działań na rzecz rozwoju kompetencji mieszkańców oraz administracji publicznej w obszarze gotowości cywilnej podejmowanych z poziomu centralnego oraz przez wojewodę.

Cel operacyjny 2.2. Cyberbezpieczeństwo

Przesłanki realizacji Celu operacyjnego CO 2.2

Cyfryzacja usług publicznych i życia codziennego przynosi znaczne ułatwienia, ale niesie ze sobą poważne wyzwania.

Odporność systemów informacyjnych w coraz większym stopniu wpływa na bezpieczeństwo ludności, chroniąc dostęp do kluczowych usług, infrastrukturę krytyczną oraz prywatność obywateli. Ataki cybernetyczne mogą prowadzić do strat finansowych, paraliżu państwa i utraty zaufania, co bezpośrednio zagraża stabilności i dobrobytowi społeczeństwa. Coraz istotniejszym zagrożeniem jest również agresja w sieci (hejt) oraz rosnąca skala dezinformacji, w szczególności ukierunkowane na dzieci, młodzież i seniorów.

W obszarze świadomości cyfrowej widoczny jest brak kompetencji cyfrowych mieszkańców, w tym umiejętności rozpoznawania dezinformacji i ochrony przed cyberprzemocą. Interwencja w tym obszarze będzie odpowiadała na negatywne aspekty coraz istotniejszej roli cyfryzacji w codziennym życiu Pomorzan poprzez działania edukacyjne, świadomościowe, jak również kampanie edukacyjne i społeczne ukierunkowane na przeciwdziałanie mowie nienawiści, hejtowi oraz agresji w przestrzeni internetowej.

W zakresie bezpieczeństwa administracji przewiduje się wzmacnianie odporności cyfrowej i cyberbezpieczeństwa jednostek sektora publicznego na terenie województwa pomorskiego. W świetle gwałtownie rosnącego zagrożenia cyberatakami strategiczny charakter interwencji uzasadniają długoterminowe korzyści, takie jak: zmniejszenie ryzyka naruszeń danych, ochrona reputacji, zwiększenie bezpieczeństwa oraz zaufania mieszkańców do instytucji publicznych.

Zakłada się interwencję ukierunkowaną na zwiększenie poziomu cyberbezpieczeństwa e-usług i systemów informatycznych poprzez pozyskanie infrastruktury i oprogramowania podnoszącego poziom cyberbezpieczeństwa, jak również podniesienie kompetencji cyfrowych pracowników jednostek sektora publicznego.

Ukierunkowanie tematyczne CO 2.2

(kluczowe kierunki interwencji i działania)

2.2.1

Poprawa cyberbezpieczeństwa Pomorzan poprzez podniesienie świadomości cyfrowej.

2.2.2

Poprawa cyberbezpieczeństwa w jednostkach sektora publicznego.

Ukierunkowanie terytorialne CO 2.2

Całe województwo.

Oczekiwane rezultaty CO 2.2

1. Wysoka świadomość cyfrowa Pomorzan.
2. Wysoki poziom cyberbezpieczeństwa jednostek sektora publicznego

Wskaźniki CO 2.2

Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło danych
Odsetek osób posiadających co najmniej podstawowe umiejętności cyfrowe	50,6% (2025)	do uzupełnienia	GUS
Odsetek jednostek administracji publicznej, które przeprowadziły audyt bezpieczeństwa systemu informacyjnego	85,8% (2025)	do uzupełnienia	GUS

Postulaty wobec władz centralnych CO 2.2

1. Ustanowienie systemowych ograniczeń ekspozycji dzieci na szkodliwe treści w mediach społecznościowych i elektronicznych oraz zapewnienie jednolitych standardów higieny cyfrowej w szkołach.
2. Wprowadzenie rozwiązań systemowych zwiększających odpowiedzialności dostawców usług cyfrowych za ograniczenie dostępu małoletnich do mediów społecznościowych.

Cel operacyjny 2.3. Adaptacja do zmian klimatu

Przesłanki realizacji Celu operacyjnego 2.3

Postępujące stopniowo zmiany klimatu powodują, że region powinien kontynuować działania adaptacyjne, które ograniczają negatywne konsekwencje występujących coraz częściej ekstremalnych zjawisk pogodowych. Istotnym problemem staje się susza, niskie stany wód w rzekach i związana z tym kwestia zapewnienia w niezbędnych ilościach i jakości wody mieszkańcom, rolnictwu oraz gospodarce. Z kolei deszcze nawalne będą zwiększały ryzyko wystąpienia lokalnych podtopień, powodzi błyskawicznych w miastach, jak i powodzi od strony rzek. Wezbrania sztormowe Morza Bałtyckiego będą nasilały występowanie zjawiska cofki, tj. wypychania wód morskich w głąb lądu, stwarzając zagrożenie dla terenów nadmorskich i depresyjnych. Wyższe temperatury powietrza nasilają efekt tworzenia miejskich wysp ciepła, które w przypadku dłuższego występowania, negatywnie wpływają na zdrowie ludzi. Wysokie temperatury to także większe prawdopodobieństwo występowania pożarów lasów oraz problem z utrzymaniem poziomu wód w jeziorach, które, obniżając się, nasilają suszę. Odpowiedzią na te zjawiska są działania z zakresu adaptacji do zmian klimatu takie jak: rozwój błękitno-zielonej infrastruktury oraz innych rozwiązań opartych na naturze, retencja wodna, renaturyzacja rzek i terenów podmokłych oraz wzmacnianie infrastruktury przeciwpowodziowej, w szczególności na obszarze Żuław. Rozwój zielonej i błękitno-zielonej infrastruktury tworzy również środowisko i przestrzeń sprzyjające zdrowiu fizycznemu i psychicznemu, aktywności fizycznej, regeneracji oraz poprawie jakości życia mieszkańców.

Budowa odpornego społeczeństwa oznacza też zapewnienie mieszkańcom ciągłości dostaw wystarczających ilości wody pitnej o wymaganej jakości oraz odbiór i oczyszczanie ścieków. Wyzwaniem będzie spełnienie wymagań prawnych dotyczących oczyszczania ścieków komunalnych odnoszących się do: jakości ścieków oczyszczonych, neutralności energetycznej, redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz w zakresie odzysku wody i biogenów. W efekcie tych zmian oczyszczalnie ścieków staną się ważnymi elementami gospodarki o obiegu zamkniętym. Ponadto, infrastruktura zaopatrzenia w wodę pitną, jak i oczyszczania ścieków, powinna być w lepszym stopniu zabezpieczona przed atakami sabotażowymi i innymi działaniami niepożądanymi. Do obu tych kategorii instalacji będzie w coraz większym stopniu wprowadzana digitalizacja oraz narzędzia sztucznej inteligencji.

Bezpieczny region to także zrównoważone ekosystemy oraz bogata różnorodność biologiczna, o które należy dbać i je wzmacniać. Świat przyrodniczy znajduje się pod rosnącą presją powodowaną przez zmiany klimatu oraz inną działalność ludzi, ale rozwiązania oparte na naturze są skutecznymi działaniami adaptacyjnymi, a możliwość szybkiego dostępu do terenów zieleni zwiększa atrakcyjność miejsca zamieszkania oraz

sprzyja zdrowiu i dobrostanowi mieszkańców. Oczekiwanym kierunkiem działania jest zwiększanie powierzchni terenów zieleni, obszarów leśnych, a także rozwój i wzmacnianie systemu obszarów chronionych na lądzie i morzu. Istotna jest również ochrona jezior oraz mokradł, które mogą stanowić naturalną i efektywną barierę utrudniającą poruszanie się obcych wojsk w przypadku ewentualnego konfliktu zbrojnego. Powinna być także prowadzona ochrona gatunkowa oraz odbudowa różnych typów ekosystemów, zarówno lądowych, jak i morskich. Ochroną należy również objąć krajobrazy priorytetowe. Potrzebny jest też rozwój wolontariatu środowiskowego, edukacji przyrodniczej oraz wspierania zaangażowania mieszkańców w ochronę przyrody, jako elementu zwiększania odporności regionu i ochrony wybrzeża.

Ukierunkowanie tematyczne CO 2.3 **(kluczowe kierunki interwencji i działania)**

2.3.1

Działania adaptacyjne do zmian klimatu

2.3.2

Bezpieczeństwo i jakość zaopatrzenia w wodę pitną oraz oczyszczania ścieków.

2.3.3

Ochrona i wzmacnianie różnorodności biologicznej i krajobrazów priorytetowych oraz edukacja przyrodnicza.

Ukierunkowanie terytorialne CO 2.3

Całe województwo

Oczekiwane rezultaty CO 2.3

1. Wzrost bezpieczeństwa środowiskowo-klimatycznego
2. Zabezpieczone dostawy wody pitnej i efektywne oczyszczanie ścieków
3. Chronione bogactwo przyrodniczo-krajobrazowe i bezpieczne ekosystemy.

Wskaźniki CO 2.3

Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło danych
Pojemność obiektów małej retencji na 1 km ² powierzchni województwa	0,2 dam ³ /km ² (2025)	do uzupełnienia	GUS
Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej na obszarach wiejskich	68,2% (2024)	do uzupełnienia	GUS
Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	83,8% (2025)	do uzupełnienia	GUS
Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem	31,2% (2025)	do uzupełnienia	GUS
Powierzchnia terenów zieleni na 1 mieszkańca	39,6 m ² (2024)	do uzupełnienia	GUS

Postulaty wobec władz centralnych CO 2.3

1. Kontynuacja realizacji programu kompleksowego zabezpieczenia przeciwpowodziowego Żuław.
2. Wzmocnienie działań na rzecz adaptacji polskiego wybrzeża i obszarów nadmorskich do zmian klimatu, w szczególności w związku ze wzrostem poziomu morza, nasileniem ekstremalnych zjawisk pogodowych oraz erozją wybrzeża.
3. Zwiększenie ochrony i odbudowy ekosystemów Morza Bałtyckiego, w tym siedlisk przybrzeżnych, mokradł i obszarów cennych przyrodniczo, które zwiększają odporność ekosystemów na skutki zmian klimatu.
4. Usunięcie z dna polskich obszarów morskich pozostałości broni i amunicji z okresu II Wojny Światowej oraz paliw i innych substancji niebezpiecznych z zatopionych statków.

Cel operacyjny 2.4. Kapitał społeczny

Przesłanki realizacji Celu operacyjnego 2.4

Województwo pomorskie charakteryzuje różnorodność, przede wszystkim w wymiarze kulturowym i etnicznym. Bazą do budowania kapitału społecznego powinna być otwartość, aktywność społeczna i kulturalna, postawy wolnościowe i samorządowe, a także tożsamość czerpiąca z wielokulturowości oraz dziedzictwa m.in. Kaszub, Kociewia, Powiśla, Żuław i Ziemi Słupskiej.

Jednocześnie, wciąż niesatysfakcjonujący jest poziom udziału mieszkańców w kulturze oraz długofalowej aktywności społecznej. Instytucje kultury nadal w zbyt małym stopniu włączają się w działania aktywizujące na rzecz społeczności lokalnych. Biblioteki publiczne oraz domy kultury w regionie, z założenia miejsca bezpiecznej przestrzeni oraz miejsca spotkań i dialogu, nie realizują w pełni swoich celów w tym zakresie.

Pomimo systematycznego wzmacniania roli organizacji pozarządowych, niedostateczny jest ich potencjał do realizacji długofalowych działań społecznych i świadczenia usług na rzecz mieszkańców, w tym na potrzeby współdziałania w sytuacjach kryzysowych.

Konieczne są zatem działania służące wzmacnianiu roli kultury w zakresie budowania kapitału społecznego na poziomie lokalnym i regionalnym. Kontynuacji wymagają także inicjatywy wzmacniające potencjał sektora pozarządowego do współdziałania w realizacji zadań publicznych.

Ukierunkowanie tematyczne CO 2.4 (kluczowe kierunki interwencji i działania)

2.4.1

Rozwój społecznych funkcji kultury, w tym podnoszenie poziomu kompetencji kadr kultury oraz upowszechnienie czytelnictwa i dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego.

2.4.2

Wzmocnienie potencjału sektora pozarządowego ukierunkowanego na realizację usług na rzecz mieszkańców.

2.4.3

Rozwój postaw obywatelskich, edukacji regionalnej, wolontariatu oraz wpieranie języka regionalnego (kaszubskiego).

Ukierunkowanie terytorialne CO 2.4

Całe województwo.

Oczekiwane rezultaty CO 2.4

1. Wzmocnienie postaw obywatelskich i wzrost uczestnictwa mieszkańców w kulturze.
2. Poszerzenie oferty sektora kultury służącej aktywizacji społecznej.
3. Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych jako realizatora usług dla mieszkańców.

Wskaźniki CO 2.4

Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło danych
Liczba NGO aktywnych w regionie na 10 tys. mieszkańców	2,7 (2024)	do uzupełnienia	GUS
Liczba uczestników wydarzeń na 1000 ludności (centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice)	716,6 (2025)	do uzupełnienia	GUS
Odsetek NGO działających w zakresie budowania odporności społecznej	32,6% (2024)	do uzupełnienia	Obliczenia własne na podstawie danych GUS

Cel strategiczny 3. Wieloośrodkowe Pomorze

Przesłanki realizacji Celu strategicznego 3.

Strategicznym celem województwa jest zbudowanie regionu, w którym poszczególne jego części – obszar metropolitalny, miasta oraz obszary wiejskie – będą zapewniać mieszkańcom dobre warunki życia oraz pełnić funkcje adekwatne do wielkości ośrodka.

Kluczowym aspektem wieloośrodkowego rozwoju regionu jest konsolidacja obszaru metropolitalnego, którego krajowa i międzynarodowa pozycja decyduje o sile gospodarki województwa. Wzmocnienie marki tego obszaru wymaga, poza wsparciem funkcji gospodarczych, integracji oferty kulturalnej, sportowej, medycznej oraz edukacyjnej na poziomie wyższym. Podnoszenie rangi tych sektorów, wraz z integracją publicznego transportu zbiorowego, wzmocni pozycję Pomorza i obszaru metropolitalnego w skali europejskiej i globalnej.

Jednocześnie, w regionie postępuje polaryzacja prowadząca do odpływu mieszkańców z obszarów pozametropolitalnych, osłabiają się lokalne bazy ekonomiczne i rynki pracy oraz pogłębia się nierówność społeczna.

Kluczowa jest poprawa poziomu świadczenia usług publicznych, zarówno ich dostępności, jak i jakości, efektywności oraz zakresu oferty, przekładających się na wzrost atrakcyjności zamieszkania na terenach pozametropolitalnych. W szczególności dotyczy to usług publicznych w obszarach: edukacji, w tym przedszkolnej i włączającej, zdrowia, sportu i rekreacji, gospodarki o obiegu zamkniętym, poprawy efektywności energetycznej, ciepłownictwa oraz energetyki prosumenckiej.

Istotne jest również rozwijanie lokalnej bazy ekonomicznej oraz tworzenie przyjaznej przestrzeni dla przedsiębiorczości. Wzmocnienie lokalnych specjalizacji oraz potencjałów gospodarczych pozwoli na tworzenie miejsc pracy, co przyczyni się do podniesienia standardu życia i zmniejszenia odpływu mieszkańców do dużych miast.

Szczególnym typem usługi publicznej jest publiczny transport zbiorowy, który powinien pełnić rolę integratora regionu i przyczyniać się do budowania spójności Pomorza. Działania skupią się na ograniczeniu wykluczenia i ubóstwa transportowego mieszkańców, ze względu na poziom zamożności, miejsce zamieszkania, wiek czy stan zdrowia.

Ważnym aspektem budowy wieloośrodkowego Pomorza są przestrzenie publiczne, które pełnią rolę integrującą i aktywizującą społeczności, są dostępne, funkcjonalne i estetyczne. Tym samym, przyczyniają się do rozwoju usług publicznych oraz kapitału społecznego. Służyć temu będą też inicjatywy o charakterze edukacyjnym w zakresie ładu przestrzennego, skierowane do kluczowych interesariuszy, co prowadzić będzie do kompleksowej odnowy pomorskich przestrzeni publicznych.

W procesie wyrównywania poziomu warunków życia w regionie, istotną rolę pełni także przeciwdziałanie degradacji obszarów miejskich, mierzących się z wyzwaniami społecznymi, przestrzennymi, środowiskowymi i gospodarczymi. Niezbędna jest realizacja kompleksowych działań rewitalizacyjnych, mających na celu wydobycie ww. obszarów z kryzysu oraz trwałe włączanie mieszkańców w procesy zachodzące w ich najbliższym otoczeniu.

Pożądany kierunek zmian CS 3.

- Wzmocnienie krajowej i globalnej marki obszaru metropolitalnego w kluczowych dla województwa obszarach.
- Wzrost dostępności, jakości oraz zakresu usług publicznych, w szczególności poza obszarem metropolitalnym.
- Wzmocnienie lokalnej bazy ekonomicznej.
- Ograniczenie wykluczenia i ubóstwa transportowego.
- Zwiększenie dostępności do przyjaznych przestrzeni publicznych.
- Poprawa jakości planowania przestrzennego.

Cel operacyjny 3.1. Mocna marka obszaru metropolitalnego

Przesłanki realizacji Celu operacyjnego 3.1

Umocnienie międzynarodowej pozycji konkurencyjnej oraz potencjału gospodarczego regionu wymaga nowoczesnego, zintegrowanego i rozpoznawalnego obszaru metropolitalnego, stanowiącego fundament dla rozwoju zaawansowanych usług publicznych. Jest to warunek nie tylko podniesienia warunków życia, ale również skutecznego przyciągania inwestorów, turystów i nowych mieszkańców.

Pomimo zrealizowanych inicjatyw obejmujących m.in. organizację wydarzeń gospodarczych, rozwój oferty instytucji kultury, obiektów sportowych, kluczowych podmiotów leczniczych, oferty edukacyjnej, a także integrację systemów transportowych, potencjał metropolii wciąż nie jest w pełni skonsolidowany i rozpoznawalny w skali europejskiej i globalnej. Taki stan rzeczy wynika przede wszystkim z niedostatecznej koordynacji działań oraz rozwijania kluczowych sektorów w sposób rozproszony.

Priorytetem staje się realizacja przedsięwzięć podnoszących rangę oferty kulturalnej (w szczególności budowa nowego gmachu opery) i sportowej, medycznej i edukacyjnej na poziomie wyższym, w połączeniu z wdrożeniem spójnych rozwiązań w publicznym transporcie zbiorowym. Niezbędne jest także zintensyfikowanie działań pozycjonujących Pomorze jako jednolitą, silną markę metropolitalną, zdolną do równej rywalizacji z wiodącymi metropoliami w Polsce i w Europie.

Ukierunkowanie tematyczne CO 3.1 (kluczowe kierunki interwencji i działania)

3.1.1

Podnoszenie międzynarodowego znaczenia obszaru metropolitalnego w wymiarach kulturalnym, sportowym i turystycznym, tworzących unikalną tożsamość i ofertę.

3.1.2

Rozwój wyspecjalizowanych usług zdrowotnych o znaczeniu ponadregionalnym.

3.1.3

Wsparcie rozwoju oferty edukacyjnej metropolitalnych uczelni, w szczególności w obszarach powiązanych ze strategicznymi sektorami i technologiami.

3.1.4

Integracja metropolitalnego publicznego transportu zbiorowego.

3.1.5

Rozwój innych ponadlokalnych usług publicznych, podnoszących warunki życia mieszkańców oraz atrakcyjność osadniczą i inwestycyjną obszaru metropolitalnego.

Ukierunkowanie terytorialne CO 3.1

Obszar metropolitalny.

Oczekiwane rezultaty CO 3.1

1. Wzrost międzynarodowej rozpoznawalności obszaru metropolitalnego służącej atrakcyjności inwestycyjnej, turystycznej i osiedleńczej.
2. Wzmocnienie rozpoznawalnej w skali europejskiej i globalnej metropolitalnej oferty kulturalnej, sportowej, turystycznej, medycznej i edukacyjnej na poziomie wyższym.
3. Zwiększenie spójności i integracji metropolitalnego publicznego transportu zbiorowego.

Wskaźniki CO 3.1 (dotyczą obszaru metropolitalnego)

Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło danych
Liczba widzów i słuchaczy w instytucjach kultury na 1000 mieszkańców	723 (2025)	do uzupełnienia	Obliczenia własne na podstawie danych GUS
Odsetek pacjentów spoza województwa korzystających ze świadczeń w wybranych szpitalach wielospecjalistycznych	do uzupełnienia	do uzupełnienia	Obliczenia własne na podstawie danych NFZ
Odsetek studentów cudzoziemców w ogólnej liczbie studentów	4,6% (2025)	do uzupełnienia	Obliczenia własne na podstawie danych radon.nauka.gov.pl
Odsetek mieszkańców zamieszkałych na obszarze standardowej czasowej dostępności transportem zbiorowym Gdańska (60 minut)	51% (2024)	do uzupełnienia	PBPR

Cel operacyjny 3.2. Nowoczesna lokalność

Przesłanki realizacji Celu operacyjnego 3.2

Nowoczesna lokalność to tworzenie miejsc z powszechnym dostępem do wysokiej jakości usług publicznych, które odpowiadają na potrzeby mieszkańców na wszystkich etapach życia oraz z gospodarką rozwijającą się dzięki wykorzystaniu własnych potencjałów, innowacyjności i współpracy.

W procesie rozwijania usług publicznych na poziomie lokalnym niezbędne jest zwiększanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, przede wszystkim poprzez zapewnienie oferty edukacyjnej wysokiej jakości. Edukacja jest jednym z najważniejszych narzędzi budowania długofalowego potencjału społecznego regionu. Nie tylko poprzez przygotowanie dzieci i młodzieży do funkcjonowania na rynku pracy, ale także poprzez rozwijanie ich samodzielności, kompetencji społecznych i poczucia sprawczości. Wymaga to wzmacniania roli przedszkoli i szkół jako miejsc zapewniających równe szanse rozwoju.

Istotnym elementem nowoczesnej lokalności jest również tworzenie warunków sprzyjających zdrowiu i aktywności fizycznej mieszkańców. Wymaga to rozwijania lokalnej oferty ochrony zdrowia oraz sportu i rekreacji, dostosowanej do potrzeb różnych grup wieku i możliwości mieszkańców. Szczególne znaczenie odgrywa powszechna dostępność podstawowej opieki zdrowotnej oraz ambulatoryjnej opieki specjalistycznej. Ważny jest także rozwój bezpiecznych i atrakcyjnych miejsc do aktywności fizycznej – zarówno zorganizowanej, jak i podejmowanej indywidualnie.

Elementem usług publicznych jest transformacja energetyczna i jej wdrażanie poprzez poprawę efektywności energetycznej na poziomie lokalnym, wspieranie energetyki prosumenckiej oraz społeczności energetycznych, a także wdrażanie nowoczesnych rozwiązań w zaopatrzeniu w ciepło. Działania te powinny uwzględniać potrzebę zmniejszania ubóstwa energetycznego na danym terenie.

Istotny potencjał rozwojowy posiada także gospodarka o obiegu zamkniętym, której rozwiązania mogą być efektywnie wykorzystywane zarówno w zagospodarowaniu odpadów komunalnych, jak i w działalności przedsiębiorstw.

Zwiększanie atrakcyjności poszczególnych obszarów województwa to również tworzenie silnej, lokalnej bazy ekonomicznej. Wymaga to bardziej ukierunkowanego i indywidualnego podejścia oraz głębszej współpracy interesariuszy. Wzmacniane będzie wykorzystanie lokalnych specjalizacji i potencjałów, w których dany obszar posiada przewagi konkurencyjne wynikające w szczególności z: zasobów naturalnych, dostępnych źródeł energii, kapitału ludzkiego, tradycji gospodarczych, zaplecza badawczo-rozwojowego oraz położenia. Szczególnie istotne potencjały lokalne to m.in.:

energetyka, w szczególności odnawialna, turystyka, w tym prozdrowotna, rolnictwo i produkcja żywności oraz sektory związane z zieloną transformacją.

Na obszarach wiejskich oraz w małych miastach wsparcia wymaga także rozwój infrastruktury stałego, szerokopasmowego dostępu do internetu, co przyczyni się zarówno do zwiększenia oferty i dostępności usług publicznych, jak i ułatwi prowadzenie działalności gospodarczej.

Ukierunkowanie tematyczne CO 3.2 **(kluczowe kierunki interwencji i działania)**

3.2.1

Zapewnienie szerokiej oferty edukacyjnej (w tym przedszkolnej i włączającej) na poziomie lokalnym.

3.2.2

Wzmacnianie lokalnej opieki zdrowotnej i tworzenie warunków sprzyjających aktywności fizycznej mieszkańców.

3.2.3

Transformacja energetyczna i gospodarka o obiegu zamkniętym na rzecz wzmacniania lokalnych społeczności.

3.2.4

Rozwijanie przedsiębiorczości na bazie wykorzystania lokalnych potencjałów.

Ukierunkowanie terytorialne CO 3.2

Miasta i obszary wiejskie poza obszarem metropolitalnym.

Oczekiwane rezultaty CO 3.2

1. Wzrost jakości, zakresu i dostępności usług publicznych na poziomie lokalnym.
2. Wzrost liczby lokalnych podmiotów gospodarczych oraz stabilnych, wysokiej jakości miejsc pracy.

Wskaźniki CO 3.2 (dotyczą obszaru poza metropolią)

Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło danych
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 mieszkańców	122,9 (2025)	do uzupełnienia	Obliczenia własne na podstawie danych GUS
Liczba ludności na 1 przychodnię podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz rehabilitacji	2100 (2025)	do uzupełnienia	Obliczenia własne na podstawie danych GUS
Różnica pomiędzy średnimi wynikami egzaminu ósmoklasisty z matematyki w szkołach z obszarów wiejskich a w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	14 p.p. (2026)	do uzupełnienia	OKE w Gdańsku

Postulaty wobec władz centralnych CO 3.2

1. Wspieranie rozwoju infrastruktury stałego, szerokopasmowego dostępu do internetu (w szczególności w technologii światłowodowej) na obszarach wiejskich oraz małych miast województwa pomorskiego.

Cel operacyjny 3.3. Połączone Pomorze

Przesłanki realizacji Celu operacyjnego 3.3

Rozwój publicznego transportu zbiorowego jest warunkiem koniecznym dla zbudowania regionu oferującego wszystkim jego mieszkańcom możliwe wysokiej jakości życie oraz wyrównany dostęp do usług publicznych.

Pomorze cechuje się znaczącym przestrzennym zróżnicowaniem dostępności publicznego transportu zbiorowego, a osoby pozbawione dostępu do przyjaznych dla klimatu form przemieszczania się będą w coraz większym stopniu narażone na ubóstwo transportowe. Należy mieć również na uwadze specyfikę województwa pomorskiego z usytuowaną poza geograficznym centrum regionu stolicą, co stwarza dodatkowe wyzwania dla rozwoju sieci drogowej oraz transportu kolejowego z punktu widzenia spójności regionalnego systemu transportowego.

Kluczowa jest realizacja działań gwarantujących mieszkańcom Pomorza możliwość swobodnego, bezpiecznego przemieszczania się celem zaspokajania potrzeb, w tym dostępu do usług publicznych. W szczególności dotyczy to zapewnienia dostępności transportowej ośrodków gminnych, powiatowych oraz do stolicy województwa.

Ukierunkowanie tematyczne CO 3.3 (kluczowe kierunki interwencji i działania)

3.3.1.

Budowa dostępnych dla wszystkich użytkowników, przystępnych cenowo, wysokiej jakości lokalnych systemów publicznego transportu zbiorowego.

3.3.2

Budowa spójnej, bezpiecznej i zrównoważonej regionalnej sieci połączeń transportowych.

Ukierunkowanie terytorialne CO 3.3

- Całe województwo ze szczególnym uwzględnieniem miejskich obszarów funkcjonalnych poza obszarem metropolitalnym (w zakresie lokalnych systemów publicznego transportu zbiorowego);
- Całe województwo, ze szczególnym uwzględnieniem regionalnych pasm rozwojowych (w zakresie regionalnej sieci połączeń transportowych).

Oczekiwane rezultaty CO 3.3

1. Ograniczenie poziomu wykluczenia i ubóstwa transportowego.
2. Poprawienie dostępności do ośrodków gminnych, siedzib powiatów oraz stolicy województwa.

Wskaźniki CO 3.3

Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło danych
Przewozy pasażerów transportem autobusowym międzymiastowym [pasażerokilometry]	763,6 mln (2024)	do uzupełnienia	GUS
Liczba stacji kolejowych o wymianie pasażerskiej powyżej 100 pasażerów na dobę	123 (2025)	do uzupełnienia	UTK
Odsetek mieszkańców zamieszkałych na obszarze standardowej czasowej dostępności transportem zbiorowym siedziby powiatu (45 minut)	85% (2024)	do uzupełnienia	PBPR
Odsetek mieszkańców zamieszkałych na obszarze standardowej czasowej dostępności transportem zbiorowym Gdańska (90 minut)	66% (2024)	do uzupełnienia	PBPR
Odsetek miejscowości wiejskich obsługiwanych przez transport zbiorowy	68% (2024)	do uzupełnienia	PBPR

Postulaty wobec władz centralnych CO 3.3

1. Zmiana ustawy o publicznym transporcie zbiorowym umożliwiająca rozwój zrównoważonej i spójnej sieci powiązań publicznym transportem zbiorowym oraz organizację transportu zamawianego.
2. Zmiany ram prawnych w zakresie ulg oraz taryf porządkujące system ulg w publicznym transporcie zbiorowym, pozwalające na odzyskiwanie środków z tytułu ulg ustawowych w transporcie kolejowym przez organizatorów oraz umożliwiające efektywne łączenie różnych środków transportu.

Cel operacyjny 3.4. Przestrzeń dla społeczności

Przesłanki realizacji Celu operacyjnego 3.4

Dla budowy wielośrodkowego Pomorza niezbędna jest przyjazna, funkcjonalna i estetyczna przestrzeń publiczna będąca płaszczyzną dla realizacji usług publicznych i aktywizacji społecznej. Pomimo zrealizowania wielu inicjatyw w tym zakresie, zarówno na zdegradowanych obszarach miast, jak i na terenach wiejskich, widoczny jest wciąż niewystarczający zasób przestrzeni publicznych dobrej jakości.

Wiąże się to z wieloletnimi zaniedbaniami w tym zakresie oraz kształtowaniem przestrzeni często w sposób fragmentaryczny i nieskoordynowany, a także abstrahujący od kontekstu historycznego, urbanistycznego i potrzeb środowiskowych. Ważne jest także ścisłe powiązanie działań w przestrzeni publicznej z inicjatywami mającymi na celu włączanie mieszkańców w procesy zachodzące w ich najbliższym otoczeniu, przede wszystkim w wymiarze społecznym, kulturalnym, gospodarczym i środowiskowym.

Kluczowa jest zatem realizacja przedsięwzięć wpływających na rozwój integrujących przestrzeni publicznych, a także kontynuowanie działań służących wdrażaniu kompleksowych programów rewitalizacji dla miejskich obszarów zdegradowanych. Konieczne jest również wzmocnienie działań budujących świadomość kluczowych interesariuszy w zakresie planowania przestrzennego oraz funkcjonalności i estetyki przestrzeni.

Ukierunkowanie tematyczne CO 3.4 (kluczowe kierunki interwencji i działania)

3.4.1

Rewitalizacja obszarów zdegradowanych w miastach.

3.4.2

Zagospodarowanie przestrzeni publicznych w sposób integrujący społeczności lokalne, w szczególności na cele społeczne, kulturalne, sportowe, rekreacyjne i turystyczne.

3.4.3

Skoordynowane działania edukacyjne w zakresie planowania przestrzennego i przestrzeni publicznych skierowane w szczególności do mieszkańców, JST oraz organizacji pozarządowych.

Ukierunkowanie terytorialne CO 3.4

- Zdegradowane obszary miejskie (w zakresie rewitalizacji);
- Obszary wiejskie (w zakresie zagospodarowania przestrzeni publicznych);

- Całe województwo (w zakresie działań edukacyjnych).

Oczekiwane rezultaty CO 3.4

1. Ograniczenie poziomu wykluczenia społecznego w pomorskich miastach.
2. Wzmocnienie, integracja i aktywizacja lokalnych społeczności na terenach wiejskich.
3. Wzrost wiedzy kluczowych interesariuszy w zakresie planowania przestrzennego i przestrzeni publicznych.

Wskaźniki CO 3.4

Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło danych
Odsetek mieszkańców miast korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	2,2% (2024)	do uzupełnienia	Obliczenia własne na podstawie danych GUS
Wielkość budżetu sołeckiego na 1 mieszkańca na obszarach wiejskich	50 zł (2024)	do uzupełnienia	Obliczenia własne na podstawie danych GUS
Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem	22% (2024)	do uzupełnienia	GUS

Postulaty wobec władz centralnych CO 3.4

1. Utworzenie programu służącego ochronie dziedzictwa Żuław, ze szczególnym uwzględnieniem architektury drewnianej i historycznego krajobrazu kulturowego.

Cel strategiczny 4. Pomorze stabilne demograficznie

Przesłanki realizacji Celu strategicznego 4.

Pomorze jest regionem o najkorzystniejszej strukturze demograficznej w kraju, jednak proces starzenia się społeczeństwa, utrzymująca się niska dzietność oraz malejąca liczba osób w wieku produkcyjnym stopniowo osłabiają tę przewagę. Dla rozwoju regionu coraz większe znaczenie mają migracje, dostępność usług publicznych oraz warunki życia wpływające na decyzje dotyczące osiedlania się bądź pozostania w regionie.

Budowa warunków dla osiągnięcia stabilnej bazy demograficznej wymaga prowadzenia zintegrowanej polityki odpowiadającej przede wszystkim na skutki zmian demograficznych, ale także próby odpowiedzi na ich przyczyny. Obejmuje ona zapewnienie mieszkańcom dostępu do spersonalizowanych usług społecznych i zdrowotnych świadczonych możliwie blisko miejsca zamieszkania oraz wsparcie dobrostanu mieszkańców na różnych etapach życia.

Kluczowe jest także wzmacnianie atrakcyjności osiedleńczej Pomorza poprzez zwiększanie dostępności mieszkań oraz upowszechnienie opieki nad najmłodszymi dziećmi. Równocześnie konieczne jest zwiększenie zdolności regionu do przyciągania i integracji osób z doświadczeniem migracji.

Realizacja celu skutkować będzie wzmocnieniem roli Pomorza jako miejsca, w którym ludzie chcą mieszkać, pracować, rozwijać się i z którym zwiążą swoją przyszłość. To region otwarty na nowych mieszkańców, wykorzystujący potencjał wszystkich grup społecznych, zapewniający dostęp do usług społecznych i zdrowotnych oraz tworzący przestrzeń, w której każdy, niezależnie od wieku, pochodzenia, sytuacji materialnej czy indywidualnych potrzeb, może w pełni uczestniczyć w życiu społecznym i gospodarczym.

Pożądany kierunek zmian CS 4.

- Wzrost dostępności spersonalizowanych, zintegrowanych usług społecznych i zdrowotnych blisko miejsca zamieszkania.
- Rozwój modelu opieki zdrowotnej opartego na profilaktyce, wczesnej diagnostyce, rehabilitacji i usługach środowiskowych.
- Zwiększenie zdolności regionu do przyciągania, integracji i utrzymania nowych mieszkańców.
- Poprawa dostępności mieszkań w obszarach kluczowych dla aktywnego zarządzania zmianą demograficzną.

Cel operacyjny 4.1. Zdrowie i wsparcie blisko mieszkańca

Przesłanki realizacji Celu operacyjnego 4.1

Zmiany demograficzne, w tym starzenie się społeczeństwa, wydłużanie trwania życia oraz rosnąca liczba osób wymagających długotrwałego wsparcia, stanowią jedno z najważniejszych wyzwań dla regionalnego systemu usług społecznych i zdrowotnych. Jednocześnie, zmieniają się potrzeby mieszkańców w zakresie opieki, zdrowia i wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Wymaga to rozwoju systemu, który zapewnia dostęp do odpowiednich usług możliwie blisko miejsca zamieszkania, odpowiada na zróżnicowane potrzeby mieszkańców i pozwala jak najdłużej zachować samodzielność oraz dobrą jakość życia.

Szczególne znaczenia nabiera zapewnienie odpowiedniego wsparcia osobom starszym, osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom o ograniczonej samodzielności. Rosnąca skala potrzeb związanych z długotrwałym wsparciem wymaga rozwijania środowiskowych usług zdrowotnych i społecznych. Istotne jest również lepsze powiązanie tych usług oraz zapewnienie ich ciągłości, tak aby mieszkani, ich bliscy i opiekunowie mogli łatwiej uzyskać adekwatną pomoc bez konieczności poruszania się pomiędzy odrębnymi systemami. Równolegle, konieczne jest wzmacnianie środowiskowego systemu usług społecznych, odpowiadającego na różnorodne sytuacje życiowe i potrzeby mieszkańców. Ważne jest przy tym podejście oparte na profilaktyce, pracy z osobą i jej otoczeniem oraz rozwiązania pozwalające ograniczać ryzyko wykluczenia społecznego.

Kolejnym istotnym obszarem jest wsparcie dzieci i młodzieży oraz tworzenie warunków sprzyjających zdrowemu rozwojowi młodego pokolenia. Wymaga to wzmacniania kompleksowej opieki nad kobietą w okresie ciąży, porodu i połogu, wsparcia we wczesnym okresie życia dziecka oraz dostępności profilaktyki, wczesnej diagnostyki i opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą.

Rosnące znaczenie chorób przewlekłych i cywilizacyjnych wskazują na konieczność przechodzenia od modelu skoncentrowanego przede wszystkim na reagowaniu na skutki chorób do modelu, który w większym stopniu zapobiega ich występowaniu, pozwala wcześniej identyfikować zagrożenia zdrowotne i wspiera mieszkańców w utrzymaniu aktywności oraz samodzielności.

Szczególne znaczenia nabiera również wczesne rozpoznawanie i reagowanie na problemy ze zdrowiem psychicznym, które poza dorosłymi, coraz częściej dotyczą dzieci i młodzieży.

Realizacja celu wymaga zatem nie tylko rozwijania poszczególnych usług, ale także lepszej integracji i koordynacji systemu zdrowotnego i społecznego. Rozproszenie kompetencji, odrębne systemy świadczenia usług oraz trudności w orientacji w dostępnej ofercie mogą ograniczać skuteczność wsparcia. Potrzebny jest model,

w którym usługi są organizowane wokół potrzeb mieszkańca, wzajemnie się uzupełniają i są dostępne możliwie blisko jego miejsca zamieszkania.

Ukierunkowanie tematyczne CO 4.1

(kluczowe kierunki interwencji i działania)

4.1.1

Rozwój dostępnych, skoordynowanych usług zdrowotnych i społecznych dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych oraz osób o ograniczonej samodzielności.

4.1.2

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i zwiększanie dostępu do środowiskowych usług społecznych, w tym na rzecz wsparcia dzieci i rodzin, osób w kryzysie bezdomności, osób z niepełnosprawnościami.

4.1.3

Tworzenie warunków do zwiększania aktywności społecznej i obywatelskiej osób starszych.

4.1.4

Rozwój kompleksowej opieki okołoporodowej i wsparcia we wczesnym okresie życia dziecka, wzmacnianie profilaktyki, diagnostyki i opieki zdrowotnej dzieci i młodzieży.

4.1.5

Rozwój opieki zdrowotnej w zakresie zdrowia psychicznego mieszkańców.

4.1.6

Wzmacnianie roli profilaktyki, wczesnej diagnostyki oraz kompleksowej rehabilitacji.

Ukierunkowanie terytorialne CO 4.1

Całe województwo.

W zakresie działań zwiększających dostęp do usług społecznych i zdrowotnych świadczonych w środowisku lokalnym – koncentracja wsparcia na obszarach o ograniczonej dostępności usług zdrowotnych i społecznych, w szczególności poza obszarem metropolitalnym i/lub na obszarach o niekorzystnych trendach demograficznych i wysokim udziale osób starszych.

Oczekiwane rezultaty CO 4.1

1. Wydłużenie samodzielności i życia w zdrowiu mieszkańców.
2. Poprawa dostępu do środowiskowych usług i form opieki.
3. Rozwój skoordynowanego systemu świadczenia usług zdrowotnych i społecznych.
4. Poprawa dobrostanu psychicznego mieszkańców.
5. Zwiększenie świadomości zdrowotnej mieszkańców.

Wskaźniki CO 4.1

Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło danych
Oczekiwane trwanie życia w zdrowiu w momencie narodzin [w latach]: – mężczyźni – kobiety	62,0 65, (2024)	do uzupełnienia	GUS
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi w miejscu zamieszkania na 10 tys. mieszkańców	33,1 (2025)	do uzupełnienia	Obliczenia własne na podstawie danych GUS
Udział pacjentów objętych opieką domową w ramach opieki długoterminowej	41,7%; PL – 58,9% (2024)	zmniejszenie dystansu do wartości krajowej	Obliczenia własne na podstawie danych MZ
Zgony z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania na 100 tys. ludności	18,1; PL – 13,4 (2024)	zmniejszenie dystansu do wartości krajowej	GUS

Postulaty wobec władz centralnych CO 4.1

1. Systemowa koordynacja i integracja przepływu informacji pomiędzy ochroną zdrowia, pomocą społeczną, edukacją oraz rynkiem pracy.
2. Przeprowadzanie kompleksowej reformy w celu zwiększenia efektywności narzędzi wspierania rodziny, profesjonalizacji rodzinnych form pieczy zastępczej, zwiększenia efektywności procesu usamodzielnień, poprawy sytuacji pełnoletnich osób z niepełnosprawnością przebywających w pieczy zastępczej.
3. Zapewnienie finansowania świadczeń realizowanych w formie środowiskowej adekwatnie do potrzeb.
4. Kontynuacja reformy systemu ochrony zdrowia psychicznego.

Cel operacyjny 4.2. Region atrakcyjny osiedleńczo

Przesłanki realizacji Celu operacyjnego 4.2

Zmiany demograficzne i gospodarcze wymagają otwarcia regionu na nowych mieszkańców, zarówno osoby przybywające z innych części kraju, jak i migrantów zagranicznych. Migracje mogą stać się ważnym elementem uzupełniającym potencjał demograficzny i gospodarczy Pomorza, jednak ich pozytywny wpływ zależy od skutecznej integracji ze społecznością regionu. Konieczne jest tworzenie przyjaznego środowiska, w którym osoby przybywające do regionu mogą szybko odnaleźć się w lokalnej społeczności, uzyskać dostęp do usług publicznych oraz budować poczucie przynależności. Do tego niezbędne jest przygotowanie społeczeństwa i instytucji publicznych do funkcjonowania w warunkach rosnącej różnorodności.

Istotnym warunkiem stabilności demograficznej jest także dostępność mieszkań i ich adekwatność do potrzeb różnych grup mieszkańców. Polityka mieszkaniowa w regionie powinna być rozwijana w sposób selektywny, ukierunkowany na obszary i kategorie mieszkańców kluczowe w kontekście aktywnego zarządzania zmianą demograficzną (takie jak np. osoby o szczególnych potrzebach opiekuńczych, specjaliści niezbędni dla utrzymania usług publicznych, studenci i uczniowie).

Wzmacnianiu atrakcyjności osiedleńczej Pomorza i sprzyjaniu podejmowania decyzji o zamieszkaniu czy też pozostaniu w regionie służyć będzie również zwiększanie dostępności opieki nad dziećmi do lat 3, zwłaszcza na obszarach o niedostatecznej ofercie w tym zakresie.

Ukierunkowanie tematyczne CO 4.2 (kluczowe kierunki interwencji i działania)

4.2.1

Budowanie otwartego i przyjaznego regionu zdolnego do przyciągania oraz trwałej integracji nowych mieszkańców.

4.2.2

Kształtowanie dostępnego i adekwatnego do potrzeb zasobu mieszkaniowego sprzyjającego trwałemu osiedlaniu się mieszkańców.

4.2.3

Rozwój form i miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.

Ukierunkowanie terytorialne CO 4.2

Całe województwo.

W zakresie działań służących rozwojowi form i miejsc opieki nad najmłodszymi dziećmi – koncentracja wsparcia na obszarach o ograniczonej dostępności do usług opieki nad dziećmi do lat 3.

Oczekiwane rezultaty CO 4.2

1. Rosnący wkład migracji w rozwój społeczny i gospodarczy regionu, w tym skuteczna integracja nowych mieszkańców z regionem.
2. Wzrost dostępności mieszkań.
3. Zwiększenie dostępności opieki nad dziećmi do lat 3.

Wskaźniki CO 4.2

Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło danych
Odsetek mieszkań komunalnych i społecznych czynszowych w liczbie mieszkań ogółem	5,6% (2024)	do uzupełnienia	Obliczenia własne na podstawie danych GUS i Eurostat
Odsetek gospodarstw domowych przeciążonych kosztami mieszkaniowymi (>40% dochodu)	5,3% (2025)	do uzupełnienia	Obliczenia własne na podstawie danych GUS i Eurostat
Udział cudzoziemców wykonujących pracę w ogólnej liczbie wykonujących pracę	7,6% (2025)	do uzupełnienia	Obliczenia własne na podstawie danych GUS
Dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3.	220,3 (2025)	do uzupełnienia	Obliczenia własne na podstawie danych GUS

Postulaty wobec władz centralnych CO 4.2

1. Stworzenie regulacji prawnych skutkujących powierzeniem samorządom województw ustawowych kompetencji w zakresie integracji migrantów.
2. Usprawnienie procedur związanych z legalizacją pobytu, z jednoczesnym poszanowaniem bezpieczeństwa państwa i ochrony granic.

V. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Przyjmując zasadę aktywnego podejścia samorządu województwa do procesu realizacji SRWP oraz uwzględniając aktywną politykę rozwoju prowadzoną przez organy centralne, należy przyjąć, że optymalny sposób kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa powinien zmierzać do wykorzystania potencjału wieloośrodkowej struktury sieci osadniczej województwa. Wymaga to jednoczesnego wzmacniania usług publicznych w ośrodkach osadniczych oraz powiązań wewnętrznych regionu, w szczególności spójności sieci transportowej i rozwiniętej oferty publicznego transportu zbiorowego, a także integracji regionu i jego subregionów z otoczeniem zewnętrznym.

Tym samym, modelem obrazującym wymiar przestrzenny prowadzenia polityki regionalnej w perspektywie roku 2035 w aspekcie kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa jest **model zintegrowanego i wieloośrodkowego rozwoju**.

Model ten stanowi połączenie dwóch komplementarnych założeń:

- integracji – kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu w powiązaniu z uwarunkowaniami otoczenia zewnętrznego, a zwłaszcza regionów sąsiednich; należeć będą do nich w szczególności powiązania ośrodków osadniczych w zakresie ciążenia do rynków pracy i usług, powiązania ciągami infrastruktury transportowej i technicznej, w tym ważnymi połączeniami transportowymi z infrastrukturą transportową poza granicami regionu, a w jego bliskim sąsiedztwie (np. do drogi ekspresowej S11) oraz powiązania ekologiczne wzmacniające ochronę bioróżnorodności;
- wieloośrodkowego rozwoju – koncentrowanie procesów rozwojowych na wzmacnianiu bazy ekonomicznej i usług publicznych całej sieci osadniczej, przy jednoczesnym wzmacnianiu procesów miastotwórczych w ośrodkach zwłaszcza o znaczeniu ponadregionalnym, regionalnym i subregionalnym; towarzyszyć temu powinno ekstensywne zagospodarowanie obszarów wiejskich, ukierunkowane na wykorzystanie potencjałów rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w szczególności w zakresie produkcji żywności i energetyki odnawialnej oraz obszarów leśnych, świadczących usługi ekosystemowe i rekreacyjne.

Wdrożenie modelu w instrumentach polityki regionalnej polegać powinno na stosowaniu podejścia ukierunkowanego terytorialnie (celowane i selektywne w odniesieniu do potencjałów i barier rozwojowych danego obszaru), wymagającego jednocześnie odejścia od rozproszonej interwencji na rzecz precyzyjnych działań, adekwatnych do potrzeb różnych typów terytoriów.

Modelową strukturę funkcjonalno-przestrzenną regionu tworzyć będą elementy przestrzeni fizycznej (uksztaltowane bądź do ukształtowania) oraz relacje funkcjonalno-przestrzenne (zachodzące i do wykreowania) między nimi. Wdrożenie modelu w ramach aktywnego podejścia Samorządu Województwa Pomorskiego do prowadzenia polityki rozwoju (inwestycyjnego, koordynacyjnego, integrującego lub inspirującego), decydować będzie o pozycji konkurencyjnej regionu, jego spójności społecznej i przestrzennej, ochronie zasobów i walorów przyrodniczo-kulturowych i krajobrazowych, a także odporności na zewnętrzne i wewnętrzne czynniki kryzysowe. Kluczowymi czynnikami i elementami **modelu zintegrowanego i wielośrodkowego rozwoju** są:

- 1) **międzynarodowe powiązania funkcjonalno-przestrzenne:** obejmujące m.in. transport towarów, przepływy kapitału, rynek pracy, ruch turystyczny, powiązania instytucjonalne oraz transfer wiedzy i informacji, które zachodzą w różnych skalach i wymiarach; obejmują one powiązania:
 - a) **globalne:** ich przejawem będzie stały wzrost znaczenia pozycji portów morskich Gdańska i Gdyni w międzykontynentalnych łańcuchach dostaw oraz powiązanie regionu z planowanym Portem Polska (międzynarodowy węzeł lotniczy w Baranowie pod Warszawą);
 - b) **europejskie, a w szczególności z Regionem Morza Bałtyckiego, Regionem Morza Adriatyckiego i Regionem Morza Czarnego:** wynikać będą one z rosnącej pozycji społeczno-gospodarczej regionu, jako kształtującego się hubu paliwowo-energetycznego i transportowo-logistycznego oraz wzrostu siły ekonomicznej i komplementarności gospodarek państw i regionów Unii Europejskiej; uzupełniać je będą wielostronne relacje instytucjonalne, wymiana kulturalna, edukacyjna i rosnąca atrakcyjność turystyczna Pomorza;
 - c) **europejskie zewnętrzne,** dla których kluczowym uwarunkowaniem będzie dalszy rozwój sytuacji geopolitycznej, w tym w szczególności utrzymująca się wojna w Ukrainie oraz związana z nią agresywna polityka Federacji Rosyjskiej i Białorusi wobec Unii Europejskiej; sytuacja na wschodniej granicy UE i NATO staje się jedną z głównych kwestii bezpieczeństwa europejskiego; niepewność rozwoju sytuacji pozwala budować dwa skrajne obrazy rozwoju międzynarodowych powiązań funkcjonalno-przestrzennych – prawdopodobny: Pomorskie jako region przygraniczny o zamrożonych relacjach społeczno-gospodarczych z Obwodem Królewieckim, zagrożone ze strony Federacji Rosyjskiej zarówno militarnie, cybernetycznie, jak również w sferze dezinformacji oraz mało prawdopodobny: Pomorskie, jako region rozwijającej się współpracy i powiązań społeczno-gospodarczych z Obwodem

Królewieckim, jako rosyjskim partnerem państw całego Regionu Morza Bałtyckiego.

- 2) **międzyregionalne powiązania funkcjonalno-przestrzenne:** generowane przez historycznie ukształtowane i ugruntowane relacje (zwłaszcza ośrodków osadniczych), wzmacniane rozwijającym się systemem transportowym (zwłaszcza drogami ekspresowymi i liniami kolejowymi o dobrej ofercie publicznego transportu zbiorowego); zwiększają one integrację regionu z otoczeniem zewnętrznym oraz kreują nowe potencjały rozwojowe w różnych jego częściach; stanowią je relacje:
- a) **ośrodka regionalnego Elbląga (woj. warmińsko-mazurskie) oraz jego subregionu z Trójmiastem, Tczewem i Malborkiem**, które zachodzić będą zwłaszcza w aspektach zróżnicowanej oferty pomorskiego rynku pracy i szkół wyższych;
 - b) **ośrodka regionalnego Grudziądza (woj. kujawsko-pomorskie) z Kwidzynielem oraz jego subregionem**, które zachodzić będą przede wszystkim w zakresie zróżnicowanej i komplementarnej oferty obu rynków pracy oraz usług ochrony zdrowia świadczonych w Grudziądzu;
 - c) **subregionów Tucholi, Sępólna Krajeńskiego (woj. kujawsko-pomorskie), Szczecinka (woj. zachodniopomorskie) i północnej części subregionu złotowskiego (woj. wielkopolskie) z Chojnicami i Człuchowem**, które zachodzić będą zwłaszcza w aspektach oferty rynku pracy, szkół ponadpodstawowych i usług ochrony zdrowia;
 - d) **subregionu Sławna i krajowej aglomeracji miejskiej Koszalina (woj. zachodniopomorskie) ze Słupskiem i jego subregionem**, które zachodzić będą w obu kierunkach, a zwłaszcza w aspektach oferty rynku pracy w Słupsku i szkolnictwa wyższego w Koszalinie i Słupsku oraz usług ochrony zdrowia;
 - e) **hierarchiczna wieloośrodkowa sieć ośrodków osadniczych Pomorza**, uwzględniająca specyfikę położenia ośrodka ponadregionalnego jako rdzenia metropolii (Gdańska, Gdyni i Sopotu) poza geometrycznym centrum regionu oraz wynikające z tego role Słupska, Chojnic i Kwidzyna jako ośrodków położonych w najbardziej oddalonych od Trójmiasta częściach województwa; wieloośrodkową sieć Pomorza tworzą:
 - f) **ośrodek ponadregionalny - metropolitalny Trójmiasto (Gdańsk, Gdynia i Sopot)** jako jeden z biegunów rozwoju społeczno-gospodarczego kraju o znaczeniu europejskim, który w procesie konkurencji międzynarodowej tworzy coraz silniejszy węzeł koncentrujący funkcje metropolitalne,

aktywność gospodarczą i potencjał innowacyjny oddziałujący na polską przestrzeń i Region Morza Bałtyckiego; procesy dynamicznego rozwoju Trójmiasta generują wokół niego strefę silnych powiązań funkcjonalnych i zaawansowanych procesów urbanizacyjnych zachodzących na osi Tczew - Pruszcz Gdański – Gdańsk – Sopot - Gdynia – Wejherowo i w gminach bezpośrednio z nią sąsiadujących (Pszczółki, Pruszcz Gdański, Kolbudy, Żukowo, Przodkowo, Szemud, Wejherowo i Kosakowo), a trwające procesy inwestycyjne związane z budową elektrowni jądrowej w Choczewie oraz kopalni polihality w okolicach Władysławowa, stymulować będą intensywność powiązań funkcjonalnych tych ośrodków z Trójmiastem i intensyfikację procesów urbanizacji wzdłuż linii kolejowych w kierunku Choczewa i Władysławowa, co będzie czynnikiem kształtującym strukturę funkcjonalno-przestrzenną obszaru metropolitalnego;

- g) **ośrodek regionalny Słupsk**, jako główny biegun rozwoju północno-zachodniej części województwa, wykazujący oddziaływanie na sąsiadujące powiaty (zwłaszcza słupski i bytowski oraz sławieński w województwie zachodniopomorskim), bardzo dobrze skomunikowany z Trójmiastem i innymi ośrodkami kraju i regionu, **tworzący z Ustką bipolarny układ komplementarny**, w którym połączenie atutów nadmorskiej miejscowości turystycznej i ośrodka o wykształconych usługach wyższego rzędu (m.in. szkolnictwo wyższe, wyspecjalizowane usługi zdrowotne itd.) zwiększa znaczenie tych miast; układ bipolarny oraz intensyfikacja powiązań funkcjonalnych i procesy urbanizacji kształtować będą miejski obszar funkcjonalny Słupska;
- h) **ośrodki regionalne Tczew i Wejherowo**, istotne dla obsługi mieszkańców obszaru metropolitalnego i wykraczające poza zasięg powiatów, jednocześnie rozwijające funkcje komplementarne, w tym funkcje metropolitalne; wielkość i funkcje tych ośrodków kształtują wokół nich strefy silnych powiązań - miejskie obszary funkcjonalne Tczewa i Wejherowa;
- i) **ośrodek subregionalny Chojnice, jako potencjalny ośrodek regionalny**, zwiększający swe szanse na sukcesywny wzrost znaczenia m.in. poprzez rozwój efektywnej współpracy **w układzie z sąsiadującym Człuchowem**, o nieco mniejszej dynamice rozwoju, który oddziałuje przede wszystkim na powiaty chojnicki i człuchowski, a także na powiaty północno-zachodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, północne w województwie

wielkopolskim oraz wschodnie w województwie zachodniopomorskim⁷⁴;
intensyfikacja powiązań funkcjonalnych między Chojnicami i Człuchowem
i kształtuje miejski obszar funkcjonalny Chojnice-Człuchów;

- j) **pozostałe ośrodki subregionalne wzmacniające strukturę wieloośrodkową**, których oddziaływania koncentrują się w układach powiatowych: **Bytów, Kościerzyna, Kartuzy, Kwidzyn, Lębork, Puck** (kształtujący z **Władysławowem** układ miast komplementarnych), **Malbork** (kształtujący ze **Sztumem** układ bipolarny, uwzględniający zróżnicowanie rangi tych ośrodków), który na bazie efektywnej współpracy ma szansę wzmacniać jednostkowe potencjały tych miast) oraz **Starogard Gdański**; intensyfikacja powiązań funkcjonalnych oraz procesy urbanizacji kształtują miejskie obszary funkcjonalne tych ośrodków;
 - k) **potencjalny ośrodek subregionalny Miastko⁷⁵ w układzie z sąsiadującym Białym Borem (woj. zachodniopomorskie)**, którego potencjał rozwojowy wyraźnie zyska w związku z poprawą dostępności wynikającą z realizacji kolejnych odcinków drogi ekspresowej S11 i modernizacji linii kolejowej nr 405 w kierunku Poznania; ma szansę on wzmacniać swą pozycję jako ośrodek usługowy oraz rynek pracy dla terenów położonych w środkowo-zachodniej części województwa, w której specyfika sieci osadniczej wykazuje deficyt ośrodków tej rangi;
 - l) **ośrodki o znaczeniu ponadgminnym**: równoważące rozwój i koncentrujące szereg funkcji oddziałujących na obszary sąsiednie, w tym w szczególności: **Rumia, Pruszcz Gdański, Reda, Czersk, Nowy Dwór Gdański, Pelplin** oraz **Choczewo** (które w związku z budową elektrowni jądrowej i rozwój nowych funkcji związanych z obsługą procesu budowy będzie przekształcało się w ośrodek miejski) i **Sierakowice**;
 - m) **pozostałe ośrodki o znaczeniu lokalnym**: wzmacniające strukturę wieloośrodkową, do których należą: **Żukowo, Skarszewy, Gniew, Czarne, Brusy, Dzierżgoń, Debrzno, Kobylnica, Nowy Staw, Skórcz, Kępice, Łeba, Hel, Czarna Woda, Jastarnia i Krynica Morska**;
- 3) **pasma rozwojowe, których potencjał związany jest w szczególności z przebiegiem infrastruktury transportowej i energetycznej, w tym sieci TEN-T i TEN-E**; ich rozwój, zwłaszcza stref gospodarczych, zachodzić będzie węzłowo,

⁷⁴ Część gmin powiatu człuchowskiego znajduje się w zasięgu silnych powiązań funkcjonalnych Szczecinka (woj. zachodniopomorskie).

⁷⁵ Zasadność wzmocnienia rangi tego miasta potwierdzają wyniki analiz prowadzonych w 2015 r. w celu określenia zasięgów miejskich obszarów funkcjonalnych, zgodnie z którymi Miastko jest jedynym ośrodkiem niebędącym siedzibą powiatu o wyraźnie formującej się strefie funkcjonalnej.

jednym z kluczowych impulsów ich rozwoju są strategiczne inwestycje krajowe; należą do nich pasma:

- a) **centralne:** obejmujące obszary położone w przebiegu ponadregionalnych połączeń transportowych oraz infrastruktury zasilania w energię i paliwa, do których należą połączenia:
- drogowe: w standardzie dróg szybkiego ruchu na kierunku: Choczewo/Władysławowo – Gdynia – Gdańsk – Toruń – Łódź – Piotrków Trybunalski – Częstochowa – Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia – granica państwa z Czechami;
 - kolejowe: istotne z punktu widzenia kształtowania szkieletowej sieci połączeń w krajowych i międzynarodowych przewozach pasażerskich oraz towarowych na kierunku: Choczewo/Władysławowo – Gdynia Główna – Tczew – Bydgoszcz Główna – Inowrocław – Zduńska Wola – Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia oraz Tczew – Malbork – Warszawa;
 - energetyczne: związane z budowaną w regionie pierwszą polską elektrownią jądrową w Choczewie, rozbudowywaną siecią morskich farm wiatrowych na polskich obszarach morskich oraz funkcjonującymi terminalami - gazowym na wodach Zatoki Gdańskiej (FRSU) oraz naftowym w Naftoporcie w Gdańsku; towarzyszą temu inwestycje liniowe związane z rozbudową systemów krajowej sieci przesyłowej elektroenergetycznej oraz gazu i produktów naftowych;
- Pasmo Centralne, a zwłaszcza jego północna część, staje się obszarem kształtowania pomorskiego hubu paliwowo-energetycznego oraz rozwoju aktywności gospodarczych związanych z rosnącym znaczeniem portów morskich Gdańsk i Gdyni kształtujących podstawy rozwoju hubu transportowo-logistycznego; istotnym czynnikiem jego rozwoju jest powiązany z nimi terminal intermodalny w Zajęczkowie Tczewskim; czynniki te oraz uwarunkowania społeczno-gospodarcze Trójmiasta pozwalają rozwijać produkcje i innowacje w sektorach chemicznym, petrochemicznym i wysokich technologii; ważnym czynnikiem rozwojowym obszaru będą także warunki zasilania (największa efektywność energetyczna i najszybsze dostarczenie pełnej wnioskowanej mocy), które występować będą w okolicach Żarnowca, Choczewa i Pelplina;
- b) **północne:** obejmujące obszary położone w przebiegu ponadregionalnych powiązań transportowych oraz infrastruktury zasilania w energię i paliwa do których należą połączenia:

- drogowe: w standardzie dróg szybkiego ruchu na kierunkach: granica państwa z Niemcami (Kotbaskowo) – Szczecin – Koszalin – Słupsk – Gdynia – Gdańsk oraz Gdańsk – Elbląg – Warszawa – Radom – Kielce – Kraków;
- kolejowe: istotne z punktu widzenia kształtowania szkieletowej sieci połączeń w krajowych i międzynarodowych przewozach pasażerskich oraz towarowych na kierunkach: granica państwa z Niemcami (Gumieńce) – Szczecin – Koszalin – Słupsk – Lębork – Wejherowo – Gdynia – Gdańsk oraz Gdańsk – Nowy Dwór Gdański – Elbląg;
- energetyczne: związane z funkcjonowaniem systemów krajowej sieci przesyłowej elektroenergetycznej oraz rozbudowywaną infrastrukturą wyprowadzenia mocy z morskich farm wiatrowych na polskich obszarach morskich oraz magazynowania energii elektrycznej, a także gazociągu wysokiego ciśnienia prowadzącego z terminalu regazyfikacyjnego w Świnoujściu;

Pasmo północne jest obszarem rozwoju aktywności gospodarczych związanych z rozwojem sektorów o wysokim zapotrzebowaniu na energię elektryczną (centra danych), ale także produkcji energii ze źródeł odnawialnych na lądzie; bezpieczeństwo i niezawodność dostaw energii elektrycznej (największa efektywność energetyczna i najszybsze dostarczenie pełnej wnioskowanej mocy) będzie także czynnikiem rozwojowym obszaru w okolicach Słupska; ważną rolę pasma pełnić będą także regionalne porty morskie (m.in. Ustka i Łeba), które są portami serwisowymi dla morskiej energetyki wiatrowej; uzupełniającą funkcją pasma jest także sektor rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego;

c) **południowe:** obejmujące obszary położone w przebiegu ponadregionalnych połączeń transportowych, do których należą powiązania:

- drogowe: w standardzie dróg ruchu przyspieszonego na kierunku: Elbląg – Malbork – Tczew – Starogard Gdański – Czersk – Chojnice – Człuchów – Wałcz – Kostrzyn);
- kolejowe: ważne z punktu widzenia kształtowania spójności przestrzennej sieci połączeń w krajowych i międzynarodowych przewozach pasażerskich i towarowych na kierunkach: granica państwa z Niemcami (Kostrzyn) – Gorzów Wielkopolski – Piła – Chojnice – Tczew – Malbork – Elbląg – granica państwa z Rosją (Grzechotki);

Pasmo południowe będzie obszarem zróżnicowanych aktywności gospodarczych zarówno nowoczesnych technologii skoncentrowanych

w ośrodkach miejskich w sektorach: farmaceutyczno-kosmetologicznym (Starogard Gdański), drzewno-meblarskim (Chojnice), przetwórstwie rolno-spożywczym (Człuchów i Malbork); do szczególnych obszarów rozwojowych należeć będą okolice Chojnic, Człuchowa i Starogardu Gdańskiego, gdzie warunki zasilania zapewniać będą wysoką efektywność energetyczną i szybkie dostarczenie pełnej wnioskowanej mocy;

- 4) **pasma rozwojowe o znaczeniu regionalnym, których potencjał związany jest w szczególności z przebiegiem regionalnej infrastruktury transportowej,** czynniki rozwojowe w tych obszarach będą bardziej rozproszone, a strefy gospodarcze koncentrować się będą w ośrodkach osadniczych; należą do nich pasma:

- a) **kaszubskie:** obejmujące obszary położone w przebiegu regionalnych połączeń transportowych, do których należą powiązania:

— drogowe: w standardzie dróg o wysokiej przepustowości na kierunku: Łeba – Lębork – Kościerzyna – Chojnice – Tuchola;

— kolejowe: ważne z punktu widzenia kształtowania szkieletowej sieci połączeń krajowych i regionalnych w przewozach pasażerskich i towarowych na kierunkach: Łeba – Lębork – Kartuzy – Somonino – Kościerzyna – Bydgoszcz, a także oraz Kościerzyna – Lipusz – Chojnice;

Pasmo kaszubskie jest obszarem rozwoju aktywności gospodarczej związanej z przetwórstwem rolno-spożywczym, obsługą ruchu turystycznego oraz produkcją w sektorze budowlanym; do szczególnych obszarów rozwojowych należeć będą okolice Kościerzyny, gdzie warunki zasilania zapewniać będą wysoką efektywność energetyczną i szybkie dostarczenie pełnej wnioskowanej mocy; istotnym czynnikiem rozwojowym może stać się także terminal intermodalny (suchy port) w Kościerzynie współpracujący z Portem w Gdyni;

- b) **środkowo-pojezierne:** obejmujące obszary położone w przebiegu regionalnych połączeń transportowych, do których należą powiązania:

— drogowe: w standardzie dróg o wysokiej przepustowości na kierunku: Gdynia – Żukowo – Kościerzyna – Bytów – Miastko – Białý Bór – Szczecinek;

— kolejowe: ważne z punktu widzenia kształtowania sieci połączeń w krajowych i regionalnych przewozach pasażerskich i towarowych, a także

spójności społecznej i przestrzennej regionu na kierunku: Gdynia – Kościerzyna – Lipusz – Bytów – Korzybie;

Pasma środkowo-pojezierne jest obszarem rozwoju aktywności gospodarczej związanej z przetwórstwem rolno-spożywczym, obsługą ruchu turystycznego oraz produkcją w sektorze budowlanym; do szczególnych obszarów rozwojowych należą będą okolice Żukowa, Kartuz, Kościerzyny, Bytowa i Miastka, gdzie warunki zasilania zapewnią wysoką efektywność energetyczną i szybkie dostarczenie pełnej wnioskowanej mocy;

- c) **środkowopomorskie:** obejmujące obszary położone w przebiegu regionalnych połączeń transportowych, do których należą powiązania:

— drogowe: w standardzie dróg o wysokiej przepustowości na kierunku: Ustka – Słupsk – Kępice – Miastko – Biały Bór – Człuchów;

— kolejowe: ważne z punktu widzenia kształtowania sieci połączeń w krajowych i regionalnych przewozach pasażerskich i towarowych, a także spójności społecznej i przestrzennej regionu na kierunku: Ustka – Słupsk – Miastko – Szczecinek – Piła – Poznań;

Pasma środkowopomorskie jest obszarem rozwoju aktywności gospodarczej związanej z gospodarką leśną oraz obsługą ruchu turystycznego; w jego sąsiedztwie (województwo zachodniopomorskie) kształtowany jest korytarz drogi ekspresowej nr S11 Koszalin – Szczecinek – Piła – Poznań, który mimo położenia w całości poza granicami województwa, uzupełnia system transportowy regionu i decydować będzie o trwałym włączeniu całego regionu w procesy rozwojowe;

- d) **nadwiślańskie:** obejmujące obszary położone w przebiegu regionalnych połączeń transportowych, do których należą powiązania:

— drogowe: w standardzie dróg o wysokiej przepustowości na kierunku: Nowy Dwór Gdański – Malbork – Sztum – Kwidzyn – Grudziądz;

— kolejowe: obejmujące zarówno koleje dużych prędkości (200-350 km/h) Warszawa/nowe lotnisko krajowe – Gdańsk (CMK Północ) wraz z równoległe funkcjonującym połączeniem konwencjonalnym w krajowych i regionalnych przewozach pasażerskich i towarowych na kierunku Malbork – Sztum – Kwidzyn – Grudziądz – Toruń;

Pasma nadwiślańskie jest obszarem rozwoju aktywności gospodarczej związanej z przetwórstwem rolno-spożywczym oraz produkcją w sektorze papierniczym, elektronicznym (Kwidzyn) i budowlanym; do szczególnych

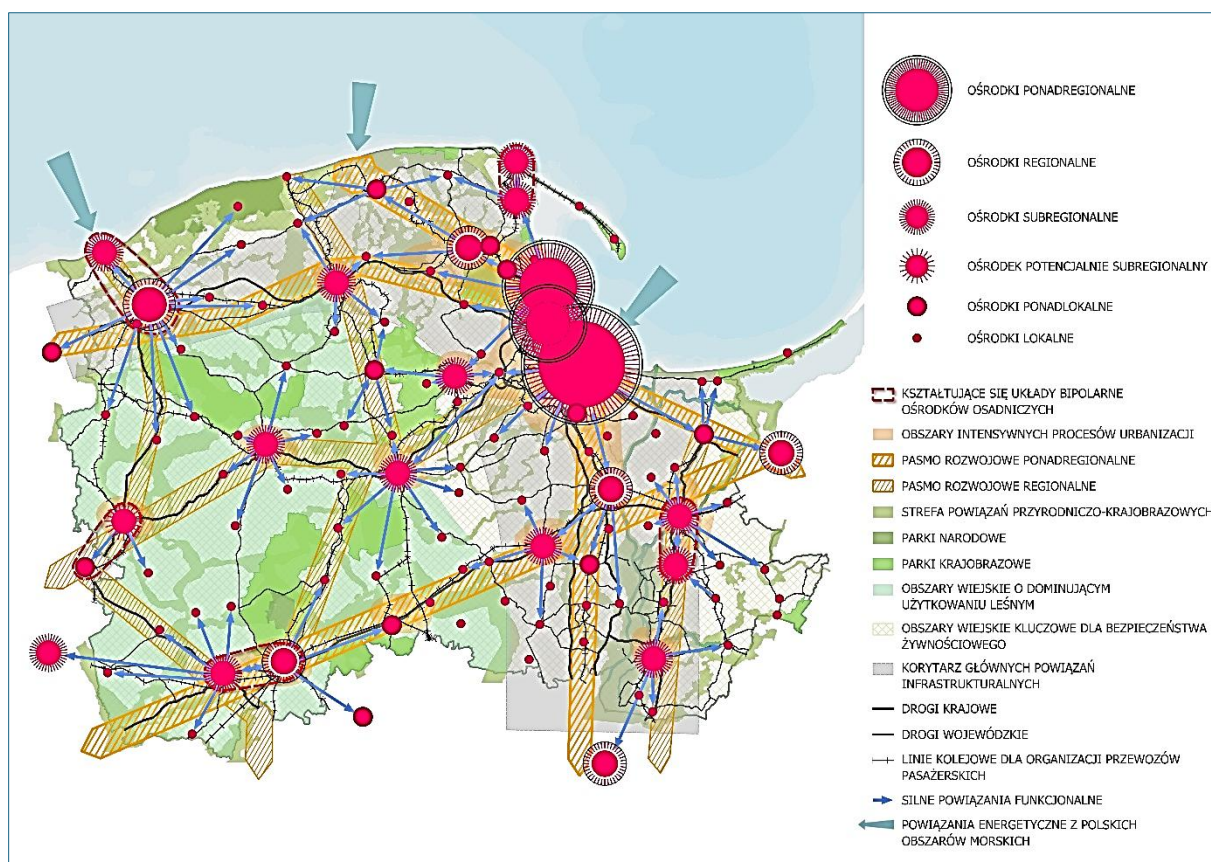
obszarów rozwojowych należeć będą okolice Kwidzyna, gdzie warunki zasilania zapewnią wysoką efektywność energetyczną i szybkie dostarczenie pełnej wnioskowanej mocy;

- 5) **wielofunkcyjne strefy**, dla których z uwagi na zróżnicowaną specyfikę położenia geograficznego oraz uwarunkowania rozwojowe, wskazana jest interwencja publiczna ukierunkowana na uruchomienie potencjałów rozwojowych wynikających z ich specyfiki lub przełamanie barier rozwojowych wspartych działaniami polityki przestrzennej; należą do ich m.in.:
- a) **Obszar Metropolitalny Gdańsk-Gdynia-Sopot** w zasięgu rdzenia metropolii: oraz strefy silnych powiązań funkcjonalnych i zaawansowanych procesów urbanizacyjnych;
 - b) **miejskie obszary funkcjonalne w granicach strefy funkcjonalnej obszaru metropolitalnego**, jako szczególna kategoria miejskich obszarów funkcjonalnych wzmacniających wieloośrodkowość obszaru metropolitalnego, do których należą: Kartuzy, Puck, Tczew i Wejherowo;
 - c) **miejskie obszary funkcjonalne** wzmacniające wieloośrodkowość regionu: MOF Bytowa, MOF Chojnice-Człuchów, MOF Kościerzyny, MOF Kwidzyna, MOF Lęborka, MOF Malbork-Sztum, MOF Słupsk-Ustka, MOF Starogardu Gdańskiego;
 - d) **obszar rozwoju energetyki jądrowej i morskiej energetyki wiatrowej**, będący obszarem szczególnego wsparcia w polityce regionalnej państwa, wymagający koordynacji działań prowadzonych na poziomie regionalnym i lokalnym obejmujący powiaty: słupski, lęborski, wejherowski, pucki, Miasto Gdańsk, Miasto Gdynia, Miasto Słupsk i Miasto Sopot);
 - e) **obszary wiejskie kluczowe dla bezpieczeństwa żywnościowego kraju i regionu**, położone w obrębie pasa pobraży, a w szczególności Żuławy oraz pasa pojezierzy (Wysoczyzna Polanowska, Pojezierze Starogardzkie, Dolina Kwidzyńska, Pojezierze Iławskie i Pojezierze Krajeńskie), obejmujące powiaty: słupski, lęborski, wejherowski, pucki, kartuski, gdański, nowodworski, malborki, sztumski, tczewski, kwidzyński, południową część powiatów chojnickiego i człuchowskiego oraz północną i wschodnią powiatu starogardzkiego;
 - f) **obszary wiejskie o dominującej funkcji leśnej**, położone w obrębie Pojezierzy Bytowskiego i Kaszubskiego, Borów Tucholskich i Równiny Charzykowskiej oraz Pojezierza Iławskiego, obejmujące południową część powiatów: słupskiego, lęborskiego, południową i wschodnią część powiatu wejherowskiego, powiaty: bytowski, kościerski, człuchowski i chojnicki,

południową i zachodnią część powiatu starogardzkiego oraz wschodnią część powiatu kwidzyńskiego;

- 6) **regionalny system obszarów chronionych i powiązań ekologicznych**, na który składają się prawne formy ochrony przyrody oraz powiązane z nimi korytarze ekologiczne o znaczeniu ponadregionalnym, regionalnym i subregionalnym, pozwalające zapewnić odpowiednie warunki dla zachowania i odtwarzania bioróżnorodności, świadczenia usług ekosystemowych oraz sprzyjać rozwojowi turystyki i rekreacji.

Rysunek 2 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu

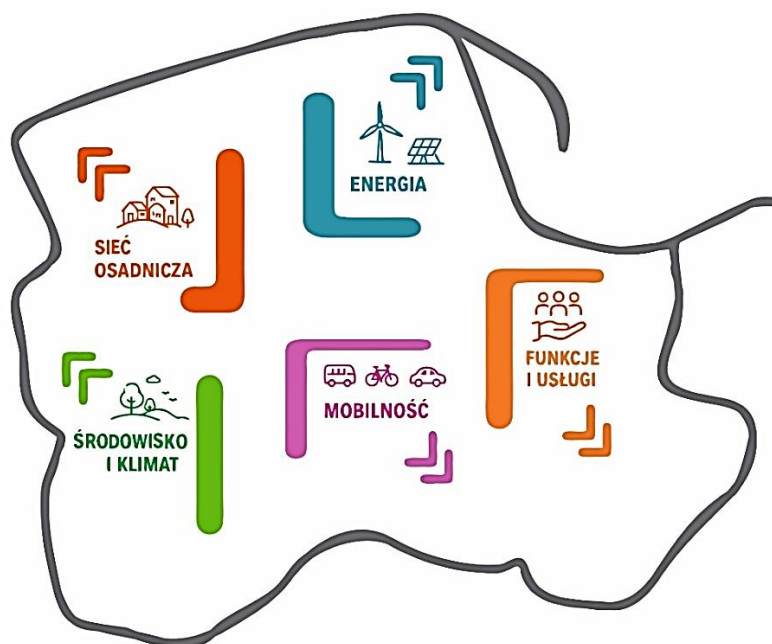
Źródło: Opracowanie Pomorskie Biuro Planowania Regionalnego

VI. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa odzwierciedla terytorialny wymiar działań rozwojowych, wskazując obszary, na których powinna się koncentrować polityka rozwoju województwa w perspektywie 2035 roku. W celu uzyskania większej efektywności tych działań konieczne jest oddziaływanie samorządu województwa na polityki przestrzenne prowadzone na poziomie lokalnym w strategiach gmin oraz strategiach ponadlokalnych. Podstawą oddziaływania regionu na powyższe dokumenty są ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej wyrażają kluczowe zadania w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej Pomorskie 2035, w którym we właściwych lokalizacjach, harmonii, relacjach i proporcjach zachodzą procesy społeczne, gospodarcze, a także przyrodnicze. Koncentrują się one na pięciu zagadnieniach stanowiących zasadnicze, z punktu widzenia ładu przestrzennego, wyzwania: sieć osadnicza, funkcje i usługi, środowisko i klimat, mobilność i energia. Ich efektem jest uporządkowana, dobrze zorganizowana i sprawnie funkcjonująca przestrzeń całego regionu.

Rysunek 3 Ideogram kształtowania ładu przestrzennego Pomorskie 2035

Źródło: Opracowanie Pomorskie Biuro Planowania Regionalnego

Ogólne ujęcie ustaleń i rekomendacji na poziomie strategii rozwoju województwa wymaga ich rozwinięcia w planie zagospodarowania przestrzennego województwa, który bezpośrednio oddziałuje na akty planowania przestrzennego stanowiące na poziomie gminnym tj. plany ogólne i miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Rozwinięcie to następuje przez system zasad kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej jako ustaleń i rekomendacji regionalnej polityki przestrzennej wraz z ponadlokalnymi celami publicznymi.

Sieć osadnicza

1. **KONCENTRACJA:** kształtowanie zwartych przestrzennie struktur osadniczych, w szczególności miast, poprzez podnoszenie jakości środowiska zamieszkania i intensyfikację procesów urbanizacyjnych zwłaszcza w myśl koncepcji rozwoju urbanistycznego TOD (Transit-Oriented Development - intensyfikacja zabudowy mieszkaniowej i usługowej wokół węzłów transportu zbiorowego);
2. **PRZYWRACANIE:** adaptacja zdegradowanych struktur miejskich i wiejskich poprzez rewitalizację obszarów poprzemysłowych, powojennych oraz mieszkaniowych;
3. **STRUKTURYZACJA:** kształtowanie i porządkowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej obszarów suburbanizacji, zwłaszcza o charakterze monofunkcyjnym, poprzez rozwój przestrzeni publicznych i lokalizację podstawowych usług, w tym o charakterze publicznym;
4. **WERYFIKACJA:** sukcesywny przegląd zasadności wyznaczania obszarów rozwojowych, w tym zwłaszcza nowych obszarów mieszkaniowych;
5. **ETAPOWANIE:** otwieranie nowych obszarów rozwojowych, zwłaszcza mieszkaniowych i mieszkaniowo-usługowych, wyłącznie w oparciu o rzeczywiste potrzeby mieszkaniowe i rozwojowe oraz możliwości zapewnienia infrastruktury technicznej, usług publicznych i obsługi transportowej, pozwalające kształtować zwarte, kompletnie wyposażone struktury osadnicze;
6. **ADAPTACJA:** przystosowanie struktur osadniczych do zagrożeń bezpieczeństwa oraz zwiększanie ich odporności na kryzysy o charakterze naturalnym, cywilnym, terrorystycznym i militarnym;
7. **KOORDYNACJA:** rozwój osadnictwa w powiązaniu z przepustowością, dostępnością i planowanym rozwojem systemów infrastruktury technicznej, wpływających na jakość i poziom życia zarówno w sposób bezpośredni (dostępność udogodnień cywilizacyjnych), jak i pośredni (jakość środowiska życia i pracy).

Funkcje i usługi

1. **WZMACNIANIE:** rozwój istniejących i kształtowanie nowych potencjałów miastotwórczych, w tym usług publicznych o różnej randze – od lokalnych po ponadregionalne i międzynarodowe – w dostosowaniu do rangi miast i wielkości ich obszarów obsługi;
2. **ADAPTACJA:** wprowadzanie usług, w tym publicznych, w pierwszej kolejności z wykorzystaniem istniejącego zasobu obiektów i obszarów, stanowiących dziedzictwo kulturowe regionu, jako jeden ze sposobów ich ochrony, rewaloryzacji i przywracania im funkcji w krajobrazie kulturowym;
3. **AKTYWIZACJA:** kształtowanie przestrzeni publicznych wokół węzłów publicznego transportu zbiorowego jako miejsc integracji mieszkańców oraz lokalizacji usług publicznych;
4. **KOTWICZENIE:** rozwój funkcji gospodarczych w portach morskich, ich otoczeniu oraz wokół bocznic kolejowych i węzłów transportu drogowego jako kluczowych węzłów koncentracji aktywności gospodarczej wzmacniających konkurencyjność gospodarczą regionu;
5. **METROPOLIZACJA:** rozwijanie funkcji metropolitalnych Trójmiasta jako generatorów powiązań społecznych, kulturowych, naukowych i gospodarczych regionu z otoczeniem globalnym oraz wzmacnianie dyfuzji tych funkcji do pozostałych części regionu;
6. **KOMPLEKSOWOŚĆ:** rozwijanie oferty turystycznej, w tym w szczególności całorocznej i integrowanej w ramach oferty sieciowej, w oparciu o zasoby oraz walory przyrodniczo-kulturowe i krajobrazowe regionu, przy dostosowaniu skali rozwoju turystyki do możliwości środowiskowych i krajobrazowych obszarów turystycznych.

Środowisko i klimat

1. **INTEGRACJA:** kształtowanie spójności i ciągłości przestrzennej między obszarami cennymi przyrodniczo, zapewniającej ochronę bioróżnorodności i odporność regionu na zmiany środowiskowe, w tym w szczególności klimatyczne;
2. **DBAŁOŚĆ:** kształtowanie struktur przestrzennych sprzyjających zachowaniu terenów otwartych, w szczególności rolnych, ograniczaniu rozpraszania zabudowy, utrzymaniu czytelnych granic jednostek osadniczych oraz ochronie lokalnej tożsamości;

3. **ADAPTACJA:** przystosowanie miast i obszarów zurbanizowanych do zmian klimatu oraz zwiększanie ich odporności na zagrożenia środowiskowe, w szczególności przez rozwój błękitno-zielonej infrastruktury, retencję oraz ograniczanie miejskich wysp ciepła;
4. **ODBUDOWA:** przywracanie właściwych warunków ekologicznych zasobom przyrodniczym w celu zapewnienia ich prawidłowego funkcjonowania;
5. **OGRANICZANIE:** minimalizowanie presji inwestycyjnej na obszarach o szczególnym znaczeniu dla zachowania zasobów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych regionu;
6. **OSTROŻNOŚĆ:** tworzenie warunków inwestycyjnych zapewniających bezpieczeństwo ekologiczne zasobów środowiska, w szczególności w odniesieniu do jakości wód i gleb, dzięki racjonalnie zorganizowanym systemom gospodarki wodno-ściekowej i odpadowej;
7. **OCHRONA:** poszanowanie tradycji i tożsamości przestrzeni kulturowej i historycznej, pozwalające na zachowanie najcenniejszych zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego regionu;
8. **PRODUKTYWNOŚĆ:** tworzenie warunków przestrzennych dla kształtowania stref produkcji i zaopatrzenia żywnościowego oraz rolnictwa regeneratywnego, sprzyjających ochronie i poprawie potencjału produkcyjnego gleb.

Energia

1. **ODPORNOŚĆ:** wykorzystanie warunków przestrzennych regionu, w tym nadmorskiego położenia, do rozwoju hubu paliwowo-energetycznego zapewniającego pewność dostaw, niezależność i suwerenność energetyczną państwa oraz regionu;
2. **KREACJA:** wykorzystanie zasobów energii odnawialnej i biomasy do zapewnienia samowystarczalności energetycznej na poziomie lokalnym w oparciu o krajowe i regionalne potencjały rozwoju odnawialnych źródeł energii;
3. **ODPOWIEDZIALNOŚĆ:** rozwój OZE przy uwzględnieniu potrzeb ochrony zasobów i wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych oraz głosu mieszkańców;
4. **TRANSFORMACJA:** wykorzystanie potencjału transformacji energetycznej, wynikającego z przeniesienia bieguna energetycznego z południa na północ kraju, do rozwoju nowoczesnej i konkurencyjnej gospodarki;
5. **BEZPIECZEŃSTWO:** rozwój sieci elektroenergetycznych, gazowych i paliwowych przy poszanowaniu zasobów i wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych regionu.

Mobilność

1. **RACJONALIZACJA:** kształtowanie regionalnej sieci transportowej województwa, zintegrowanej z transeuropejską siecią transportową i stanowiącej podstawę optymalizacji usług mobilności w skali regionalnej i lokalnej;
2. **INTEGRACJA:** kształtowanie dostępności i spójności wewnętrznej regionu poprzez rozwój infrastruktury integrującej różne środki publicznego transportu zbiorowego oraz mobilności indywidualnej, w tym ruch pieszy, rowerowy i samochodowy;
3. **PRZYSTOSOWANIE:** wykorzystanie po ocenie zasadności technicznej, ekonomicznej i środowiskowej, potencjału nieeksploatowanych zasobów infrastruktury transportowej, a zwłaszcza kolejowej, do kształtowania oferty usług mobilności pasażerskiej i towarowej;
4. **ODPORNÓŚĆ:** kształtowanie warunków funkcjonowania infrastruktury w sposób zapewniający wysoką sprawność i ciągłość działania w warunkach ekstremalnych zjawisk pogodowych oraz zagrożeń militarnych i cywilnych.

Zarząd województwa zgodnie z art. 10 f ustawy o samorządzie gminnym opiniuje strategię rozwoju gminy oraz strategię rozwoju ponadlokalnego dotyczącą sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej określonej w strategii rozwoju województwa. Z uwagi na ogólne brzmienie ustaleń i rekomendacji w strategii rozwoju województwa i ich rozwinięcie w planie zagospodarowania przestrzennego województwa, przy formułowaniu opinii uwzględnia się ustalenia i rekomendacje PZPWP.

VII. Strategiczne inwestycje krajowe

kluczowe dla województwa pomorskiego w perspektywie roku 2035

1. W perspektywie roku 2035 na obszarze województwa – z poziomu krajowego – dojdzie do realizacji kluczowych przedsięwzięć rozwojowych lub rozpocznie się ich realizacja. Wpłyną one istotnie na kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego, powiązania funkcjonalno-przestrzenne oraz zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym Pomorza. Inwestycje te wymagają koordynacji w zakresie komplementarności działań rozwojowych uruchamianych i prowadzonych na poziomie regionalnym oraz ich spójności w zakresie polityk przestrzennych prowadzonych przez państwo, region i samorządy lokalne.
2. W zakresie infrastruktury transportowej, szczególnie w aspekcie dostępności drogowej portów morskich do sieci TEN-T (bazowej i kompleksowej), kluczowe znaczenie będzie miała budowa Drogi Czerwonej w Gdyni (od węzła Terminal Promowy – węzeł Ofiar Grudnia '70 – węzeł Kwiatkowskiego II – węzeł Gdynia Północ – droga nr 468 węzeł Gdynia Chylonia). Połączenie to umożliwi segregację ruchu prowadzącego z i do Portu w Gdyni jak również usprawni niezakłócone funkcjonowanie samego portu.
3. Działaniem kluczowym jest także budowa powiązanego z Drogą Czerwoną nowego połączenia drogowego tzw. trasy Via Maris prowadzącej do Władysławowa. Realizacja przedsięwzięcia w kategorii dróg krajowych będzie miała wpływ na sytuację drogową nie tylko w Gdyni, Rumi, Redzie, ale także na terenie powiatu puckiego, w tym w szczególności we Władysławowie. Na skutek przeniesienia potoków ruchu z dróg niższych klas na nową drogę Via Maris, wzrośnie sprawność istniejącego układu drogowego, a ruch tranzytowy, zwłaszcza turystyczny zostanie wyprowadzony poza centrum Rumi i Redy, co zdecydowanie podniesie bezpieczeństwo ruchu drogowego i uciążliwość ruchu dla mieszkańców tych miast. Inwestycja będzie miała kluczowe znaczenia dla uruchomienia terenów inwestycyjnych położonych w granicach administracyjnych Portu Gdynia, które wpisują się w koncepcję tzw. Doliny Logistycznej, a także w przedsięwzięcie KGHM Polska Miedź S.A. związane z potencjalną budową kopalni polihality w okolicach Mieroszyna (gm. Puck).
4. Istotne znaczenie dla poprawy dostępności zewnętrznej zachodniej i południowo-zachodniej części województwa będzie miała dalsza realizacja drogi ekspresowej S11 (Piła-Koszalin), która choć przebiega poza obszarem województwa

pomorskiego, to od strony zachodniej dopełni system transportowy regionu. W tym zakresie ważne jest także uwzględnienie w Programie Budowy Dróg Krajowych i Autostrad na kolejne lata działań w zakresie przebudowy drogi krajowej nr 20 na odcinku Korne – Bytów – Miastko oraz podjęcie działań w zakresie uzupełnienia luki w sieci dróg krajowych na terenie województwa pomorskiego o kierunku południkowym tzw. Via Pomeranii. Droga ta pozwoliłaby sprawnie połączyć port w Ustce przez Słupsk oraz ośrodki miejskie w środkowej i środkowo-zachodniej części województwa z Bydgoszczą, przyczyniając się do przełamania peryferyjności obszaru i poprawy jego spójności społeczno-gospodarczej i przestrzennej.

5. Ważnymi inwestycjami usprawniającymi warunki obsługi transportowej regionu, a także warunki i jakość życia w miastach będą obwodnice miast i miejscowości w ciągu dróg krajowych. Należą do nich w szczególności budowa obwodnicy Starogardu Gdańskiego i Człuchowa w ciągu drogi krajowej nr 22, Sztumu w ciągu drogi krajowej nr 55, Człuchowa w ciągu drogi krajowej nr 25 oraz Słupska w ciągu drogi krajowej nr 21 omijającej miasto od strony wschodniej. Wyprowadzenie ruchu tranzytowego poza zwarte obszary miast wymagać będzie także dopasowania sieci dróg wewnątrz miast i obszarach je otaczających do nowych uwarunkowań i rekatoryzacji wg ich rzeczywistego znaczenia w sieci dróg publicznych, w tym przejmowania niektórych z dotychczasowych odcinków dróg krajowych przez samorząd województwa, ale również samorządy powiatowe lub gminne.
6. Obok spodziewanych inwestycji drogowych kluczowe zmiany wiązać się będą z już trwającymi inwestycjami wieloletnimi na sieci kolejowej, w tym w szczególności z budowaną dwutorową i zelektryfikowaną linią kolejową nr 201 (Gdynia Port – Kościerzyna – Bydgoszcz Główna) oraz nr 202 (Gdańsk Główny – Słupsk – Stargard), jak również rozbudową linii kolejowej nr 9, poprawiającą przepustowość na odcinku Gdańsk – Tczew. Ważnym wyzwaniem będzie także podjęcie działań inwestycyjnych na linii kolejowej nr 203 na odcinku Tczew – Czersk – Chojnice. Wpisują się one w tzw. Zintegrowaną Sieć Kolejową – długofalową politykę państwa w zakresie ukształtowania docelowej struktury przestrzennej sieci kolejowej w Polsce. Jej ważnymi regionalnymi uzupełnieniami będą inwestycje PKP PLK planowane do realizacji na liniach kolejowych nr 212 Lipusz – Bytów – Korzybie, nr 229 Kartuzy – Sierakowice – Lębork – Łeba, nr 230 Wejherowo – Choczewo – Elektrownia Jądrowa. Realizacja tych inwestycji oznaczać będzie nie tylko przywrócenie parametrów technicznych nieczynnych linii kolejowych, ale przede wszystkim możliwość organizacji pasażerskich przewozów kolejowych w wielu obszarach, które zaliczane są do wykluczonych komunikacyjnie. Ważnym elementem modernizacji sieci kolejowej będzie także poprawa parametrów i elektryfikacja linii kolejowej nr 213 Reda – Władysławowo – Hel, która wymagać będzie także dostosowania do możliwości organizacji przewozów towarowych w związku z planowaną budową

przez KGHM Polska Miedź S.A. kopalni polihality w okolicach Mieroszyna (gm. Puck).

7. Realizacja powyższych inwestycji drogowych i kolejowych, uwzględniając już wcześniej zrealizowane przedsięwzięcia rozwojowe, przyczyni się do ukształtowania właściwej struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa. Ich realizacja w sposób bezpośredni zmieni uwarunkowania rozwojowe całego województwa. Wymagać to będzie szczególnych działań koordynacyjnych w zakresie przedsięwzięć komplementarnych, w tym dotyczących dróg dojazdowych do węzłów drogowych i węzłów przesiadkowych.
8. Rozbudowa infrastruktury portowej na głębokowodnych terenach położonych w granicach administracyjnych portu Gdańsk i budowa Portu Zewnętrznego w Gdyni i ich zaplecza logistycznego tworzyć będzie dalszą podstawę do rozwoju regularnej sieci powiązań oceanicznych z portami Dalekiego Wschodu (m.in. Chin, Korei). W tym zakresie pojawiają się także nowe możliwości włączenia portów Trójmiasta w system regularnych połączeń z Dalekim Wschodem przez Arktykę (Północną Drogą Morską) skracającą czas transportu z Azji do Europy z 40-50 do 20-25 dni. Głównymi punktami tego szlaku są chińskie i koreańskie porty wyjścia oraz europejskie i bałtyckie terminale docelowe, w tym Port Gdańsk i Port Gdynia.
9. Planowany do budowy Port Zewnętrzny w Gdyni obejmuje budowę nowego pirsu portowego, na którym zostanie zlokalizowany terminal kontenerowy o rocznej zdolności przeładunkowej co najmniej 2,5 mln TEU. Pogłębione nowe akweny Portu Gdynia przy Nabrzeżach Portu Zewnętrznego uzyskają głębokość 17 m., tym samym w perspektywie najbliższych 10 lat oba porty regionu o podstawowym znaczeniu dla gospodarki będą miały zdolności do obsługi kontenerowców o długości ponad 400 m. i zanurzeniu do 16 m, a więc największych jednostek pływających mogących wpłynąć na Morze Bałtyckie. Budowa Portu Zewnętrznego w powiązaniu z budową Via Maris będzie kluczowym czynnikiem uruchamiającym możliwości rozwoju funkcji logistycznych na obszarze tzw. „Doliny Logistycznej”.
10. Wzrostowi strumieni kontenerów obsługiwanych w portach Gdańsk i Gdyni powinno sprzyjać uruchomienie suchego portu w Tczewie, a dalszy wzrost przeładunków i stopień ich konteneryzacji daje podstawy do myślenia o poszukiwaniu nowych lokalizacji, np. w Kościerzynie na terenach kolejowych i w ich bezpośrednim otoczeniu.
11. Nowym elementem infrastrukturalnym, który może wywołać zarówno kolejne impulsy rozwojowe, ale także generować problemy w zakresie przepustowości funkcjonującego układu kolejowego województwa będzie budowa w województwie mazowieckim Portu Polska (dawniej CPK) wraz z realizacją ogólnopolskiego komponentu kolejowego dla tej inwestycji. Będzie to miało wpływ na rozwój sieci

kolejowej i organizację kolejowego pasażerskiego i towarowego na obszarze województwa. Realizacja zarówno samego Portu Polska, a w szczególności nowych linii kolejowych (Centralna Magistrala Kolejowa Północ oraz Magistrala Warmińska), które na obszarze województwa zlokalizowane będą w jego wschodniej części (Powiśle i Żuławy), stanie się czynnikiem aktywizacji gospodarczej, będzie wymagała pełnej koordynacji działań z planowanymi inwestycjami.

12. Zasadniczym wyzwaniem transformacji energetycznej państwa będzie rozwój OZE i energetyki jądrowej. Pomorze w tym zakresie staje się kluczowym obszarem lokalizacji inwestycji wyprowadzających moc z morskich farm wiatrowych zlokalizowanych na polskich obszarach morskich (ok. 6-9 GW), ale także lokalizacji OZE na lądzie. Kluczowymi rejonami lokalizacji morskiej energetyki wiatrowej będą obszary na wysokości województwa pomorskiego Ławica Słupska i Ławica Śródkowa w polskiej wyłącznej strefie ekonomicznej Morza Bałtyckiego. Rozwój morskiej energetyki wiatrowej będzie stymulował zarówno rozwój przedsiębiorstw w procesie budowy, eksploatacji i serwisowania farm wiatrowych, ale także rozwój technologii. Kluczowym obszarem rozwoju zarówno energetyki, ale także gospodarki regionu będzie proces budowy pierwszej w Polsce elektrowni jądrowej w Choczewie (3,75 GW). Rozwój energetyki jądrowej wymagać będzie nowych kompetencji zarówno podmiotów chcących wziąć udział w procesie budowy, ale także rozwinięcia nowych profiliów badawczo-rozwojowych na uczelniach, a także profiliów kształcenia w szkołach branżowych. Nowym źródłem systemowej produkcji energii elektrycznej w województwie będzie także budowana elektrownia gazowo-parowa (560 MW) w Gdańsku.
13. Lokalizacja nowych źródeł energii elektrycznej na obszarze województwa pomorskiego wymagać będzie rozbudowy Krajowego Systemu Elektroenergetycznego, w tym pełnej realizacji tzw. Bałtyckiego Pierścienia Energetycznego (TEN-E). Generować to będzie także potrzebę rozbudowy Krajowego Systemu Przesyłu Gazu, w tym w związku z realizacją terminala regazyfikacyjnego FSRU na wodach Zatoki Gdańskiej. Czynniki te w powiązaniu z planowaną przez PERN budowę II nitki Ropociągu Pomorskiego zabezpieczającej transport ropy naftowej z Naftoporu w Gdańsku do bazy PERN w Miszewko Strzałkowskie koło Płocka (woj. mazowieckie) i dalej do zakładów PKN ORLEN S.A. w Płocku, ukształtują na Pomorzu hub paliwowo-energetyczny.
14. W związku z docelowym zwiększeniem wytwarzania energii elektrycznej na północy kraju istotnym wyzwaniem staje się potrzeba stworzenia optymalnych warunków dla przyciągania do regionu inwestycji obszarze nowoczesnych technologii, a zwłaszcza przemysłów energochłonnych. Generować to będzie konieczność wyznaczania nowych dużych terenów inwestycyjnych, zarówno w lokalizacjach

już zagospodarowanych, ale wymagających dostosowania do nowych potrzeb, ale także całkowicie nowych terenów inwestycyjnych (tzw. greenfields). Czynnikiem ich lokalizacji powinna być także dostępność do węzłów drogowych na drogach krajowych i bocznic kolejowych.

15. Istotnym czynnikiem rozwojowym w północnej części regionu będzie budowa i eksploatacja przez KGHM Polska Miedź S.A. pierwszej w Polsce i drugiej na świecie podziemnej kopalni polihality (sole potasowo-magnezowe) w okolicach Mieroszyna (gm. Puck). Zalegający na głębokości 744–805 metrów surowiec, stosowany jako nawóz mineralny w rolnictwie, po wydobyciu i rozdrobnieniu na powierzchni w zakładzie przetwórczym będzie bezpośrednio pakowany i kierowany na rynek krajowy i na eksport. Zakłada się roczną eksploatację na poziomie pomiędzy 2,5-4 mln t. Realizacja kopalni będzie wymagała dostosowania linii kolejowej nr 213 (Reda – Władysławowo) do parametrów linii towarowej, budowy bocznic kolejowej w śladzie dawnej linii kolejowej nr 263 Swarzewo – Krokowa. Inwestycja staje się także czynnikiem, który może wzmocnić funkcje przeładunkowe Portu we Władysławowie oraz ważnym argumentem w dyskusji o realizacji nowego połączenia drogowego tzw. Via Maris.

VIII. Wymiar terytorialny Strategii

Skuteczna polityka regionalna wymaga dostosowania interwencji do zróżnicowanych uwarunkowań poszczególnych części województwa. Oznacza to planowanie działań uwzględniających specyfikę, potencjały oraz bariery rozwojowe poszczególnych obszarów regionu.

Wymiar terytorialny Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2035 określa sposób realizacji polityki rozwoju w przestrzeni regionu. Jego celem jest zapewnienie komplementarności działań podejmowanych na poziomie regionalnym, krajowym i lokalnym, wzmacnianie współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, administracją rządową, organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz zwiększanie efektywności interwencji publicznej poprzez koncentrację działań na obszarach, gdzie mogą one przynieść największą wartość dodaną dla rozwoju całego województwa.

Przyjęty wymiar terytorialny Strategii opiera się na dwóch wzajemnie uzupełniających się filarach:

- I. **Wieloośrodkowy rozwój** obejmujący wzmacnianie sieci ośrodków miejskich i ich obszarów funkcjonalnych oraz rozwój ich wzajemnych powiązań (wzmacniana będzie rola miejskich obszarów funkcjonalnych, jako biegunów rozwoju oraz ich zdolność do dyfuzji procesów rozwojowych na otaczające obszary wiejskie i mniejsze ośrodki miejskie).
- II. **Podejście funkcjonalne** oznaczające prowadzenie polityki rozwoju z uwzględnieniem rzeczywistych powiązań społecznych, gospodarczych, środowiskowych i infrastrukturalnych wykraczających poza granice administracyjne (interwencja będzie uwzględniała rzeczywiste powiązania funkcjonalne pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, niezależnie od ich granic administracyjnych, wspierając rozwój partnerstw i wspólne rozwiązywanie problemów).

Województwo pomorskie, ze względu na swoje położenie geograficzne, rozwój portów morskich, budowę pierwszej w Polsce elektrowni jądrowej, rozwój morskiej energetyki wiatrowej oraz sąsiedztwo z Obwodem Królewieckim Federacji Rosyjskiej, odgrywa szczególną rolę w systemie bezpieczeństwa państwa oraz bezpieczeństwa regionu Morza Bałtyckiego.

W tych uwarunkowaniach kluczowego znaczenia nabiera potrzeba budowy odporności terytorialnej, która oznacza zdolność do zapobiegania zagrożeniom, przygotowania się na ich wystąpienie, ograniczania ich skutków oraz sprawnej odbudowy po wystąpieniu sytuacji kryzysowych.

Budowanie odporności terytorialnej nie stanowi odrębnego celu Strategii, lecz horyzontalnie obejmuje wszystkie cele strategiczne i operacyjne. Oznacza to konieczność uwzględnienia aspektów bezpieczeństwa i odporności przy planowaniu, w tym planowaniu przestrzennym, inwestycji infrastrukturalnych, transportowych i energetycznych, wzmacnianiu potencjału gospodarczego, ochronie zasobów środowiska, organizacji usług publicznych oraz rozwijaniu współpracy pomiędzy administracją publiczną, przedsiębiorcami i społecznościami lokalnymi.

Podstawą określenia wymiaru terytorialnego Strategii jest polityka przestrzenna wynikająca z przyjętego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej, ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej oraz jej uszczegółowienia w opracowywanym Planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2050.

Obszary funkcjonalne

Obszary funkcjonalne określone w modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa nie istnieją jako odrębne terytoria interwencji. Tworzą system wzajemnych powiązań, w którym procesy rozwojowe zachodzą równocześnie w wielu wymiarach i wymagają koordynacji działań podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje społeczeństwa obywatelskiego oraz partnerów społecznych i gospodarczych.

Skuteczność polityki rozwoju województwa zależy od jakości współpracy w ramach jednostek samorządu terytorialnego tworzących obszary funkcjonalne oraz komplementarności działań podejmowanych przez poszczególne samorządy w ramach obszaru funkcjonalnego, niezależnie od instrumentów polityki regionalnej. Działania podejmowane w ramach Strategii będą ukierunkowane zarówno na wzmacnianie powiązań pomiędzy poszczególnymi ośrodkami miejskimi, rozwój trwałych partnerstw jednostek samorządu terytorialnego w ramach obszarów funkcjonalnych oraz realizację wspólnych przedsięwzięć wykraczających poza ich granice administracyjne, a szczególnie takich, których oddziaływanie wykracza poza granice pojedynczej gminy (przedsięwzięcia punktowe wzmacniające funkcje ośrodków miejskich).

Miejskie obszary funkcjonalne wpisują się w wieloośrodkową sieć ośrodków osadniczych województwa pomorskiego. Poszczególne ośrodki różnią się zakresem pełnionych funkcji oraz skalą oddziaływania, jednak wszystkie uczestniczą w realizacji wspólnych celów rozwoju regionu. Ich znaczenie wynika przede wszystkim z siły powiązań funkcjonalnych łączących je z otaczającymi gminami oraz z pozostałymi ośrodkami województwa.

Kluczowym elementem wieloośrodkowej sieci miast województwa jest obszar metropolitalny, a w jego zasięgu przestrzennym rdzeń obszaru (Gdańsk, Gdynia, Sopot),

koncentrujący funkcje metropolitalne o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, w tym funkcje administracyjne, naukowo-badawcze, akademickie, kulturalne, gospodarcze, w tym wynikające z nadmorskiego położenia. Elementem obszaru metropolitalnego jest także jego strefa funkcjonalna, będąca przede wszystkim zapleczem funkcji uzupełniających funkcje metropolitalne rdzenia oraz strefą rozległych codziennych powiązań w zakresie dojazdów do szkół, pracy i usług w związku z postępującymi procesami suburbanizacji, ale także obszarem rozwoju rolnictwa i produkcji żywności na rynek aglomeracji Trójmiasta.

Znaczenie obszaru metropolitalnego wzrasta również w związku z wejściem w życie ustawy o związku metropolitalnym w województwie pomorskim, której przesądzenia będą miały istotny wpływ przede wszystkim na organizację przewozów publicznym transportem zbiorowym oraz rozwój funkcji metropolitalnych, które powinny sprzyjać zwiększaniu konkurencyjności całego województwa, a także wzmacnianiu dyfuzji procesów rozwoju na pozostałe obszary województwa.

Kluczowa interwencja:

- podnoszenie międzynarodowego znaczenia metropolii w wymiarze kulturalnym, sportowym i turystycznym, rozwój wyspecjalizowanych usług zdrowotnym o znaczeniu ponadregionalnym, rozwój oferty edukacyjnej metropolitalnych uczelni, w szczególności w obszarach powiązanych ze strategicznymi sektorami i technologiami, integrację metropolitalnego publicznego transportu zbiorowego, rozwój innych ponadlokalnych usług publicznych podnoszących warunki życia oraz atrakcyjność osadniczą i inwestycyjną (CO 3.1).

Polityka regionalna prowadzona w stosunku do obszaru metropolitalnego, z uwagi na potrzebę kształtowania wielośrodkowej struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa, wymagać będzie odpowiednich działań zaadresowanych do ośrodków osadniczych Kartuz, Pucka, Tczewa i Wejherowa oraz ich obszarów funkcjonalnych. Interwencja w tym zakresie będzie ukierunkowana przede wszystkim na wzmacnianie funkcji tych ośrodków, a także obejmie:

- rozwój wyspecjalizowanych usług zdrowotnym o znaczeniu ponadregionalnym, integrację metropolitalnego transportu publicznego, rozwój innych ponadlokalnych usług publicznych podnoszących warunki życia oraz atrakcyjność osadniczą i inwestycyjną.

Istotnym elementem wielośrodkowej sieci miast województwa są miejskie obszary funkcjonalne Słupska-Ustki i Chojnic-Człuchowa, pełniące funkcje regionalnych centrów rozwoju.

Ośrodki te zapewniają mieszkańcom zachodniej i południowo-zachodniej części województwa dostęp do usług publicznych wyższego rzędu, rynku pracy, szkolnictwa

ponadpodstawowego i wyższego, ochrony zdrowia oraz koncentrują szereg funkcji gospodarczych.

Ich rozwój będzie ukierunkowany na wzmacnianie funkcji gospodarczych, rozwój nowoczesnych usług publicznych, poprawę dostępności transportowej oraz zwiększanie zdolności do kreowania i dyfuzji procesów rozwojowych. Szczególne znaczenie będzie miało rozwijanie potencjałów poszczególnych ośrodków oraz budowanie ich komplementarności wobec funkcji obszaru metropolitalnego.

Kluczowa interwencja:

- zapewnienie szerokiej oferty edukacyjnej (w tym przedszkolnej i włączającej) na poziomie lokalnym, wzmacnianie lokalnej opieki zdrowotnej i tworzenie warunków sprzyjających aktywności fizycznej mieszkańców, transformacja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego na rzecz wzmacniania lokalnych społeczności, rozwijanie przedsiębiorczości na bazie wykorzystania lokalnych potencjałów (CO 3.2);
- budowa dostępnych dla wszystkich użytkowników, przystępnych cenowo, wysokiej jakości lokalnych systemów publicznego transportu zbiorowego (CO 3.3);
- rozwój dostępnych, skoordynowanych usług zdrowotnych i społecznych dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych oraz osób o ograniczonej samodzielności, rozwój opieki okołoporodowej i wsparcia we wczesnym okresie życia dziecka, wzmacnianie profilaktyki, diagnostyki i opieki zdrowotnej dzieci i młodzieży, rozwój opieki zdrowotnej w zakresie zdrowia psychicznego, wzmacnianie roli profilaktyki, wczesnej diagnostyki i kompleksowej rehabilitacji (CO 4.1).

Uzupełniające znaczenie dla wieloośrodkowej sieci miast mają subregionalne ośrodki osadnicze i ich obszary funkcjonalne: Bytów, Kościerzyna, Kwidzyn, Lębork, Malbork-Sztum oraz Starogard Gdański.

Ośrodki te pełnią funkcje ponadlokalnych centrów administracyjnych, edukacyjnych, społecznych i gospodarczych, zapewniając mieszkańcom dostęp do podstawowych usług publicznych oraz wspierając rozwój lokalnych rynków pracy i przedsiębiorczości.

Ich rola polega przede wszystkim na integrowaniu lokalnych systemów osadniczych, wzmacnianiu powiązań funkcjonalnych pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi oraz przeciwdziałaniu procesom peryferyzacji.

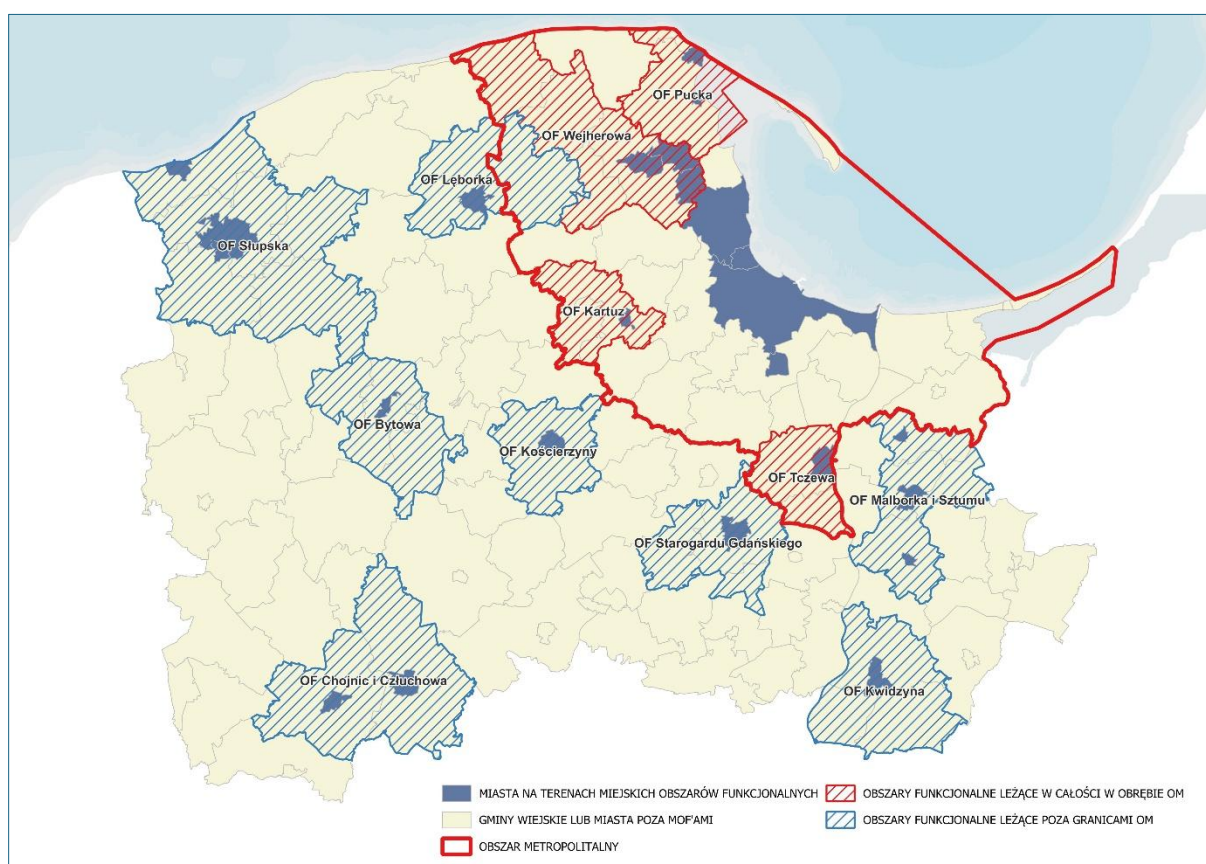
Kluczowa interwencja:

- zapewnienie szerokiej oferty edukacyjnej (w tym przedszkolnej i włączającej) na poziomie lokalnym, wzmacnianie lokalnej opieki zdrowotnej i tworzenie warunków sprzyjających aktywności fizycznej mieszkańców, transformacja energetyczna

i gospodarka obiegu zamkniętego na rzecz wzmacniania lokalnych społeczności, rozwijanie przedsiębiorczości na bazie wykorzystania lokalnych potencjałów (CO 3.2);

- budowa dostępnych dla wszystkich użytkowników, przystępnych cenowo, wysokiej jakości lokalnych systemów publicznego transportu zbiorowego (CO 3.3);
- rozwój dostępnych, skoordynowanych usług zdrowotnych i społecznych dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych oraz osób o ograniczonej samodzielności, rozwój opieki okołoporodowej i wsparcia we wczesnym okresie życia dziecka, wzmacnianie profilaktyki, diagnostyki i opieki zdrowotnej dzieci i młodzieży, rozwój opieki zdrowotnej w zakresie zdrowia psychicznego, wzmacnianie roli profilaktyki, wczesnej diagnostyki i kompleksowej rehabilitacji (CO 4.1).

Rysunek 4 Miejskie obszary funkcjonalne

Źródło: Opracowanie Pomorskie Biuro Planowania Regionalnego

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa pomorskiego identyfikuje także inne typy obszarów, które charakteryzują się koncentracją określonych funkcji gospodarczych i uwarunkowań środowiskowo-przyrodniczych i osadniczych, tj. obszary wiejskie kluczowe dla bezpieczeństwa żywnościowego kraju i regionu oraz obszary

wiejskie o dominującej funkcji leśnej. Są one wewnętrznie zróżnicowane lub posiadają swoją dodatkową specyfikę (np. wielkoobszarowe zagrożenia powodziowe na Żuławach), lecz ich główny profil gospodarczy oraz charakter procesów społecznych (depopulacja części z nich np. Powiśle i Pomorze Środkowe), czy też atrakcyjność turystyczna, znaczenie dla ochrony zasobów przyrody i krajobrazu, wymagają prowadzenia skoordynowanej, zintegrowanej i partnerskiej polityki rozwoju.

Do obszarów o szczególnym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu należą ponadregionalne i regionalne pasma rozwojowe, których potencjał związany jest z przebiegiem infrastruktury transportowej i energetycznej. Pasma rozwojowe, z uwagi na ich dostępność transportową oraz możliwości zapewnienia dostępu do dużych mocy energii, będą obszarami koncentracji procesów gospodarczych powiązanych m.in. ze strategicznymi inwestycjami gospodarczymi kraju (np. elektrownia jądrowa, morska energetyka wiatrowa) oraz funkcjonowania stref gospodarczych o profilu nowoczesnych technologii, przemysłów energochłonnych. Dobra dostępność tych obszarów do głównych ośrodków osadniczych regionu, będzie atutem wzmacniającym ich możliwości rozwojowe w powiązaniu z funkcjonowaniem sprawnego publicznego transportu zbiorowego. Pasma, łącząc główne ośrodki miejskie oraz najważniejsze węzły infrastruktury transportowej i logistycznej, wzmacniać będą powiązania funkcjonalne Pomorza z innymi regionami kraju i Europy. Ich rozwój sprzyjać będzie zwiększaniu dyfuzji procesów rozwojowych do poszczególnych części województwa.

Obszary szczególnego wsparcia w polityce regionalnej państwa

Uzupełnieniem wymiaru terytorialnego Strategii jest krajowy wymiar polityki regionalnej, w tym obszary wymagające szczególnego wsparcia w polityce regionalnej państwa. Na terenie województwa pomorskiego zidentyfikowano cztery typy obszarów, do których powinna być skierowana szczególna interwencja państwa w związku z występującymi tam barierami lub potencjałami rozwojowymi:

1. Obszar rozwoju energetyki jądrowej i morskiej energetyki wiatrowej

W wyniku dużych inwestycji energetycznych województwo pomorskie docelowo stanie się regionem nadmiaru mocy, co będzie miało bezpośredni wpływ na zmianę struktury przestrzennej produkcji energii w kraju i możliwości jej wykorzystania regionie. Rodzi to wyzwania związane z możliwościami zwiększenia potencjału gospodarczego w bezpośrednim sąsiedztwie źródeł energii. Obszar ten wymaga budowy kompleksowego planu rozwoju, obejmującego interwencję krajową i regionalną, pod kątem jej komplementarności, ale również koordynacji działań w układzie ponadlokalnym.

Związany jest ze znaczną koncentracją inwestycji towarzyszących budowie elektrowni jądrowej i rozwojowi morskiej energetyki wiatrowej, a także inwestycjami generowanymi zarówno przez inne podmioty publiczne, jak również sektor prywatny, w tym podmioty gospodarcze.

Kluczowa interwencja:

- infrastruktura transportowa i mobilność regionalna, w tym adaptacja dróg, wyprowadzenie ruchu z obszarów zurbanizowanych, likwidacja strategicznych luk transportowych;
- bezpieczeństwo zdrowotne i odporność, w tym rozbudowa regionalnej infrastruktury ochrony zdrowia, rozwój infrastruktury podwójnego zastosowania;
- gospodarka, local content i rynek pracy, w tym rozwój instrumentów wsparcia gospodarczego, rozwój potencjału eksportowego, edukacja i rozwój B+R;
- turystyka i rekreacja, w tym rozwój stref turystycznych;
- usługi publiczne i warunki życia, w tym wsparcie podstawowych i specjalistycznych usług zdrowotnych, zarządzanie kryzysowe, budowanie świadomości społecznej, modernizacja infrastruktury ochrony środowiska oraz zapewnienie ciągłości działania lokalnych przedsiębiorców.

2. Obszar odporności i rozwoju obszarów przy zewnętrznej granicy UE

Trudna sytuacja, wynikająca z bezpośredniej granicy z Federacją Rosyjską, a w szczególności z sąsiedztwa silnie zmilitaryzowanego Obwodu Królewieckiego, stwarza szereg zagrożeń dla bezpieczeństwa Pomorza, destabilizując i osłabiając możliwości rozwoju społecznego i gospodarczego całego województwa. Linia podstawowa morza, wyznaczająca granice administracyjne województwa pomorskiego charakteryzuje się wyzwaniami związanymi z granicą morską funkcjonalną, która sprawia, że niezbędna jest ochrona infrastruktury krytycznej, w tym portowej i energetycznej, umiejętność reagowania na zagrożenia oraz ochrona mieszkańców.

Kluczowa interwencja:

- transformacja energetyczna i wzmocnienie bezpieczeństwa energetycznego, w tym rozwój magazynów energii, OZE, poprawa efektywności energetycznej;
- konkurencyjność gospodarcza, w tym wsparcie przedsiębiorstw;
- bezpieczeństwo i odporność, w tym zarządzanie kryzysowe, budowa gotowości cywilnej, ochrona ludności;

- cyfryzacja i cyberbezpieczeństwo, w tym rozwój e-usług, transformacja cyfrowa przedsiębiorstw, rozwój kompetencji cyfrowych;
- transport i mobilność, w tym poprawa dostępności transportowej, bezpieczeństwo drogowe i kolejowe, mobilność wojskowa;
- ochrona środowiska i zmiany klimatu, w tym infrastruktura środowiska, ochrona przyrody, adaptacja do zmian klimatu;
- turystyka i jakość życia, w tym rozwój oferty turystycznej i kulturowej, wsparcie lokalnych inicjatyw społecznych i kulturalnych.

3. Obszar wsparcia dla policentrycznej sieci miast i ich obszarów funkcjonalnych

Następuje wzmocnienie podejścia polityki regionalnej państwa na koncepcji partej na wielośrodkowym rozwoju kraju. Konieczne jest utrzymanie równomiernego rozwoju Polski, opartego na równomiernie rozłożonej sieci miast o zróżnicowanej wielkości i funkcjach. Polityka regionalna prowadzona zgodnie z zasadą pomocniczości, zakłada ścisłą współpracę władz centralnych z jednostkami samorządu terytorialnego.

Interwencja dla miast i ich obszarów funkcjonalnych realizowana będzie zgodnie z zasadą indywidualizacji wsparcia uwzględniającą zróżnicowanie miast pod względem wypełniania przez nie funkcji metropolitalnych, subregionalnych i regionalnych.

Kluczowa interwencja:

- ośrodek ponadregionalny Trójmiasto (Gdańsk, Gdynia i Sopot) – wzmacnianie roli aglomeracyjnej w przestrzeni europejskiej, w tym powiązań gospodarczych, kulturalnych i naukowych, rozwój funkcji gospodarczych portów morskich w Gdańsku i Gdyni, rozwój transportu drogowego, kolejowego i lotniczego, rozwój oferty edukacyjnej;
- ośrodek regionalny Słupsk – poprawa dostępności kolejowej i drogowej, rozwój oferty edukacyjnej i kulturalnej oraz powiązań funkcjonalnych Słupsk-Ustka;
- potencjalny ośrodek regionalny Chojnice w ramach rozwijającego się układu bipolarnego z Człuchowem oraz ośrodki subregionalne wzmacniające strukturę policentryczną, tj. Bytów, Kościerzyna, Kwidzyn, Lębork, Malbork i Starogard Gdański wraz z ich otoczeniem funkcjonalnym – rozwój publicznego transportu zbiorowego, mobilność aktywna, adaptacja do zmian klimatu, wsparcie tworzenia zintegrowanej polityki demograficznej, opartej m.in. na polityce migracyjnej.

4. Obszary wymagające większego włączenia w procesy rozwojowe

Obszary te charakteryzują się niekorzystnymi zmianami struktury demograficznej, ograniczoną dostępnością do usług publicznych oraz osłabionymi powiązaniem funkcjonalnymi z głównymi ośrodkami wzrostu regionu. Interwencja publiczna skupi się, z jednej strony, na przeciwdziałaniu niekorzystnym zmianom struktury demograficznej na obszarach szczególnie narażonych na negatywne jej skutki (działania aktywne, w szczególności w sferze utrzymania i przyciągania talentów oraz inwestycji), a z drugiej, na radzeniu sobie z jej skutkami (głównie w sferze opiekuńczej).

Kluczowa interwencja:

- dostęp do wysokiej jakości usług, w tym lokalny i ponadlokalny publiczny transport zbiorowy, ochrona zdrowia, usługi opiekuńcze, pomoc społeczna, edukacja, szkolnictwo zawodowe, wsparcie rodzin, polityka senioralna, aktywna polityka mieszkaniowa;
- wsparcie przedsiębiorczości, zachęty dla inwestorów, pozyskiwanie talentów, wydłużanie aktywności zawodowej;
- przyciąganie nowych mieszkańców, w tym migrantów wraz z działaniami na rzecz ich integracji;
- wzmocnienie potencjału instytucjonalnego i adaptacyjnego jednostek samorządu terytorialnego, budowanie zdolności i kompetencji w zakresie zarządzania finansowaniem rozwoju usług dla mieszkańców, rozwój współpracy i zarządzania w układach ponadlokalnych.

Realizacja wymiaru terytorialnego Strategii

Skuteczna realizacja wymiaru terytorialnego Strategii wymaga prowadzenia zintegrowanej polityki rozwoju, opartej na współpracy Samorządu Województwa Pomorskiego, administracji rządowej, jednostek samorządu terytorialnego, związku metropolitalnego w województwie pomorskim, organizacji społeczeństwa obywatelskiego, partnerów społecznych i gospodarczych oraz środowisk naukowych.

Instrumenty realizacji powinny być dostosowane do specyfiki poszczególnych obszarów oraz ukierunkowane na wzmacnianie współpracy pomiędzy podmiotami odpowiedzialnymi za prowadzenie polityki rozwoju. Oznacza to realizację zintegrowanych działań odpowiadających na wyzwania i potencjały całych obszarów funkcjonalnych.

Do podstawowych instrumentów realizacji wymiaru terytorialnego należeć będą w szczególności:

- instrumenty terytorialne wspierające rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych, obszarów wiejskich i małych miast oraz innych obszarów współpracy jednostek samorządu terytorialnego;
- partnerstwa terytorialne tworzone przez jednostki samorządu terytorialnego oraz ich partnerów społecznych i gospodarczych;
- porozumienia terytorialne oraz inne instrumenty współpracy pomiędzy administracją rządową i samorządową.

Dobór instrumentów będzie uzależniony od charakteru danego obszaru funkcjonalnego, skali planowanych przedsięwzięć oraz zakresu współpracy niezbędnej do osiągnięcia zakładanych efektów.

IX. Rola Samorządu Województwa

1. Układ celów Strategii wyznacza zakres oferty SWP skierowanej do kluczowych partnerów w regionie, w tym przede wszystkim jednostek samorządu terytorialnego, organizacji społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorców i ich organizacji, szkół wyższych i jednostek naukowo-badawczych, instytucji otoczenia biznesu oraz administracji rządowej.
2. W zależności od analizowanego celu, SWP w procesie realizacji Strategii będzie pełnił różne role jako:
 - a) **KOORDYNATOR** – podmiot opracowujący i aktualizujący Strategię, odpowiadający za jej realizację, wyznaczający jednostki realizacyjne w strukturach SWP oraz monitorujący postęp prowadzonych w ramach Strategii działań.

SWP pełni także rolę koordynującą w zakresie przedsięwzięć przyczyniających się do zmiany strukturalnej na poziomie regionalnym. Funkcja koordynatora obejmuje także współpracę z poziomem krajowym i Komisją Europejską w zakresie realizacji Strategii w oparciu o krajowe źródła finansowania oraz instrumenty centralnie zarządzane.
 - b) **INWESTOR** – podmiot bezpośrednio realizujący i (współ-) finansujący zadania w ramach interwencji Strategii poprzez projekty własne, partnerskie lub zadania zlecone lub też inwestujący pośrednio, poprzez zaprogramowanie odpowiednich alokacji finansowych w zarządzanych przez siebie programach, z przeznaczeniem na współfinansowanie przedsięwzięć innych podmiotów w regionie.
 - c) **INSPIRATOR** – podmiot inicjujący współpracę różnych partnerów i lobbujący na rzecz przedsięwzięć rozwojowych kluczowych dla regionu, które są realizowane na innych poziomach zarządzania, w szczególności na poziomie krajowym i europejskim.
 - d) **INTEGRATOR** – podmiot odpowiedzialny za terytorialną i funkcjonalną integrację polityki rozwoju poprzez zapewnienie spójności ponadlokalnej, przeciwdziałanie polaryzacji rozwoju oraz optymalizację realizacji zadań publicznych.

X. System realizacji Strategii

Realizacja celów rozwojowych regionu wymaga wdrożenia zintegrowanego i elastycznego modelu zarządzania. System realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2035 określa ramy instytucjonalne, operacyjne i finansowe, służące koordynacji działań publicznych. Jego nadrzędnym zadaniem jest przełożenie zapisów Strategii na instrumenty realizacyjne, przy jednoczesnym zachowaniu zdolności do szybkiego reagowania na zmieniające się uwarunkowania społeczno-gospodarcze.

Narzędzia realizacji

Podstawowym punktem odniesienia w strukturze wdrażania będą wieloletnie dokumenty programowe, dedykowane operacjonalizacji działań Samorządu Województwa Pomorskiego w kluczowych obszarach tematycznych. Zgodność ze Strategią oraz wyznaczonymi dla niej instrumentami wykonawczymi będzie podstawowym kryterium decydującym o kształcie przyjmowanych na poziomie SWP narzędzi realizacyjnych. Dokumenty te stanowiącą będą główną podstawę ukierunkowania środków ujmowanych po stronie wydatków rozwojowych w budżecie województwa, w tym środków unijnych dostępnych dla województwa pomorskiego.

Dokumenty programowe cechować się będą tym, że:

- a) będą miały zbliżoną strukturę i jednolite standardy określone na poziomie regionalnym;
- b) będą realizowały jeden lub więcej celów operacyjnych Strategii lub ich wybranych obszarów tematycznych, precyzując, selekcjonując oraz hierarchizując problemy i działania rozwojowe służące osiągnięciu tych celów;
- c) będą stanowiły integralny element organizacji sposobu wykonywania zadań SWP poprzez przyporządkowanie odpowiedzialności w strukturze organizacyjnej SWP;
- d) będą skupić większość środków rozwojowych w dyspozycji SWP;
- e) będą miały wieloletnią perspektywę i będą operować mierzalnymi celami;
- f) będą wskazywać terytorialne ukierunkowanie interwencji, rozwijając kryteria zawarte w Strategii z uwzględnieniem PZPWP 2050;
- g) będą wskazywały przedsięwzięcia, których realizacja jest niezbędna do osiągnięcia celów Strategii, lub precyzowały kryteria ich identyfikacji;
- h) będą precyzowały postulaty wobec administracji rządowej, a także obszary współdziałania z nią, jak również z innymi partnerami zewnętrznymi;

- i) będą (współ-)finansowane ze środków będących w dyspozycji SWP, a jednocześnie będą bezpośrednio powiązane z wieloletnimi dokumentami finansowymi;
- j) będą identyfikowały potencjalne zewnętrzne źródła finansowania i mechanizmy realizacji;
- k) będą determinowały kształt i zawartość zarządzanych przez SWP instrumentów wspieranych środkami UE;
- l) będą opracowywane w sposób partycypacyjny przy współudziale różnych podmiotów funkcjonujących w danym obszarze tematycznym.

Po przyjęciu Strategii, ZWP zatwierdzi Plan zarządzania Strategią, który określi, m.in. szczegółowy zakres zadań i odpowiedzialności podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii i dokumentów programowych, sposób organizacji procesu realizacji Strategii.

Zaangażowane podmioty

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację Strategii jest Samorząd Województwa Pomorskiego, który w celu efektywnego ukierunkowania i wzmocnienia interwencji będzie współpracował z wieloma partnerami funkcjonującymi na różnych poziomach zarządzania rozwojem. Należą do nich między innymi: administracja rządowa, jednostki samorządu terytorialnego, uczelnie, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, LGR/LGD, partnerzy społeczni i gospodarczy, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu, a także inne regiony oraz organizacje i instytucje zagraniczne i międzynarodowe.

Współpraca z partnerami przy realizacji Strategii będzie się odbywać przy poszanowaniu zasady subsydiarności. Samorząd Województwa Pomorskiego będzie budować partnerstwa, porozumienia z różnymi podmiotami wokół wspólnych celów rozwojowych, aby w ten sposób zwiększać koordynację, komplementarność i wzmacniać siłę oddziaływania realizowanych przedsięwzięć w skali regionu.

Zaangażowanie partnerów będzie przede wszystkim determinowane zakresem realizowanej interwencji w poszczególnych celach Strategii i może polegać, m.in. na udziale w określeniu zakresu kompleksowych przedsięwzięć realizowanych w skali regionalnej, udziale w realizacji tych przedsięwzięć, dialogu w zakresie przedsięwzięć, na które SWP nie ma bezpośredniego wpływu, konsultowaniu dokumentów o charakterze wdrożeniowym, czy udziale w realizacji instrumentów terytorialnych realizujących SRWP 2035.

Na poziomie regionalnym, współpraca z partnerami polegać będzie głównie na uzgadnianiu i wspólnej realizacji przedsięwzięć rozwojowych o znaczeniu regionalnym i ponadlokalnym, wpisujących się w cele Strategii. Współpraca ta może być prowadzona w partnerskiej i negocjacyjnej formule instrumentów terytorialnych,

adresowanych do obszarów interwencji wynikających ze Strategii i PZPWP 2050. Co do zasady, instrumenty terytorialne będą uzgadniane i zawierane pomiędzy samorządem województwa a partnerską reprezentacją danego obszaru, obejmującą w szczególności jednostki samorządu terytorialnego, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, partnerów społecznych i gospodarczych, uczelnie (i inne instytucje edukacyjne i naukowe), instytucje otoczenia biznesu i przedsiębiorców. Zakres instrumentów terytorialnych będzie wynikał z analizy problemów i potencjałów rozwojowych obszarów, do których będą skierowane, a same instrumenty będą stosowane w konsensusie co do wspólnego interesu partnerów. Ich efektem powinny być uzgodnione i spójne pakiety przedsięwzięć z różnych obszarów tematycznych, służące wykorzystaniu szans rozwojowych i przełamaniu barier cechujących dany obszar.

Ważnym partnerem będzie administracja rządowa, z którą, w formach kontraktualnych, uzgadniane będą strategiczne przedsięwzięcia rozwojowe w województwie, istotne zarówno z punktu widzenia kraju, jak i regionu. Będzie to służyć koordynacji interwencji prowadzonej z poziomu krajowego i regionalnego na rzecz osiągania celów Strategii. Stanowisko SWP będzie przygotowywane na podstawie Strategii i w konsultacji z partnerami w regionie.

W celu pobudzenia i usystematyzowania debaty strategicznej dotyczącej rozwoju województwa oraz zacieśniania współpracy między kluczowymi aktorami zaangażowanymi w prowadzenie działań rozwojowych na poziomie regionalnym, ZWP będzie wspierany przez regionalne forum terytorialne, które będzie ciałem o charakterze opiniodawczo-konsultacyjnym.

Finansowanie

Strategia będzie dokumentem kierunkowym dla budżetu województwa, wieloletnich dokumentów finansowych województwa oraz środków pozostających w dyspozycji województwa, w szczególności unijnych, co oznacza, że:

- a) wydatki powiązane z realizacją Strategii będą wyraźnie wyodrębnione, a ich realizacja monitorowana i sprawozdawana,
- b) zostaną zapewnione mechanizmy wieloletniego planowania wydatków strategicznych,
- c) zostaną zapewnione procedury decyzyjne w zakresie alokowania wydatków strategicznych.

Jednym z kluczowych mechanizmów finansowania wspierającym realizację dokumentów programowych oraz kluczowych przedsięwzięć związanych z realizacją Strategii będą środki pozostające w dyspozycji Pomorskiego Funduszu Rozwoju Sp. z o.o.

Źródłami finansowania zamierzeń wynikających ze Strategii będą także środki budżetu państwa, funduszy celowych i programów rządowych, a także środki z instrumentów zarządzanych centralnie przez Komisję Europejską.

Do realizacji przedsięwzięć wynikających z dokumentów programowych zostanie wykorzystany potencjał spółek prawa handlowego pozostających pod kontrolą SWP i wykonujących zadania na jego rzecz.

Zasoby finansowe kierowane na realizację Strategii można podzielić następująco:

a) ze względu na źródło pochodzenia:

- środki publiczne krajowe (rządowe, regionalne, lokalne);
- środki publiczne zagraniczne;
- środki prywatne zaangażowane w przedsięwzięcia o dużym oddziaływaniu publicznym.

b) ze względu na stopień oddziaływania SWP:

- bezpośredniego (środki własne województwa);
- decyzyjnego (np. środki UE perspektywy 2028-2034 w zarządzaniu ZWP);
- uzgodnieniowego;
- pośredniego (np. wydatki rządu wywołane aktywnością władz regionu).

Wartość środków publicznych, które można potencjalnie skierować na realizację Strategii oszacowano przyjmując określone założenia w stosunku do:

- a) teoretycznego potencjału inwestycyjnego pomorskich JST, przez który rozumie się kwotę, jaką jednostki te mogłyby przeznaczyć w okresie 2027-2035 na finansowanie nowych zadań inwestycyjnych, a także innych działań rozwojowych,
- b) teoretycznych możliwości absorpcyjnych regionu związanych ze środkami UE, które będą dostępne w Polsce w latach 2028-2034,
- c) teoretycznego strumienia rządowych środków rozwojowych w województwie jako części strumienia całkowitych rządowych wydatków strukturalnych szacowanych dla Polski na lata 2028-2035.

Całkowita pula publicznych środków rozwojowych dostępnych w województwie pomorskim w latach 2027-2035 zostanie określona na późniejszym etapie prac.

Monitorowanie i ocena efektów realizacji

1. Proces realizacji Strategii podlega monitorowaniu i okresowej ocenie w ramach Pomorskiego Systemu Monitoringu i Ewaluacji (PSME).
2. Podstawowym celem funkcjonowania PSME jest efektywne wsparcie procesów decyzyjnych związanych z planowaniem rozwoju województwa.
3. PSME tworzą jednostki pozyskujące, gromadzące, przetwarzające oraz analizujące dane i informacje w celu monitorowania i oceny efektów realizacji polityki regionalnej i przestrzennej województwa.
4. Postępy realizacji Strategii prezentuje dokument, który zostanie przygotowany minimum raz w czasie kadencji Sejmiku. Wnioski i rekomendacje wynikające z tego dokumentu mogą być przesłanką aktualizacji Strategii.

XI. Spis rycin

Rysunek 1	Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz infrastruktura ochrony przeciwpowodziowej	45
Rysunek 2	Model struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu	114
Rysunek 3	Ideogram kształtowania ładu przestrzennego Pomorskie 2035.....	115
Rysunek 4	Miejskie obszary funkcjonalne	129